د پوهنې وزارت

اسلامي ښوونه او روزنه

اتم ټولګی

اسلامي ښوونه او روزنه - اتم ټولګی

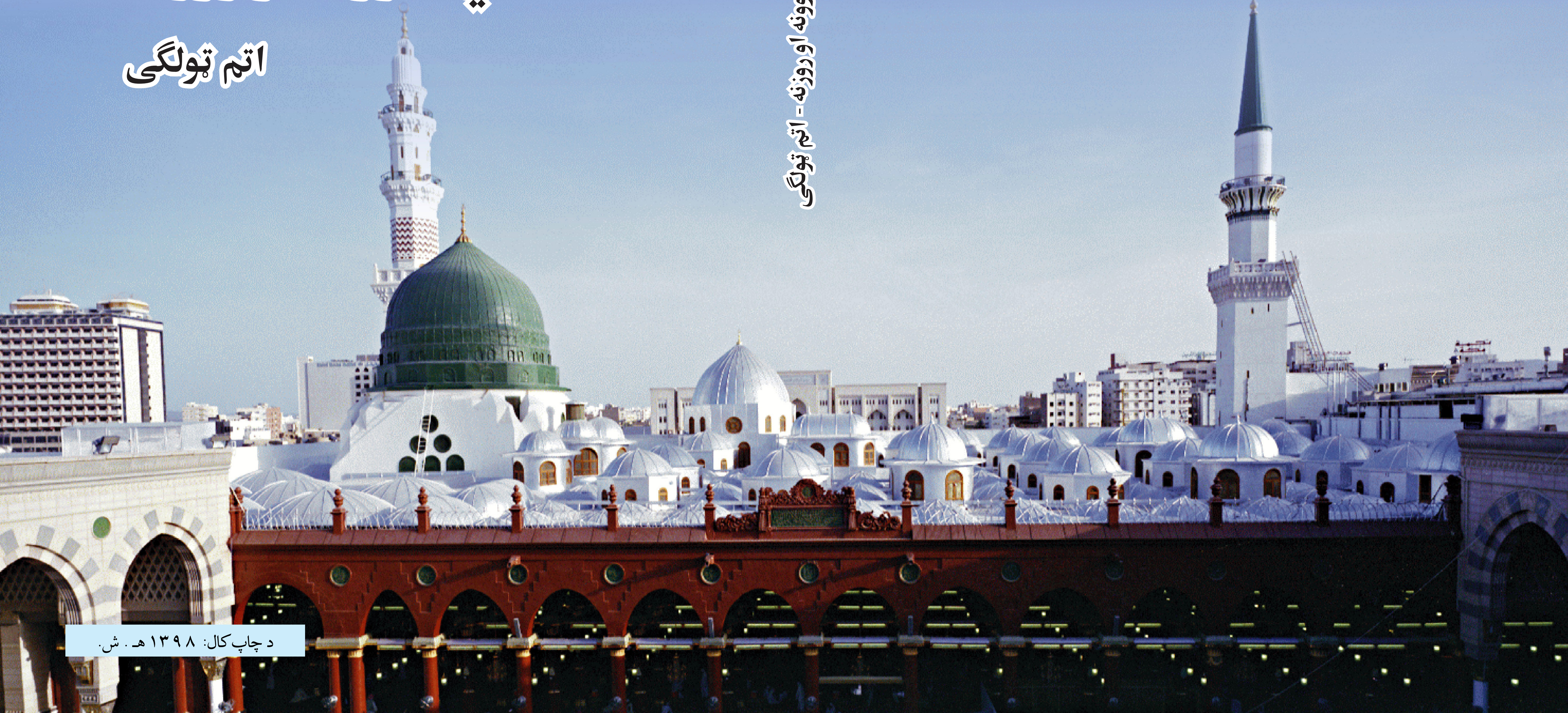

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ. ش.

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی
کور د سولې کور د تورې
دا وطن د ټولو کور دی
د پښتون او هزاره وو
ورسره عرب، گوجر دي
براهوي دي، قزلباش دي
دا هېواد به تل ځلیږي
په سینه کې د آسیا به
نوم د حق مو دی رهبر

دا عزت د هر افغان دی
هر بچی یې قهرمان دی
د بلوڅو د ازبکو
د ترکمنو د تاجکو
پامیریان، نورستانیان
هم ایماق، هم پشه یان
لکه لمر پر شنه آسمان
لکه زړه وي جاویدان
وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې وزارت

اسلامي ښوونه او روزنه

اتم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ. ش.

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: اسلامي ښوونه او روزنه

مؤلفین: د تعلیمي نصاب د اسلامي ښوونې او روزنې دیپارتمنت د درسي کتابونو مؤلفین

اډیټ کوونکي: د پښتو ژبې د اډیټ دیپارتمنت غړي

ټولګی: اتم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکی: د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف لوی ریاست

خپروونکی: د پوهنې وزارت د اړیکو او عامه پوهاوي ریاست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي

د چاپ ځای: کابل

چاپخونه:

بریښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې یې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړوونکو سره قانوني چلندکیږي.

د پوهنې د وزیر پیغام

اقرأ باسم ربک

د لوی او بښونکي خدای ﷻ شکر په ځای کوو، چې موږ ته یې ژوند رابښلی، او د لوست او لیک له نعمت څخه یې برخمن کړي یو، او د الله تعالی پر وروستي پیغمبر محمد مصطفی ﷺ چې الهي لومړنی پیغام ورته (لوستل) و، درود وایو.

څرنګه چې ټولو ته ښکاره ده ۱۳۹۷ هجري لمریز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د ګران هېواد ښوونیز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. ښوونکی، زده‌کوونکی، کتاب، ښوونځی، اداره او د والدینو شوراګانې د هېواد د پوهنیز نظام شپږګوني بنسټیز عناصر بلل کیږي، چې د هېواد د ښوونې او روزنې په پراختیا او پرمختیا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په ښوونیز نظام کې د ودې او پراختیا په لور بنسټیزو بدلونونو ته ژمن دی.

له همدې امله د ښوونیز نصاب اصلاح او پراختیا، د پوهنې وزارت له مهمو لومړیتوبونو څخه دي. همدارنګه په ښوونځیو، مدرسو او ټولو دولتي او خصوصي ښوونیزو تأسیساتو کې، د درسي کتابونو محتوا، کیفیت او توزیع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې ځای لري. موږ په دې باور یو، چې د باکیفیته درسي کتابونو له شتون پرته، د ښوونې او روزنې اساسي اهدافو ته رسېدلی نشو.

پورتنیو موخو ته د رسېدو او د اغېزناک ښوونیز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هېواد له ټولو زړه سواندو ښوونکو، استادانو او مسلکي مدیرانو څخه په درناوي هیله کوم، چې د هېواد بچیانو ته دې د درسي کتابونو په تدریس، او د محتوا په لېږدولو کې، هیڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د یوه فعال او په دیني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زیار او کوښښ وکړي. هره ورځ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤولیت په درک سره، په دې نیت لوست پیل کړي، چې د نن ورځې ګران زده‌کوونکي به سبا د یوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولنې متمدن او ګټور اوسېدونکي وي.

همدا راز له خوږو زده کوونکو څخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانګه ده، غوښتنه لرم، څو له هر فرصت څخه ګټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د ځیرکو او فعالو ګډونوالو په توګه، او ښوونکو ته په درناوي سره، له تدریس څخه ښه او اغېزناکه استفاده وکړي.

په پای کې د ښوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د ښوونیز نصاب له مسلکي همکارانو څخه، چې د دې کتاب په لیکلو او چمتو کولو کې یې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کړې دي، مننه کوم، او د لوی خدای ﷻ له دربار څخه دوی ته په دې سپېڅلې او انسان جوړوونکې هڅې کې بریا غواړم.

د معیاري او پرمختللي ښوونیز نظام او د داسې ودان افغانستان په هیله چې وګړي یې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزیر

دکتور محمد میرویس بلخي

لړلیک

لوست	سرلیک	مخ
لومړی لوست	د ونو کینولو او کښت کرلو ارزښت	۱
دویم لوست	په پلورلو کې رښتیا ویل	۵
دریم لوست	د ګاونډي حقوق	۹
څلورم لوست	ګاونډي ته د تکلیف رسولو ګناه	۱۲
پنځم لوست	کینه لویه ګناه ده	۱۵
شپږم لوست	د مور او پلار حقوق	۱۸
اووم لوست	د مور حق	۲۱
اتم لوست	په اسلامي شریعت کې معاملات	۲٤
نهم لوست	د بیعې فقهي اصطلاحات (۱)	۲٦
لسم لوست	د بیعې فقهي اصطلاحات(۲)	۲۸
یوولسم لوست	د بیعې فقهي اصطلاحات (۳)	۳۱
دولسم لوست	بیعه	۳۳
دیارلسم لوست	د بیعې شرطونه	۳٥
څوارلسم لوست	د بیعې ډولونه (۱)	۳۹
پنځه لسم لوست	د بیعې ډولونه (۲)	٤۱
شپاړسم لوست	خیار شرط (د خیار شرط تعریف او احکام ئې)	٤۳
اوولسم لوست	خیار رؤیت	٤٥
اتلسم لوست	خیار عیب	٤۷
نولسم لوست	منعه شوې بیعې (باطله بیعه)	٤۹
شلم لوست	ښکاره بلنه	٥۱
یوویشتم لوست	د حق دعوت له اوریدو څخه د مکې مکرمې د زایرینو منع کول	٥٤
دوه ویشتم لوست	د مخالفینو لخوا د دعوت د خپریدو مخنیوی	٥۷
درویشتم لوست	ابوطالب ته د قریشو د پلاوي لیږدول	٥۹
څلرویشتم لوست	د حبشې په لور هجرت	٦۱

لوست	سرلیک	مخ
پنځه ويشتم لوست	د حبشې د مهارجرينو پر خلاف د قريشو دسيسه	٦٣
شپږويشتم لوست	د حمزه (رض) د اسلام راوړل	٦٧
اوويشتم لوست	د عمر رضي الله عنه مسلمانيدل	٦٩
اته ويشتم لوست	هر اړخيز پريکون	٧٣
نهه ويشتم لوست	د غم كال (عام الحزن)	٧٦
دېرشم لوست	طايف ته د رسول الله صلی الله علیه وسلم د سفر تفصيل	٧٨
يو دېرشم لوست	د عقبې لومړنی بيعت	٨٢
دوه دېرشم لوست	د عقبې دويم بيعت	٨٦
درې دېرشم لوست	ظلم تورتم او تيارې دي	٩٠
څلور دېرشم لوست	د نرم خوی فضيلت	٩٢
پنځه دېرشم لوست	زغم او حوصله	٩٥
شپږدېرشم لوست	بدخويونه (١)	٩٨
اوه دېرشم لوست	بدخويونه (٢)	١٠١
اته دېرشم لوست	نيشه يي توكي	١٠٣
نهه دېرشم لوست	فاسده بيعه	١٠٥
څلوېښتم لوست	مكروهه بيعه	١٠٧
يو څلوېښتم لوست	اقاله	١١٠
دوه څلوېښتم لوست	د مرابحې بيعه	١١٢
درې څلوېشتم لوست	د توليې بيعه	١١٤
څلور څلوېښتم لوست	ربا (سود)	١١٦
پنځه څلوېښتم لوست	قرض	١١٨
شپږ څلوېښتم لوست	د صرف بيعه	١٢١
اوه څلوېښتم لوست	د سلم بيعه	١٢٣
اته څلوېښتم لوست	رهن (گروي)	١٢٦
نهه څلوېښتم لوست	اجاره	١٢٩

لومړی لوست

د ونو کښینولو او کښت ارزښت

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلَّا كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ.» متفق عليه

د راوي پېژندنه

د دې حديث شريف د راوي نوم حضرت انس رضي الله عنه او د پلار نوم يې مالك انصاري دی. د پيغمبر ﷺ په کور کې لوی شوی او پوره لس کاله يې د پيغمبر ﷺ خدمت کړی دی. د فقهاوو او مجتهدو اصحابو له جملې څخه ګڼل کېږي. پيغمبر ﷺ ورته د اوږده عمر، په مال کې د برکت او جنت ته د تللو دعا کړې ده، له همدې امله يې د نورو اصحابو په پرتله د نبي کريم ﷺ څخه زيات احاديث روايت کړي دي. نوموړی د هجرت په ۹۳ کال د بصرې په ښار کې وفات شوی دی.

لغتونه	معناوې
۱. يَغْرِسُ:	ونې کينوي
۲. غَرْسًا:	کينول
۳. يَزْرَعُ:	کښت کوي
٤. طَيْرٌ:	الوتونکی مرغه
٥. بَهِيمَةٌ:	څاروی

د حدیث شریف معنا

له حضرت انس رضی الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبرﷺ وفرمایل: څوك چې ونې کینوي او یا کښت وکړي او بیا له دغې ونې او کښت څخه مرغه یا انسان او یا څاروی وخوري، په ریښتیا چې دغه ټول ورته صدقه ګرځي او ثواب یې ورکول کېږي.

د حدیث شریف حکمت

د زیات شمېر ژوو ژوند په کرنې او زراعت پورې تړلی دی او بې له شکه هر ډول کرنه او زراعت د انسان په پایښت او د هغه د ژوند د چاپېریال په ښکلا کې اغېزه لري. هوا صافوي، د سیلابونو او زلزلو پر مهال ځمکه له خرابوالي څخه ساتي. زموږ د ژوند فضا پاکه او چاپېریال زرغونوي، ضرر رسونکي ګازونه لکه کاربن دای اکساید جذبوي او اکسیجن تولیدوي.
هر ډول مېوې دانې چې زموږ د لومړنیو اړتیاوو څخه دي، د کرکیلې له لارې راځي کرکیلې ته پا ملرنې او له ځمکو څخه لازموګټو پورته کولو په نړۍ کې بې شمیره تمدونونه زیږولي دي.
نن هم چې کومو هېوادونو کرنې او مالدارۍ ته شا کړې، د لوږې له خطر او د ژوند د چاپېریال ککړتیا او د سیلابونو او د ځمکو د ښویدلو له ګواښ سره مخامخ دي. څرنګه چې کرنه او د چاپېریال شینوالی د تمدن له اړینو بیلګو څخه دي، نو له دې امله د پیغمبرﷺ په تعلیماتو کې ځانګړی مقام لري.

فعالیت

زده کوونکي دې په ډله ییزه توګه د ونو کښینولو د ګټو په اړه بحث وکړي.

د حدیث شریف ګټې

۱. د چاپېریال ساتنه: د ژوند لپاره غوره چاپېریال هماغه دی چې خورا سمسور وي، ښکلې اوبه او پاکه هوا ولري او د ټولو ساکښو د ژوند کولو لپاره چې یو د بل د ژوند د اړتیاوو پوره کوونکي دي برابر وي، دغه ډول چاپېریال هغه وخت جوړېدای شي چې په ونو او کښتونو سمسور وي او سمسورتیا ته یې ځانګړې پاملرنه وشي.

۲. د ونو کښېنولو ارزښت: نیالګیو کښېنولو او کرنې ته پاملرنه یوازې د معاصرې زمانې غوښتنه نه ده، بلکې اسلام لا له پخوا په فکري او عملي لحاظ دغه مهم او اړین کار ته ځانګړې پاملرنه کړې.

۳. د کرنې اهمیت: کرنه د ژوند د تامین او له لوږې او بې کارۍ سره د مبارزې تر ټولو مهمه لار او د تمدن غوره بېلګه ده؛ ځکه پیغمبر صلی الله علیه وسلم مسلمانانو ته ځانګړې دستورونه ورکړې تر څو د ونو او کښتونو د له منځه وړلو څخه ځان وژغوري او د ساتلو هڅه یې وکړي.

۴. نورو ته د خیر رسول: مسلمانان باید داسې کارونه وکړي چې خیر یې یوازې بندګانو ته نه بلکې ټولو ساکښو ته ورسېږي او له دې لارې د ثواب مستحق وګرځي.

۵. د غذایي توکو برابرول ثواب لري: څرنګه چې یو انسان ته د غذا برابرول ثواب لري، همدارنګه د یو الوتونکي او یا ژوي لپاره یې برابرول هم ثواب لري.

۶. د ونو کښېنول تل پاتې صدقه ده: د ونو کښېنول او کرنه داسې یوه صدقه ده چې تر څو ونه او یا کښت موجود وي، د کرونکي لپاره به یې ثواب وي.

فعالیت

زده کوونکي دې دوه ډلې شي او د چاپېریال د ساتنې په باره کې دې سره بحث وکړي.

ارزونه

۱. د حدیث شریف راوي معرفي کړئ.

۲. د حدیث شریف لنډه معنا بیان کړئ.

۳. د حدیث شریف ګټې ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

۱. د لوست حدیث له معنا سره حفظ کړئ.

۲. د چاپېریال خرابولو د ضررونو په باره کې یوه لنډه مقاله ولیکئ.

په پلورلو کې رښتیا ویل

عَن ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ: مَرَّ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِطَعَامٍ وَقَدْ حَسَّنَهُ صَاحِبُهُ، فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِيهِ فَإِذَا طَعَامٌ رَدِيءٌ، فَقَالَ: ((بِعْ هَذَا عَلَى حِدَةٍ وَهَذَا عَلَى حِدَةٍ فَمَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا)). مسند أحمد.

د راوي پېژندنه

د دې حدیث شریف راوي عبدالله رضي الله عنه د عمر بن خطاب رضي الله عنه زوی د قریشو له قبیلې څخه دی. په کوچنیوالي کې یې ایمان راوړ او له خپل پلار سره یې مدینې منورې ته هجرت وکړ. د فقهاوو او علماوو اصحابو له جملې څخه دی.

لغتونه	معناوې
۱. حَسَّنَهُ:	ښایسته کړی یې و
۲. رَدِيءٌ:	خراب
۳. بِعْ:	وپلوره
٤. فَمَنْ غَشَّنَا:	چا چې له موږ سره دوکه وکړه
٥. فَلَيْسَ مِنَّا:	له موږ څخه نه دی.

د حدیث شریف اجمالي معنا

د عبدالله ابن عمرﷺ څخه روایت دی چې یوه ورځ پیغمبرﷺ د غلې د پلورونکي تر څنګ تېر شو چې غله یې (پیرودونکو) ته ښایسته کړې وه. (ښې او وچې دانې یې د ډېرۍ له پاسه او د خلکو مخې ته اچولې وې، خو لمدې او خرابې دانې یې ترې لاندې کړې وې). پیغمبرﷺ خپل لاس مبارك ورننویست، کړ ويې لیدل چې لمدې اوخرابې دانې یې لاندې پټې کړې دي، نو ورته یې وفرمایل:

ښه غله بیله او خرابه بیله وپلوره او پوه شه چې څوك موږ ته دوکه راکوي له موږ (مسلمانانو) څخه نه دی.

د حدیث شریف حکمت

د نورو د مال د لاس ته راوړلو په مقصد دوکه کول او خلك غولول له هغو ناوړو خويونو څخه دي، چې د خلکو ترمنځ د دښمنۍ تخم شیندي، د اړیکو د خرابوالي او جګړو لامل ګرځي او د بې باورۍ فضا را منځ ته کوي، د وګړو مال، وخت او ابرو ته خورا زیان اړوي، اقتصادي چارې کمزورې کوي، د راکړې ورکړې اخلاق او د سوداګرۍ کار او بار خرابوي.

او که چېرې له صداقت څخه کار واخیستل شي، سوداګر ښه سامان وارد کړي او د خپل مال د عیب په ښکاره کولو یې په مناسب قیمت وپلوري، نو الله تعالی به یې د خپلو بندګانو په زړونو کې ګران او په ځان او مال کې به یې برکت واچوي، خلك به د دوکې، فریب او زیان منې له تشویشه خلاص شي او په یو بل به د باور او اعتماد په فضا کې ژوند وکړي.

فعالیت

په معاملاتو او سوداګرۍ کې باید دوکه او تېرایستنه ونکړو؟

د حدیث شریف ګټې

۱. **د بازار کنټرول**: لازمه ده چې د سوداګرۍ او تجارتي کړنو څارنه وشي، پکار ده چې چارواکي د بازار څارنه وکړي او د اخلاقو له پلوه کمزوري او فرصت غوښتونکي کسان پرې نږدي چې د چل، دوکې او تېرایستنې له لارو خلکو ته زیان ورسوي.

۲. **د معاملو د وړوالی**: هر مسلمان سوداګر مکلف دی چې ښه او بد جنس جلا وپلوري او د خپل جنس اوصاف په څرګند ډول بیان کړي.

۳. **فریب او دوکه بدګڼل**: اسلام چې د عدالت، انصاف، ریښتینولۍ او امانتدارۍ دین دی، له فریبکار او هغه انسان څخه چې ټولنیزې اړیکې خرابوي او د دښمنیو لامل ګرځي، دومره کرکه لري چې هغه د کاملو مسلمانانو له جملې څخه نه بولي او دا اعلانوي چې خلک دې د ده دغه ناوړه عمل اسلام ته نه منسوبوي.

۴. **پر شفافیت او ریښتینولۍ ولاړ اقتصاد**

د ټولنې اقتصاد هغه وخت ښه پرمختګ کولای شي چې د مالونو تبادله او ګټه د دواړو خواوو پر مصلحتونو ولاړه وي او معامله په پاک ډول له انصاف څخه په ډکه فضاء د دواړو خواوو په کامل رضایت او خوښۍ سرته ورسېږي. دا ښکاره خبره ده چې په دوکه او چل ول باور او صداقت له منځه ځي او کوم لوری چې دوکه یې خوړلې وي هېڅکله خوښ او راضي نه وي.

له دې امله لازم دي چې د ټولنې ټول وګړي له دوکې او فریب څخه ځانونه وساتي او نور هم د دوکې او فریب له ضررونو څخه خبر کړي.

ارزونه

١. د عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ژوند په لنډ ډول بیان کړئ.
٢. دوکه په ټولنه کې کومې ناوړه پایلې رامنځته کوي؟ واضح یې کړئ.
٣. د حدیث شریف له ګټو څخه درې ګټې ولیکئ.
٤. لاندې کلمې معنا کړئ:

أ. حَسَّنَهُ.

ب. فَأَدْخَلَ يَدَهُ.

ج. فَمَنْ غَشَّنَا.

کورنۍ دنده

١. دغه عبارت حفظ کړئ (فَمَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا).
٢. له لاندې عنوانونو څخه یو عنوان غوره او د هغه په هکله یوه مقاله ولیکئ، چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي:

أ- په معاملو کې د فریبکارۍ ضررونه.

ب- په ټولنیز ژوند کې د دوکې ضررونه.

ج- په ازموینه کې دوکه (نقل) کول.

د ګاونډي حقوق

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((مَازَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ)). متفق علیه.

د کلماتو معنا

١- مَازَالَ: تل.
٢- الْجَار: ګاونډی.
٣- ظَنَنْتُ: ګومان مې وکړ.

د حدیث شریف اجمالي معنا

له حضرت عبدالله ابن عمر رضي الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبر صلی الله علیه وسلم وفرمایل: تل به جبرئیل علیه السلام (د الله تعالی له لوري) ماته دګاونډي په هکله توصیه کوله، تردې چې ما فکر وکړ، چې په میراث کې به ورته برخه ورکړي (یعني د یو چا له مړینې وروسته به یې ګاونډی هم د نورو وارثانو په څیر د مړي له مال څخه برخه اخلي).

د حدیث شریف حکمت

انسان په خپل ژوند کې پر مور، پلار، اولادونو او دوستانو سربېره له ګاونډیو سره هم ځانګړې اړیکې لري.

تر ټولو لومړی هغه څوک چې په غم او ښادۍ کې زموږ پر شاوخوا را ټولېږي ګاونډیان دي، که د چا اړیکې له خپلو ګاونډیانو سره نیکې وي، له ډېرو خواوو څخه به په امن او ډاډ کې وي او د هغوی له تجربو څخه به ګټه اخلي.

او له ګاونډیانو سره د اړیکو د خرېدو په صورت کې به انسان له هر لوري د خطر احساس کوي او یو د بل له لیدلو څخه به کرکه کوي او ډېر ژر به یې ځاني، مالي او رواني ډاډ له منځه ولاړ شي. له ګاونډیو سره د اړیکو ښه والی په خپلو کې د حقوقو په رعایت کولو پورې تړاو لري، بناءً پیغمبرﷺ په دې او نورو ډېرو احادیثو کې د ګاونډي مقام او منزلت په خورا تاکیدي اسلوب سره بیان کړی دی.

فعالیت

څرنګه کولی شو د خپلو ګاونډیانو حقوق پر ځای کړو؟ د دې سوال ځواب په ډله ییز ډول ورکړئ.

د حدیث شریف ګټې

۱. د وارث پر ځای د ګاونډي درېدل: ګاونډی هغه چا ته وایي چې ستاسې په شاوخوا کې اوسېږي، اسلام د ګاونډي حقوقو ته دومره پاملرنه کړې ده، چې ګاونډی سره له دې چې میراث نشي وړای، خو د ټولنیزو حقونو له پلوه له هغه چا سره چې میراث وړي، برابر دی.

۲. د ګاونډي پر حقوقو زیات ټینګار: د اسلام ګران پیغمبرﷺ فرمایي: جبرئیلعليه‌السلام د الله تعالی په امر ما ته تل د ګاونډي په حق کې توصیه او لارښوونه کوله.

۳. له جبرئیل علیه السلام سره د پیغمبرﷺ اړیکې: جبرئیلعليه‌السلام د ملائکو له جملې څخه هغه ملائکه ده چې پیغمبرﷺ ته به یې وحې راوړله او د دیني کارونو په ور زده کړه کې یې د پیغمبرﷺ استاذي او ملګرتیا کوله.

۴. ګاونډي ته د هر ډول تکلیف له رسولو څخه ځان ساتل: که چېرې انسان له ګاونډي سره مرسته نشي کولای، نو لږ تر لږه ګاونډي ته له ضرر رسولو څخه باید ډډه وکړي، په بل حدیث شریف کې راغلي دي: (هغه کس کامل مسلمان نه دی چې د هغه ګاونډی د ده له ضرر څخه په امن کې نه وي).

ارزونه

١- لاندې کلمې معنا کړئ:

١. مَازَالَ.

٢. يُوصِينِي.

٣. ظَنَنْتُ.

٤. سَيُوَرِّثُهُ.

٢. د حدیث شریف اجمالي معنا وواياست.

٣. د حدیث شریف ګټې وواياست.

کورنۍ دنده

١. د پورتني لوست حدیث شریف له معنا سره حفظ کړئ.

٢. له لاندې موضوعاتو څخه په یوه موضوع کې یوه مقاله ولیکئ چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

أ- د ګاونډي حقوق.

ب- ګاونډي ته د ضرر رسولو ډولونه.

ج- ګاونډي ته د ضرر نه رسولو څرنګوالی.

ګاونډي ته د تکليف رسولو ګناه

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((وَاللهِ لَا يُؤْمِنُ، وَاللهِ لَا يُؤْمِنُ، وَاللهِ لَا يُؤْمِنُ. قَالُوا: وَمَا ذَاكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: الْجَارُ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ وَمَا بَوَائِقُهُ؟ قَالَ: شَرُّهُ.)) مسندأحمد

د راوي پېژندنه

نوم يې عبدالرحمن د صخر دوسي زوی او په ابوهريره رضي‌الله‌عنه باندې شهرت لري.
د هجرت په اووم کال يې مدينې ته تشريف راوړ او د رسول الله ﷺ ملتيا يې غوره کړه.
پيغمبر ﷺ ورته د احاديثو د حفظ د عا وکړه چې له برکته يې د نورو اصحابو په پرتله زيات شمېر احاديث له رسول الله ﷺ څخه روايت کړي دي او د هجرت په (۷۵) کال وفات شو.

د کلماتو معنا

١- لَا يُؤْمِنُ: د پوره ايمان خاوند کېدای نشي.
٢- الْجَارُ: ګاونډی.
٣- بَوَائِقَهُ: د هغه له ضرر څخه.

د حديث شريف اجمالي معنا

له حضرت ابوهريره﵁ څخه روايت دی چې پيغمبرﷺ وفرمايل: په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی، په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی، په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی.

صحابه وو وويل: څوک يا رسول الله؟ پيغمبرﷺ وويل: هغه څوک چې ګاونډی يې له شر څخه په امان کې نه وي.

د حديث شريف حکمت

ټولنه د وګړو، کورنيو، کليو او ښارونو څخه جوړېږي. که چېرې د کورنيو او کليو وګړي ټولنيز آداب مراعات کړي او کوښښ وکړي چې هېڅا ته يې کوم ضرر ونه رسېږي، په ځانګړې ډول هغه څوک چې ورسره ګاونډيتوب لري، که هغه د کور او کلي ګاونډی وي او که د دفتر يا د کار د ځای، ځکه چې دغه ټول ګاونډيان شمېرل کېږي، په دې صورت کې هېڅکله په ټولنه کې کومه ستونزه نه پيداکېږي او که چېرې پيدا هم شي ډېر ژر حل کېږي. په همدې بناء د اسلام مقدس دين د ګاونډي احترام لازم ګرځولی دی او هغه ته يې له ضرر رسولو څخه منع کړې ده.

د حديث شريف ګټې

۱. ګاونډي ته ضرر رسول خورا لويه ګناه او حرام کار دی، ځکه چې پيغمبرﷺ پدې هکله سخت وعيد فرمايلی دی او د زيات ټينګار په خاطر يې د الله تعالی په پاک نوم درې ځلې قسم ياد کړ او ويې فرمايل: ((وَاللهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللهِ لَا يُؤْمِنُ...)) چې دا ګاونډي ته د ضرر رسولو د ګناه په ډېر والي ښکاره دلالت کوي. سره له دې چې د (لَا يُؤْمِنُ) عبارت له مسلمان څخه د ايمان نفې کوي، خو د دې لپاره چې خلک څوک د ګناه په کولو کافر و نه ګڼي، علماء د دې عبارت معنا داسې کوي: (د کامل ايمان خاوند نه دی). بيا هم د حديث شريف له نص څخه څرګنده معلومېږي چې ګاونډي ته ضرر رسول خورا لويه ګناه ده.

۲. نورو ته د دې ګناه د لوی والي بيانول: ځينې خلک چې د دې ګناه له لوی والي څخه خبر نه وي، ګاونډيانو ته په ضرر نه رسولو کې کومه ځانګړې پاملرنه نه کوي، په همدې بناء لازم دي، چې د دې ګناه لوی والی او خطر خلکو ته په ډاګه بيان کړل شي او که چېرې خلک د دې ګناه له لوی والي څخه خبر شي، نو ارو مرو به ورڅخه ډډه وکړي.

فعالیت

په ټولګي کې په ګروپي شکل ګاونډي ته د ضرر او تکلیف رسولو ځینې مثالونه ووایاست.

ارزونه

۱- د حدیث شریف راوي څوک دی؟ په لنډ ډول یې څرګند کړئ.
۲- د ګاونډیو ځینې حقوق بیان کړئ:
۳- لاندې کلمې معنا کړئ:
أ- لَا يُؤْمِنُ:
ب- الجَارُ:
ج- بَوَائِقَهُ:

کورنۍ دنده

کوم شیان د ګاونډي د ضرر او تکلیف لامل ګرځي؟ پدې اړه پنځه کرښې مقاله ولیکئ.

پنځم لوست

کینه لویه ګناه ده

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ، فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ.) رواه ابو داود.

د کلماتو معنا

١- الْحَسَدَ: (له نورو څخه د نعمت د زوال هیله).
٢- إِيَّاكُمْ: ځان وساتئ.
٣- يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ: ښېګڼې خوري (له منځه یې وړي).
٤- الْحَطَبَ: لرګي.

د حدیث شریف معنا

له ابوهریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: د کینې له بیمارۍ څخه ځان وساتئ ځکه چې کینه د سړي نیک عمل داسې خوري (له منځه وړي) لکه اور چې لرګي سوزوي او له منځه یې وړي.

د حدیث شریف حکمت

د اسلام سپیڅلي دین مسلمانانو ته په مینې، وروړګلوۍ، مرستې او یووالي امر کړی دی او له هر هغه څه چې د اړیکو د زیانمنېدو او ورته د ضرر رسولو لامل ګرځي، منع کړې ده.

دا چې کینه او حسد د بدګومانۍ، کرکې، ازار او تکلیف رسولو اصلي عامل دی، پیغمبرﷺ په کلکه ورڅخه منع فرمایلې ده.

حسد څه ته وایې؟

حسد دا دی چې یو څوک د نورو د نعمتونو د زوال هیله کوي او پر نورو یې د خدای احسان نه لوربږي.

غبطه څه ته وایي؟

غبطه دي ته وايي چې یو څوک د نورو د نعمت په څیر ځانته هم د هماغسې نعمت هیله کوي او د نورو د نعمت زوال نه غواړي، چې دا یو نیک او جایز کار دی.

د حسد ضررونه

ا- حسد مینه، وروړګلوي او ښېګڼې چې ایماني غوښتنې دي، له منځه وړي او پر نورو د ظلم او تېري لامل ګرځي.

ب- حسد د حسد کوونکي د زړه ناولتیا څرګندوي، ځکه چې دی هغه څه چې ځان ته یې خوښوي، نورو ته یې نه خوښوي.

ج- حسد انسان نا ارامووي، ځکه چې حسد کوونکی همیشه په دې اندیښنه کې وي چې هغه فلاني ته ولې دومره نعمتونه ورکړل شوي دي او ماته نه دي راکړل شوي، هغه تل د نورو د هوساینې او د ځان د محرومتیا سوچونه کوي.

فعالیت

د حسد او کینې ځینې نور ضررونه په ګوته کړئ.

د حدیث شریف ګټې

۱-د حسد حرام والی: پیغمبرﷺ په خورا سخت اسلوب له کینې کولو څخه منع کړې ده.

۲-حسد نیکي له منځه وړي: حسد سربیره پردې چې لویه ګناه ده، د حسد کوونکي نورې نیکۍ هم له منځه وړي.

ارزونه

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

أ. إِيَّاكُمْ:

ب. يَأْكُلِ الْحَسَنَاتِ:

ج. الْحَطَبَ:

۲- حسد تعریف او له غبطې سره یې توپیر واضح کړئ.

۳- د حسد ضررونه بیان کړئ.

کورنۍ دنده

۱- د لوست حدیث شریف له معنا سره حفظ کړئ.

۲- د حسد ضررونه ولیکئ.

شپږم لوست

د مور او پلار حقوق

عن عبد الله بن عمرو، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم «رِضَا اللهِ فِي رِضَا الْوَالِدَيْنِ، وَسَخَطُ اللهِ فِي و سَخَطِ الْوَالِدَيْنِ» رواه البيهقي في شَعب الإيمان.

د راوي پيژندنه

دغه لوی او جليل القدر صحابي عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله تعالى عنه دی، نسب يې له نبي کريم صلى الله عليه وسلم سره په کعب بن لؤي کې يو ځای کېږي.

دغه صحابي عالم، د قرآن کريم قاري او د احاديثو د حافظانو له جملې څخه دی، زيات شمېر احاديث يې روايت کړي دي او د هجرت په (٦٥) کال وفات شو.

د کلماتو معنا

رِضَا اللهِ: د الله تعالی خوښي.

سَخَطُ اللهِ: د الله تعالی قهر او غوسه

د حدیث شریف معنا

د عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله تعالی عنه څخه روایت دی، چې نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: د الله تعالی خوښي د مور او پلار په خوښۍ او د هغه قهر او غوسه د مور او پلار په قهر او غوسه کې نغښتې ده.

د حدیث شریف حکمت

الله تعالی د انسانانو حقیقي خالق دی، مور او پلار په عالم اسباب کې د خپل ماشوم د ودې لپاره زیاتې ستونزې ګالي، دوی شپه او ورځ د خپل ماشوم لپاره د خوړو، جامو او د ژوند لپاره د مناسب ځای او سالمې تربیې د برابرولو په هڅه کې وي، له دې امله د الله تعالی په وړاندې د مور او پلار مقام او منزلت ډېر لوړ دی او په ډېرو ځایونو کې یې خپل حق د مور او پلار له حقوقو سره یو ځای ذکر کړی دی، همدا راز رسول الله ﷺ په دې حدیث شریف کې هم د الله تعالی له حقوقو څخه چې یو یې د هغه خوښي تر لاسه کول دي د مور او پلار له حقونو سره یو ځای ذکر کړی دی، آن تر دې چې د مور او پلار د حق پر ځای کول یې د الله تعالی د حق پر ځای کول ګڼلي دي.

له مور او پلار سره نېکي کول

له مور او پلار سره نیکي باید د دوی په ژوند او هم د دوی له مرګ څخه وروسته دوام ومومي، کله چې دوی ژوندي وي اولادونه مکلف دي چې له دوی سره په نیکۍ، مهربانۍ، نرمه ژبه او ښو اخلاقو چلند وکړي، له هغو خبرو څخه چې دوی پرې خفه کېږي ډډه وکړي، د دوی په وړاندې لوړوالی ونه کړي، په نېکو کارونو کې د دوی اطاعت وکړي، د دوی غوښتنې پر نفلي عبادتونو مخکې کړي او هر وخت د دوی په خدمت کې واوسئ، د دوی د اړتیاوو په پوره کولو کې له هر ډول کوښښ څخه دریغ ونه کړئ، دوی دواړه پر خپلې مېرمنې او اولادونو وړاندې وګڼئ، له دوی څخه د هغه څه غوښتنه ونه کړئ چې دوی یې توان نه لري، دوی ته فریاد ونه کړي، په نامه سره یې یاد نه کړي، د دوی له مرګ څخه وروسته په ډېر اخلاص د رحمت او مغفرت دعا ورته وکړي، که دوی له چا سره وعده کړې وي هغه باید سرته ورسوي او د دوستانو او خپلوانو عزت یې وکړي.

د حدیث شریف ګټې

۱- د مور او پلار د خوښۍ د تر لاسه کولو فرضیت: څرنګه چې د الله تعالی خوښي د مور او پلار په خوښۍ پورې تړلې ده او د الله تعالی خوښي تر لاسه کول په هر انسان فرض دي، نو د مور او پلار خوښي تر لاسه کول هم فرض دي. له همدې امله یوه ورځ یو صحابي غوښتل چې په جهاد کې ګډون وکړي، نبي کریم صلی الله علیه وسلم هغه ته وفرمایل: (آیا مور او پلار دې ژوندي دي؟

صحابي وویل: هو. نبي کریمﷺ ورته وفرمایل: ﴿ ولاړ شه د هغوی خدمت وکړه، جنت د مور د قدمونو لاندې دی﴾.

۲- د مور او پلار د غوسه کولو حرام والی: څرنګه چې د الله تعالی غوسه کول حرام دي او د الله تعالی غوسه د مور او پلار په غوسه کې ده، نو د مور او پلار غوسه کول هم حرام دي.

۳- نیکمرغي او بریالیتوب: د مور او پلار خوښي د نېکمرغی او بریالیتوب او د دې پر خلاف د دوی قهر او غوسه د انسان د بد بختی او ناکامی لامل ګرځي.

فعالیت

هغه کارونه چې د مور او پلار د خوښۍ او هغه کارونه چې د دوی د غوسې لامل ګرځي، په فردي او یا ډله ییز ډول بیان کړئ.

ارزونه

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

أ. الْوَالِدَيْنِ:

ب. رِضَا:

ج. سَخَط:

۲- اسلام د مور او پلار په حقونو باندې ولې دومره ټینګار کړی دی؟

۳- آیا له مور او پلار سره نیکي کول یوازې د دوی تر ژوند پورې تړلې دي؟

کورنی دنده

دغه عبارت «رِضَا اللهِ فِي رِضَا الْوَالِدَيْنِ، وَ سَخَطُ اللهِ فِي سَخَطِ الْوَالِدَيْنِ» له معنا سره حفظ کړئ.

موږ څرنګه کولای شو د مور او پلار خوښي تر لاسه کړو؟ پدې اړه یوه مقاله ولیکئ، چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

د مور حق

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: (جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ صَحَابَتِي؟ قَالَ: أُمُّكَ. قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: ثُمَّ أُمُّكَ. قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: ثُمَّ أُمُّكَ. قَالَ: ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أَبُوكَ) متفق عليه

د کلماتو معنا

مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ: تر ټولو خلکو ډېر د استحقاق خاوند څوک دی.

بِحُسْنِ صَحَابَتِي: زما د ملګرتيا او نېک چلند.

د حديث شريف معنا

له ابو هريرة رضی الله تعالی عنه څخه روايت دی چې يو سړی نبي کريم صلی الله عليه وسلم ته راغی او عرض يې وکړ: پر ما باندې څوک د زيات خدمت او ښه چلند حقدار دی؟ نبي کريم صلی الله عليه وسلم ورته وفرمايل: ستا مور. بيا هغه سړي پوښتنه وکړه: بيا څوک؟ نبي کريم صلی الله عليه وسلم وفرمايل: ستا مور. بيا هغه پوښتنه وکړه: بيا څوک؟ نبي کريم صلی الله عليه وسلم وفرمايل: ستا مور. هغه سړي بيا پوښتنه وکړه: بيا څوک؟ رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: بيا ستا پلار.

د حدیث شریف حکمت

مور له هر پلوه لکه: رواني، عاطفي، جسمي، د خپل ماشوم د خدمت لپاره ډېرې لویې قرباني ورکوي، له همدې امله مو په پورتني حدیث شریف کې ولوستل چې نبي کریم صلی الله علیه وسلم درې ځلې ځواب ورکړ چې تر ټولو خلکو د زیات خدمت او ښه چلند حقداره مور ده.

تر ټولو لوی تکلیفونه چې مور یې د خپل اولاد په وړاندې ګالي عبارت دي له:

۱-د حمل تکلیفونه: مور د حمل په وخت کې ډېر جسمي او رواني تکلیفونه ګالي او د خپل بدن د هډوکو او وینې شیره خپل ماشوم ته ورکوي.

۲-د ولادت تکلیفونه: د ولادت تکلیفونه خورا درانه او ټکان ورکوونکي وي.

۳-د شیدو ورکولو د وخت تکلیفونه: مور د خپلو غوښو او هډوکو زېښنل شوي شیزونه خپل ماشوم ته د شیدو په بڼه ورکوي او پر خپل ماشوم باندې له ټولو خلکو ډېره مهربانه وي، له هغه سره مینه کوي په خدمت یې نه ستړې کېږي، په خپل ماشوم غوسه نه کوي او دې ته سترګې په لاره وي چې ماشوم یې سالمه وده وکړي.

مور د امیدوارۍ په وخت کې ډېرې زیاتې ستونزې ګالي، د زېږېدنې پر مهال له خطرناکو پړاوونو تیرېږي، د شیدو ورکولو او تربیه کولو پر وخت ډېرې ستونزې ګالي او د خپل ماشوم د ارامۍ لپاره له خپلو ډېرو أرامیو څخه تیرېږي، له همدې امله دغه حدیث شریف د خدمت او ښه چلند په اړه د مور حق د پلار له حق څخه زیات او مخکې ذکر کړی دی.

د حدیث شریف ګټې

۱-د مور غوره والی او مخکې والی: مور او پلار دواړه په خپل اولاد زیات حقونه لري، خو مور د ذکر شوو دلایلو په رڼا کې ډېر زیات حقونه او ځانګړی مقام لري اولاد باید د مور اطاعت، په هغې باندې شفقت او مهربانۍ ته زیاته پاملرنه وکړي.

۲-د مور سره په نېکۍ کولو ډېر ټینګار: څکه چې نبي کریمﷺ مور درې ځلې ذکر کړې او په څلورم ځل یې پلار ذکر کړی دی، له دې څخه معلومېږي چې مور تر هر چا زیاته د نېکۍ حقداره ده.

ارزونه

۱- لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:

مَنْ أَحَقُّ النَّاس:

بِحُسْنِ صَحَابَتِيَ:

۲- د حديث شريف د راوي په اړه معلومات ورکړئ.

۳- نبي کريم صلی الله عليه وسلم ولې د مور په حقونو ډېر ټينګار کړی دی؟

کورنۍ دنده

۱- د حديث شريف معنا حفظ کړئ.

۲- زده کوونکي دې د مور د حقونو په اړه يوه مقاله وليکي، چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي.

اتم لوست

په اسلامي شریعت کې معاملات [۱]

اسلامي شریعت لکه چې د عقایدو، اخلاقو او عباداتو په هکله ارزښتناکې لارښوونې لري، د معاملاتو (راکړې ورکړې) په هکله یې هم ځانګړي احکام او آداب وضع کړي دي، تر څو خلک خپل معاملات په عدل، ریښتونولۍ او له درغلۍ او دوکې څخه لرې سرته ورسوي، نو لازمه ده چې هر مسلمان د معاملاتو له شرعي احکامو څخه خبر وي، روا او ناروا وپیژني او دا باور تر لاسه کړي چې د اسلامي ادابو او احکامو په پام کې نیولو سره معامله کول اجر او ثواب لري او د انسان په مال کې د برکت وسیله ګرځي.

په اسلامي شریعت کې د معاملاتو ځانګړتیاوې

- د نورو خلکو شتمنیو ته احترام او پر هغو باندې له تیرې نه ځان ساتل.
- د حلال رزق د لاس ته راوړلو لپاره معاملات یوه وسیله ده.
- نیک اخلاق لرل.
- خپله ګټه او د نورو ګټې په پام کې نیول.
- په معامله کې صدق او ریښتینولي.
- په معامله کې له دروغ ویلو څخه ځان ساتل.
- په معامله کې د دواړو اړخونو رضایت.
- په معامله کې وضاحت او بیان.
- له هرې هغې کړنې څخه ډډه کول، چې د شخړې لامل ګرځي.
- له ټګۍ او دوکې څخه ډډه کول.
- له بې عدالتۍ، سود، ظلم او احتکار څخه ډډه کول.

د تجارت (سوداګرۍ) آداب

مسلمان سوداګر باید لاندې آداب په پام کې ولري:

۱- د پلورلو او پیرودلو په شرعي احکامو پوهیدل.

۲- له هر ډول درغلیو څخه ځان ساتل.

۱- معاملات د معاملة جمع ده، معاملة په لغت کې راکړې ورکړې ته وایي او په اصطلاح کې هغه مالي تړون دی، چې د هغه په مقابل کې عوض اخیستل کیږي. لسان العرب ج ۹/مخ ۱۰٤.

٣- په تجارت کې داسې نیت درلودل چې د ځان او خپل عیال لپاره حلال رزق وګټي، پرته له دې چې بل چاته ضرر ورسوي.
٤- له قسم کولو څخه ځان ژغورل، په تېره په ناحقه قسم کول.
٥- خپلو دیني فرایضو او واجباتو ته وخت ورکول.
٦- د خپل توان په اندازه له بیوزلو سره مرسته کول.
٧- که د نصاب څښتن وي په خپل وخت د زکات ادا کول.
٨- په خپلو ټولو کړنو او خبرو کې رښتینولي په پام کې نیول.
٩- د تبادلې په وخت کې د خپل جنس عیبونه بیانول.
١٠- د خلکو ګټې باید په پام کې ونیول شي او د هغه څه له خرڅولو څخه ډډه وکړی شي چې خلکو ته په کې زیان رسیږي، لکه: شراب او نور مخدره او نیشه یي توکي.

د رښتیني او امین تاجر غوره والی

له ابو سعید خدريﷺ څخه روایت دی، چې نبي کریمﷺ وفرمایل: {التَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْأَمِينُ مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ}[1]

ترجمه: ریښتونی او امانتکار تاجر به له نبیانو، صدیقینو او شهیدانو سره په جنت کې یو ځای وي.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

١- په اسلام کې د معاملاتو ځانګړتیاوې بیان کړئ.

٢- هر زده کوونکی دې د تجارت له آدابو څخه درې آدابه ذکر کړي.

٣- د ریښتیني او امین تاجر غوره والی بیان کړئ.

کورنۍ دنده

ستاسو په نظر یو تاجر باید کوم آداب مراعات کړي؟ په دې هکله یوه لنډه مقاله ولیکئ چې له لسو کرښو څخه کمه نه وي.

١- المستدرک للحاکم ٢/ ٧.

نهم لوست

د بيعي فقهي اصطلاحات (۱)

مخکې له دې چې د بيعې مسائل په تفصيل سره وڅېړو، مناسبه ده چې ځينې هغه اصطلاحات چې د بيعې په بحثونو کې تکرارېږي وپيژنو، تر څو د مطالبو او موضوعاتو پوهيدل راته اسان شي.

بَيع

د خرڅوونکي او اخيستونکي په رضايت د يو مال په بل مال بدلولو ته بيعه وايي.

بايع

بايع: پلورونکی (خرڅوونکی).

مُشتَرِي

مشتري: اخيستونکی.

اِيْجَاب

ايجاب هغه لومړۍ خبره ده چې د عقد (تړون) کولو لپاره ويل کيږي، لکه چې خرڅوونکی داسې ووايي: دا قلم مې په لس افغانۍ درکړ.

قَبُول

قبول هغه دويمه خبره ده چې له ايجاب څخه وروسته د عقد د منلو لپاره ويل کيږي، لکه د پورتني مثال په ځواب کې چې اخيستونکی ووايي: ما په لس افغانۍ واخيست.

عَقْد

په لغت کې تړلو ته وايي او په اصطلاح کې له هغه اتفاق څخه عبارت دی چې د دوو طرفونو تر مينځ د يوه کار د اجرا کولو لپاره ترسره کيږي، لکه د بايع او مشتري تر مينځ د بيعې تړون .

مَال

مال هغه شی دی چې قيمت ولري او د تبادلې او ملکيت قابل وي.

مُتَقَوَّم مال

متقوم مال هغه مال دی چې شرعا قيمت ولري او ګټه اخيستل ورڅخه روا وي.

مَنْقُول

منقول هغه مال دی چې له یو ځای څخه یې بل ځای ته وړل ممکن وي، لکه: نغدې پیسې، جامې او داسې نور.[1]

غَیرِ مَنْقُول (عقارات)

غیر منقول هغه مال دی چې له یو ځای څخه یې بل ځای ته نقلول او وړل ممکن نه وي، لکه: کورونه، ځمکې او باغونه.[2]

فعالیت

د پورتنیو اصطلاحاتو په هکله یو له بل څخه پوښتنې وکړئ.

ارزونه

لاندې اصطلاحات تعریف کړئ:

أ- ایجاب.

ب- قبول.

ج- منقول مال.

د- متقوم مال.

د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:

۱. قبول: هغه خبره ده چې لومړی د عقد کولو لپاره کېږي ( )

۲. عقد: له هغه اتفاق څخه عبارت دی چې د دوو طرفونو تر منځ د یوه کار د اجرا کولو لپاره ترسره کېږي. ( )

۳. بیعه: په ګټو او منافعو د مال بدلولو ته ویل کېږي. ( )

کورنۍ دنده

د درس اصطلاحات په لنډه توګه ولیکئ.

۱- مجلة الأحكام العدلية - (ج ۱ / ص ۲۹)

۲- مجلة الأحكام العدلية - (ج ۱ / ص ۳۱)

د بيعې فقهي اصطلاحات (۲)

په تیر لوست کې مو ځینې هغه اصطلاحات وپېژندل چې په بیعه کې تکراریږي، ځینې نور يې نن په دې لوست کې پېژنو.

مبيعه

هغه جنس ته ويل کيږي چې ثمن د هغې په مقابل کې واقع کيږي او په بيعه کې اصلي موخه وي.

ثمن

هغه مال ته ويل کيږي چې د مبيعې په مقابل کې واقع کيږي او غالبا نقود او پيسې وي.

نُقُود

نقود د نقد جمع ده، په اصل کې سرو زرو او سپينو زرو ته ويل کيږي، خو اوس پيسې هم د نقودو په نامه يادېږي، کومې چې ددې دواړو په ځای استعماليږي، لکه: بانک نوټونه او فلزی پيسې.

کَيْلِي

کيلي هغه شيان دي چې په پيمانه کولو سره معلوميږي، لکه: پترول، اوبه او داسې نور مايعات. (اوس د دې رايج واحد ته ليتر ويل کېږي.)

وَزني

وزني هغه شيان دي چې په وزن کولو (تللو) سره معلوميږي، لکه: سره زر، سپين زر، غوښه ، د سوځولو لرګي او داسې نور، (اوس د دې رايج واحدګرام او کيلوګرام دی).

عَدَدِي

عددي هغه شيان دي چې اندازه يې په عام ډول په شمارلو سره معلوميږي.

ذرْعِي

ذرعي هغه شيان دي چې اندازه يې د طول په واسطه معلوميږي، لکه: ټوکرونه. (په اوسنی زمانه کې د دې د اندازه کولو واحد متر دی).

مشاع

هغه مشترك مال دی چې لا ویشل شوی نه وي ، خو د هرشریک برخه د (فیصدۍ او یا نصف، ربع او ثمن ...) د سهم په اساس معلومه وي. لکه: سهامي شرکتونه، میراثي مالونه چې تقسیم شوي نه وي.

مِثلِي

مثلي هغه شی دی چې مثل یې په بازارکې پیداکیږي او ډېر توپیر سره نه لري، لکه: غنم، اوربشې او داسې نور، ځکه چې لږ توپیر په قیمت کی ډېر فرق نه راولي، غټ او واړه په یوه بیه خرڅیږي، لکه وزني، کیلي او متقارب عددي شیان.

قِیَمِي

قیمي هغه شیان دي چې افراد یې په بازارکې سره متفاوت وي او قیمتونه یې هم سره تفاوت ولري، لکه: اسونه، پسونه، غواګانې او داسې نور.

مُتَقَارِبَ عَدَدِیَّات

دا هغه شیان دي چې په بازارکې په شمېرلو خرڅیږي او د افرادو تر مینځ یې په قیمت او بیه کې توپیر نه وي، دا ټول له مثلیاتو څخه ګڼل کیږي، لکه: هګۍ، چارمغز او داسې نور.

مُتَفاوِت عَدَدِیَّات

دا هغه شیان دي چې په شمیرلو سره نه پلورل کیږي، ځکه چې د افرادو تر مینځ یې په قیمت او بیه کې ډېرتوپیر موجود وي، دا ټول له قِیمِیّاتو څخه شمېرل کیږي، لکه: کدو، هندوانه او داسې نور.

فعالیت

له متقاربو عددي شیانو څخه د پنځو او له متفاوته عددي شیانو څخه د شپږو نومونه واخلئ.

ارزونه

د لاندې اصطلاحاتو فرق بیان کړئ:

۱. مشاع او غیر مشاع مال.

۲. متقارب عددیات، او متفاوت عددیات.

۳. مثلي او قیمي.

٤. کیلي او وزني.

۵. ذرعي او عددي.

د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:

۱- مشاع مال: هغه مشترک مال دی، چې ویشل شوی نه وي، خو د هرشریک برخه پکې د سهم په اساس معلومه وي. ( )

۲- متقارب عددیات: هغه د شمیرلو وړ شیان دي چې د افرادو ترمینځ یې په قیمت کې توپیر وي. ( )

۳- مبیعه: هغه شي ته ویل کیږي چې په بیعه کې اصلي مقصود وي ( ).

کورنۍ دنده

د درس اصطلاحات په مختصره توګه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د بيعې فقهي اصطلاحات (۳)

په تيرو دوو لوستونو کې مو ځينې هغه فقهي اصطلاحات وپيژندل، چې په بيعه کې تکراريږي، پاتې نور به يې په دې لوست کې وپيژنو.

رُكْنُ الْبَيْع

د بيعې رکن: ايجاب او قبول دی چې د عقد په صيغه هم ورڅخه تعبير کيږي.

ثمن مسمى

مسمى ثمن هغه ثمن دی چې د عقد په وخت کې په څرګنده توګه وټاکل شي او د دواړو خواوو اتفاق پرې وشي، که هغه د بازار د نرخ مطابق وي او يا له هغه سره توپير ولري.

قيمت

قيمت د يوه شي حقيقي ارزښت دی.

تأجيل

د دَيْن (پور) مُعَلَّقْ کول او تر معلوم وخته يې ځنډول.

تقْسِيْط

په متعددو قسطونو د يوه مبلغ تسليمول.

دیْن

دين (پور) هغه مال دی چې د چا په ذمه ثابتيږي (وربه غاړه کيږي)، لکه يوه اندازه پيسې چې څوک له چا څخه پور واخلي.[1]

۱- مجلة الأحكام العدلية - (ج ۱ / ص ۳۳)

غَبْن فَاْحِش

له خپل نرخ څخه په ډېر لوړ نرخ د یوشي خرڅولو ته ویل کېږي، د مثال په ډول، د یو کیلو ګاز مروج قیمت په بازار کې (۳۰) افغانۍ وي او یو پلورونکی یې په (۵۰) افغانۍ په چا خرڅ کړي.[(۱)]

ارزونه

أ- لاندې اصطلاحات تعریف کړئ:

۱- ثمن.

۲- قیمت.

۳- تاجیل.

٤- بایع.

٥- مشتري.

ب- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:

۱- تقسیط: د دَیْن (پور) په جلا جلا وختونو کې اداء کول. ( )

۲- دین هغه مال دی چې په ذمه ثابتېږي. ( )

کورنۍ دنده

د درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۱- مجلة الأحکام العدلیة - (ج ۱ / ص ۳٤)

بيع

انسانان په خپل ورځني ژوندکې دې ته اړ دي، چې یو له بل سره راکړه ورکړه ولري، څو خپلې اړتیاوې له دې لارې پوره کړي، د فقهې کتابونو دغه چارې د بیعې تر عنوان لاندې بیان کړې دي.

د بیعې تعریف

بیعه په لغت کې: مطلق بدلولو ته ویل کېږي.

بیعه شرعاً: (د بایع او مشتري په رضا) په مال باندې د مال بدلولو ته وايي.[1]

د بیعې حکم

د بیعې په نتیجه کې د مشتري ملکیت په مبیعه کې او د بایع ملکیت په ثمن کې ثابتېږي.

د بیعې رکن[2]

د بیعې رکن ایجاب او قبول دی.

د بیعې د تړون لیارې

د بیعې تړون په دوو طریقو سره تر سره کېږي:

۱. د خبرو له لارې.

۲. اوکله د عمل اوکړنې له لارې.[3]

د خبرو له لارې بیعه کول

هغه ده چې د ایجاب او قبول وسیله تر سره شي.

۱- فقه المعاملات - (ج ۱ / ص ۷)

۲- درر الحکام شرح غرر الأحکام - (ج ٦ / ص ۱۵۱)- تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۰ / ص ۲۲۸)

۳- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۵)- العنایة شرح الهدایة - (ج ۸ / ص ۳٦۸)

بیعه په فعل سره یا د تعاطی بیعه[1]

دا بیعه په عملي راکړه ورکړه باندې تر سره کېږي، که څه هم ایجاب او قبول ورسره نه وي، لکه: د ډوډۍ پلورونکي مخ ته یو څوک د ډوډۍ مروج قیمت بږدي او یوه ډوډۍ ورڅخه اخلي.

فعالیت

د لفظ د ویلو په ځای په ورکړې سره د بیعې څو مثالونه ووایاست او همدا راز د بیعې ترون عملا تمثیل کړئ.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. د دې لوست اصطلاحات بیان کړئ.

۲. د بیعې حکم څه دی؟

۳. د بیعې رکن څه دی؟ او په څه شی بیعه ترسره کېږي؟

لاندې جملې په مناسبو کلمو بشپړې کړئ:

بیعه په لغت کې: .... او شرعاً: .... ته وایي.

کورنۍ دنده

د دې لوست عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۱- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۱۹۷)

د بیعې شرطونه

وروسته له دې چې د بیعې له تعریف او د ترسره کیدلو له څرنګوالي سره آشنا شوو، غواړو چې د بیعې شرطونه وپیژنو، ځکه د شرط پاتې کیدل د بیعې د صحت مانع ګرځي او د شرایطو مراعاتول د شخړو مخنیوی کوي.

شرط په لغت کې: علامې او نښې ته وایي.[۱]

په اصطلاح کې: شرط دې ته ویل کیږي چې د هغه په وجود پورې د بل شي وجود تړلی وي او له هغه څخه پرته نه ترسره کیږي، لکه اودس چې د لمانځه لپاره شرط دی.[۲]

د بیعې شرطونه په څلور ډوله دي:

۱. د انعقاد شرطونه.[۳]

۲. د نفاذ شرطونه.[٤]

۳. د صحت شرطونه.

٤. د لزوم شرطونه.[٥]

لومړی

د انعقاد شرطونه په لاندې ډول دي:

۱. عقد کوونکی باید د عقل او پوهې خاوند وي، نو د لیوني او ناپوهه کوچني، چې د ښه او بد تمیز نه شي کولای، عقد نه صحیح کیږي.

۱- العنایة شرح الهدایة - (۱ / ٤١٤)
۲- رد المحتار - (ج ۳ / ص ۲٤۲)
۳- درر الحکام شرح مجلة الأحکام - (۱ / ۹۲)
٤- درر الحکام شرح مجلة الأحکام - (۱ / ۹٥)
٥- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۱۹۹)

۲. عقد کوونکي باید له یوه کس څخه زیات وي، یعنې په بیعه کې له دواړو اړخونو څخه یو تن عاقد نه شي جوړیدای چې هم خرڅوونکی او هم اخیستونکی اوسي، څکه یو شخص هم قابض (اخیستونکی) او هم ورسپارونکی (خرڅوونکی) نشي کېدلای.[1]

۳. قبول باید له ایجاب سره موافقت ولري، نو که ایجاب یو شی وي او قبول بل شی، دا بیعه نه تر سره کېږي، لکه بایع چې ووایي: ما دغه کتاب په لس افغانۍ در باندې خرڅ کړ او مشتري ووایي: ما هغه قلم په لس افغانۍ درڅخه واخیست.

٤. ایجاب او قبول باید په داسې الفاظوسره وي چې في الحال د عقد د سرته رسولو او د رضایت معنا ورکړي، که داسې الفاظ وي چې د وعدې مفهوم افاده کوي، پرهغو الفاظو بیعه نه منعقده کېږي. لکه چې ووایي: زه به دا قلم په تا باندې خرڅ کړم او یا دا چې اخیستونکي ووایي: زه به دا قلم له تا څخه واخلم.

۵. د متعاقدینو د بیعې د مجلس یو والی: له د متعاقدینو څخه یو په همدې مجلس کې دا بیعه قبوله نه کړي، دا عقد او بیعه نه ترسره کېږي.

٦. د مبیعې شتون: مبیعه باید شتون ولري، له دې امله د هغه شي خرڅول چې موجود نه وي، نه ترسره کېږي، لکه د هغې میوې بیعه چې تر اوسه یې گل نه وي ښکاره کړی.

۷. مبیعه باید متقوم مال وي، نو له هم دې امله د شرابو او خنزیر بیعه د مسلمان لپاره نه صحیح کېږي.

۸. مبیعه باید د پلورونکې ملکیت وي.

۹. مبیعه باید د تسلیم کیدلو قابلیت ولري، د هغه شی بیعه نه منعقده کېږي، چې بایع یې له تسلیمولو څخه عاجز وي، لکه په هوا کې د یوه مرغه خرڅول.

۱- بدائع الصنائع - (۵ / ۱۳٦)

فعالیت

زده کوونکي دې په ګروپي ډول د بیعې د شرطونو په هکله یو له بل سره د ښوونکي په مرسته مباحثه وکړي.

دویم

د نفاذ شرطونه

۱. ملکیت یا د ملکیت ولایت: د چا په ملك او مال کې د تصرف حق لرل په دوو طریقو ترلاسه کیدای شي. [۱]

آ- د نیابت له لارې: چې د مال یا حق خاوند د ځان پرځای بل څوك وټاکي لکه وکالت.

ب- د شارع له لارې: هغه حق چې د شارع له خوا چاته ورکړشوی وي، لکه د پلار ولایت د کوچني زوی په ملك کې.

۲. په مبیعه کې باید له بایع پرته د بل چا حق نه وي. [۲]

دریم

د بیعې د صحت شرطونه

۱. بیعه باید په مؤقته توګه نه وي، نو که داسې ووایي: (دغه قلم د یوې ورځې لپاره خرخوم) دغه بیعه نه صحیح کیږي.

۲. مبیعه باید معلومه او مشخصه وي، که بایع ووایي: (له رمې څخه مې یو پسه دربانديې خرخ کړ) او معلوم یې نه کړي، دا بیعه صحیح نه ده، ځکه چې د مجهول شي پلورل د شخړو لامل ګرځي.

۳. قیمت باید معلوم وي، که بایع مشتري ته داسې ووایي: (دا آس مې در باندې خرخ کړ په څومره چې ارزښت لري)، او معلوم یې نه کړي، دا بیعه صحیح نه ده.

٤. بیعه باید له فاسد شرط څخه خالي وي، مثلا ووایي: (دغه کور دربانديې په دې شرط خرخوم چې

۱- رد المحتار - (۱۰ / ۲٦٥)

۲- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۱)

هغه په کرایه ور نه کړي).

٥. بیعه باید په رضایت سره ترسره شوې وي، بناءً د مُکره (د هغه چا بیعه چې زور وربانديې شوی وي) بیعه فاسده ده.[۱]

څلورم
د بیعې د لزوم شرطونه

یوه بیعه هغه وخت لازمېږي چې په هغې کې خیارونه، لکه: (خیار شرط او خیار رؤیت) نه وي اینبودل شوی او که اینبودل شوي وي، هغه به بشپړ شوي وي.[۲]

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱. د بیعې شرطونه په څو ډوله دي؟ بیان یې کړئ.

۲. د بیعې د انعقاد شرطونه وواياست.

۳. د بیعې د نفاذ شرطونه کوم دي؟

٤. د بیعې د صحت شرطونه بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۱- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۳)- البحر الرائق - (۵ / ۲۸۲)

۲- البحر الرائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۵ / ص ٤۳)

خوارلسم لوست

د بیعې ډولونه (۱)

بیعه ګڼ ډولونه لري او هر ډول یې ځانګړی حکم لري، نو اړینه ده چې بیعه د حکم له پلوه وپېژنو.

د بیعې ډولونه

بیعه د حکم له نظره په پنځه ډوله ده:

۱. صحیحه نافذه لازمه بیعه[۱]

دا هغه روا بیعه ده چې د اصل او وصف دواړو له مخې صحیحه وي، نه د چا حق ورپورې تړلی وي او نه په کې له خیارونو څخه کوم خیار موجود وي.

حکم یې: له تړون څخه وروسته سمدلاسه د مشتري ملکیت په کې ثابتیږي.[۲]

۲. صحیحه نافذه غیر لازمه بیعه

دا هغه روا بیعه ده چې د کوم چا حق ورپورې تړلی نه وي، خو له خیارونو څخه پکې یو خیار، شرط ګرځول شوی وي.

حکم یې: په دې صورت کې مبیعه د بایع (پلورونکي) له ملکیت څخه نه خارجیږي او د مشتري په ملکیت کې تر هغه نه داخلیږي، تر څو چې خیار شتون ولري، همداراز د ثمنو حکم هم دی.

۳. صحیحه موقوفه بیعه

دا هغه بیعه ده چې د بل چا حق ورپورې تړلی وي، لکه یو څوک چې د بل چا مال د هغه له اجازې پرته خرڅ کړي.

حکم: په دې صورت کې د ملکیت ثابت کیدل د اصلي مالك په اجازې پورې تړلي دي.[۳]

۴. فاسده بیعه

دا هغه بیعه ده چې د اصل له مخې صحیحه وي، خو د صفت له مخې صحیحه نه وي، یعنې د صحت کوم شرط په کې نه وي مراعت شوی.

۱- صحیحه بیعه هغه بیعه ده چې په روا توګه، د ایجاب او قبول له لارې د مال بدلول په مال سره ترسره شي او اثر (ملکیت) یې په مبیعه او ثمن کې څرګند شي.

۲- درر الحکام شرح مجلة الأحکام - (۱ / ۹۵)- رد المحتار - (۱۸ / ۱۸۵).

۳- شرح المجلة الأتاسي: ۳۴۳- بدائع الصنائع- (۱۱ / ٤۹٤) البحر الرائق - (۱۵ / ٤۸)

د فاسدې بیعې حکم: په مبیعه یا ثمنو کې ملکیت په قبضولو سره ثابتېږي، په دې صورت کې د مبیعې او ثمن په قبض کولو سره ملکیت ثابتېږي، خو متعاقدین هر یو کولای شي چې بیعه فسخه کړي، ځو فساد لرې او د شخړو مخنیوی وشي، لکه په ثمن کې جهالت او یا کوم بل داسې شرط کېښودل چې د بیعې د تقاضا خلاف وي.

۵. باطله بیعه

دا هغه بیعه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسې چې:

أ-د انعقاد کوم شرط په کې نه وي، لکه د لیوني بیعه ، یا د داسې ماشوم بیعه چې د ښه او بد تمیز ونه لري.

ب-مبیعه مال نه وي، لکه په اوسنۍ زمانه کې د انسان خرڅول.

د باطلې بیعې حکم: په باطله بیعه کې ملکیت نه ثابتېږي.[۱]

فعالیت

زده کونکي دې په پنځو ډلو ووېشل شي، بیا دې هره ډله د بیعې د لاندې ډولونو صورتونه بیان کړي :

۱- باطله بیعه. ۲ - فاسده بیعه . ۳ – نافذه لازمه بیعه٤ – نافذه غیر لازمه بیعه. ۵ –موقوفه بیعه.

ارزونه

۱. بیعه څو ډولونه لري؟

۲. نافذه بیعه کومه بیعه ده؟

لاندې جملې بشپړې کړئ:

۱. باطله بیعه: دا هغه بیعه ده چې ....

۲. فاسده بیعه: د اهغه بیعه ده چې ....

کورنۍ دنده

د بیعې انواع او احکام په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۱- درر الحكام في شرح مجلة الأحكام - (۲ / ۳۱۰)- الجوهرة النيرة.

پنځلسم لوست

د بيعې ډولونه (۲)

په تېر درس کې مو بيعه د حکم له پلوه وپېژندله، اوس غواړو چې بيعه د مبيعې او بيا د ثمنو له نظره وپېژنو.

د مبيعې له نظره د بيعې ډولونه

بيعه د مبيعې له نظره په څلور ډوله ده:

۱- **مطلقه بيعه**: مطلقه بيعه هغه ده چې بې له کوم قيد څخه ذکر شي او له ځان سره لکه د صرف، سلم او داسې نور قيدونه ونه لري، او دا بيعه د جنس خرڅول دي په مطلقو ثمنو، لکه: سپين زر، سره زر، بانک نوټونه او فلزي پيسې.

دا بيعه د مشهورو بيعو له جملې څخه شميرل کېږي او له همدې امله ورته (کامله) بيعه ويل کېږي.[۱]

۲- **د صرف بيعه**: دا د نغدو بيعه ده په نغدو باندې، لکه په سرو زرو چې سپين زر، يا په افغانيو کالدارې، ډالر يا نور واخيستل شي.

۳- **مقايضه بيعه**: دا د جنس بيعه ده په جنس باندې، لکه په يوه کمپيوټر چې موټرسايکل واخيستل شي.

۴- **د سلم بيعه**: دا بيعه د مؤجل ده په معجل باندې، پدې معنا چې قيمت او پيسې سمدلاسه واخيستل شي او جنس (مبيعه) څه موده وروسته ورکول کېږي چې په ثمنوکې په عاجله (سمدلاسه) توګه او په مثمن (مبيعه)کې په آجله (څه ځند وروسته) توګه ملک ثابتيږي.[۲]

فعاليت

د بيعې په پورتنيو څلورو ډولونو کې فکر وکړئ او يو له بل سره يې توپير په ګوته کړئ.

د ثمنو له نظره د بيعې ډولونه

بيعه د ثمنو له نظره په څلور ډوله ده

۱. **مرابحه**: په معلومه ګټه باندې د مال پلورلو ته د مرابحې بيعه وايي.

لکه چې يو سړی ٤٥ کيلو اوړه په ۱۰۰۰ افغانيو واخلي او ووايي چې دغه وړه په ۱۰۰ افغانيو ګټه

۱- تبيين الحقائق شرح كنز الدقائق - (ج ۱۱ / ص ۳۷۲)

۲- المرجع السابق. بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ٥۲)

خرڅوم او بيا يې په ۱۱۰۰ افغانيو باندې خرڅ کړي.

۲. تولیه: په خپل سر د یوشي خرڅولو ته د تولیې بیعه وايي چې نه په کې ګټه وي او نه نقصان.

لکه چې یو سړی ٤٥ کیلو اوړه په ۱۰۰۰ افغانیو واخلي او ووايي چې دغه اوړه په خپل سر خرڅوم او بيا يې په ۱۰۰۰ افغانيو باندې خرڅ کړي.

۳. وضیعه: په معین تاوان باندې د مال پلورلو ته د وضیعې بیعه وايي.

لکه په پورتني مثال کې چې ووايي: زه دغه اوړه په ۱۰۰ افغانيو تاوان خرڅوم او بيا هغه اوړه په ۹۰۰ افغانيو خرڅ کړي.

۴. مساومه: دا هغه بیعه ده چې جانبين په کې په یوه قیمت سره اتفاق وکړي، خو د ګټې او نقصان او یا د اخیستلو د قیمت ذکر پکې له سره نه کوي چې په بازارونو کې اوس اکثره په همدې طريقې راکړه ورکړه کيږي .[1]

ارزونه

أ-لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱-د مبیعې له نظره بیعه په څو قسمه ده؟

۲-د سلم بیعه کومه بیعه ده؟

۳-د ثمنو له نظره بیعه په څو ډوله ده؟

٤-د مرابحې بیعه کومه بیعه ده؟

ب-د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کيږدئ:

۱. مقايضه بيعه:دا د جنس بیعه ده په جنس باندې.(   )

۲. د توِلیې بیعه: په خپل سر د یوه شي خرڅولو ته د تولیې بیعه وايي.(   )

۳. د وضیعې بیعه:په معینه ګټه باندې د مال پلورلو ته د وضیعې بیعه وايي.(   )

کورنۍ دنده

د بیعې اقسام د مبیعې او ثمن په نظر کې نیولو سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۱- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ٥۲)

خیَار
(د خیار شرط تَعریف او احکام)

په بیعه کې د خلکو د ضرورت له مخې ځینې خیارونه روا گرځول شوي دي چې له دې جملې څخه مهم یې خیار شرط، خیار رویت او خیار عیب دي، غواړو چې په دې لوست کې خیار شرط وپیژنو.

د خیار شرط تعریف:

په لغت کې: خوښولو، ټاکلو او واک لرلو ته وایي.

په اصطلاح کې: خیار شرط هغه واک او اختیار دی چې یو جانب او یا دواړه لوري یې د یوې معلومې مودې لپاره د بیعې د منلو او یا نه منلو په هکله د ځان لپاره ساتي.

البته خیار شرط هغه وخت ثابتیږي چې د عقد په وخت کې یې ذکر وشي او جانبین پرې اتفاق وکړي.

د رواوالي حکمت یې

خیار د خلکو د ضرورت او اړتیا له مخې رواشوی دی، څو خلکو ته د فکر او مشورې وخت په لاس ورشي او د ضرر مخه ونیول شي.[1]

د خیار شرط حکم

په شریعت کې خیار شرط ایښودل جائز دي او تر هغه د اختیار د خاوند مال د هغه له ملکیت څخه نه خارجیږي او د مقابل لوری په ملک کې نه داخلیږي تر څو خیار شرط شتون ولري.[2]

فعالیت

زده کوونکي دې د خیار د گټو او د مشروعیت په حکمت بحث وکړي.

۱- الفقه الإسلامي وأدلته - (ج ٤ / ص ٦٠٣)- العناية شرح الهداية - (٨ / ٤٤٦)

۲- درر الحكام في شرح مجلة الأحكام - (ج ١ / ص ٢٠٨)- الفقه الحنفي و أدلته ۲ - ۳۰- العناية - (٨ /)

د خیارشرط موده

د امام ابوحنیفه رحمه الله په نظر بایع او مشتري کولای شي د دریو ورځو او یا له دریو ورځو څخه کم خیار شرط کېږي، خو له درو ورځوڅخه زیات وخت جواز نه لري. امام ابو یوسف او امام محمد رحمهما الله وایي: که چېرته یې یوه معلومه موده شرط کړې وي، که هغه له دریو ورځو څخه زیاته هم وي جواز لري.

د خیار شرط ساقط کېدل او له منځه تلل

په لاندې امورو سره خیار شرط ساقطېږي:

١.کله چې د خیارشرط خاوند خپل اختیار له منځه یوسي، لکه چې ووایی: ما خپل اختیار باطل کړ، بیعه مې قبوله ده او وربانديې راضي یم.

٢.د خیار د خاوند له خوا داسې کړه تر سره کول، چې د خیار په له منځه وړلو او د بیعې په قبلولو دلالت وکړي، لکه: په کور کې اوسیدل، یا د بل میشته کول، یا د هغه خرڅول.

٣.د ضرورت له مخې د اختیار له منځه تلل، لکه د اختیار د خاوند مړینه.[١]

٤.د خیار د مودې پای ته رسیدل.

په خیار شرط باندې د بیعې د فسخه کولو شرطونه

١.د عقد فسخه کول به د خیار شرط په موده کې وي، څکه که په دې موده کې د خیار خاوند عقد فسخه نه کړي، په دې صورت کې عقد لازمېږي.

٢.دوهم طرف به د عقد په فسخه کولو باندې خبر وي.[٢]

ارزونه

١. له خیار شرط څخه مطلب څه دی؟

٢. خیار شرط کله ساقطېږي؟

٣. د خیار شرط موده څومره ده؟

٤. په خیار شرط باندې د بیعې د فسخه کولو شرطونه کوم دي؟

کورنۍ دنده

د خیار شرط په هکله یوه مقاله ولیکئ چې له لسو کرښو څخه کمه نه وي.

١- الفقه الإسلامي وأدلته - (٤/٦١٢) بحواله البدائع: ٥/٢٦٧-٢٧٢، المبسوط: ٤٢/١٣-٤٤، فتح القدير: ١١٧- ١٢٥، الدر المختار: ٤/٥٢، ٥٧.

٢- الفقه الإسلامي وأدلته - (٤ / ٦١١) بحواله البدائع: ٥/٢٧٣، تبيين الحقائق: ٤/١٨.

اوولسم لوست

خیار رؤیت

په تیر لوست کې مو خیارشرط وپیژاند، په دې لوست کې غواړو خیار رؤیت وپیژنو.

خیار رؤیت:

رؤیت په لغت کې: لیدلو ته وایي.

او په اصطلاح کې: د مال د لیدلو په وخت کې مشتري ته د بیعې د منلو او نه منلو واک ورکولو ته خیار رؤیت وایي.

البته خیار رؤیت هغه وخت ثابتېږي، چې مشتري د اخیستلو په وخت کې مال نه وي لیدلی.

د خیار رؤیت د ثبوت وخت

مشتري چې مال ویني په همدې وخت کې ورته اختیار ثابتېږي، له هغه څخه مخکې ورته اختیار نه شته، حتی که مشتري مخکې له لیدلو بیعه قبوله کړي بیا هم بیعه نه لازمېږي او خیار هم نه ساقطېږي.

د خیار رؤیت حکم

مشتري د مال د لیدلو په وخت کې اختیار لري چې بیعه فسخه کړي او یا یې قبوله کړي.[۱]

د خیار رؤیت احکام

۱. که د خیار رؤیت خاوند هغه شی خرڅ کړي چې لیدلی یې نه وي، نو خپل اختیار له لاسه ورکوي.

۲. څوک چې د خیار رؤیت خاوند وي او مړ شي، خیار یې باطل ګرځي او وارثانو ته یې نه انتقالېږي.[۲]

۳. خیار رؤیت معین وخت نه لري، تر هغه پورې په خپل حال پاتې کېږي تر څو چې یې باطلوونکی او له منځه وړونکی سبب پیدا نه شي.

٤. د وکیل لیدل کټ مټ د مشتري د لیدلو په څېر وي، نوکوم شی چې ویني هغه بیرته نشي ګرځولای مګردا چې کوم عیب ولري.

۱- تحفة الفقهاء - (ج ۲ / ص ۸۲)

۲- الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۱۸۷)

۵.که چاکوم شی پخوا لیدلی وي او بیا یې له څه مودې څخه وروسته واخلي، نوکه هغه شی په خپل حال پاتې و، نو په دې صورت کې خیار ورته نشته، اوکه په هغه شي کې کوم منفي بدلون راغلی وي په دې صورت کې، د اخیستلو یا نه اخیستلو اختیار لري.[۱]

فعالیت

د خیار رؤیت ګټې په انفرادي او یا ګروپي توګه بیان کړئ .

ارزونه

۱.خیار رؤیت څه ته ویل کېږي؟

۲.خیار رؤیت کله ثابتېږي؟

۳.د خیار رؤیت حکم څه دی؟

د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:

۱.د خیار رؤیت خاوند چې مړ شي خیار یې باطلېږي. ( )

۲.خیار رؤیت موقت نه دی او تر هغه پورې په خپل حال پاتې کېږي چې باطلوونکی یې نه وي پیداشوی. ( )

۳.د وکیل لیدل د مشتري د لیدلو په څېر نه دي. ( )

کورنۍ دنده

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ .

۱- العناية شرح الهداية - (ج ۹ / ص ٤)

خیارعیب

د خیار شرط اوخیار رؤیت له پېژندلو څخه وروسته غواړو په دې لوست کې خیارعیب وپېژنو.

د خیار عیب تعریف:

د مشتري (اخیستونکي) هغه خیار ته ویل کېږي چې له امله یې عیبجن مال (مبیع) بېر ته بایع (د مال څښتن) ته رد کولای شي.[1]

د مشروعیت حکمت یې

بایع او مشتري یو پر بل دا حق لري چې یو بل ته سالم او له عیب څخه پاک مال ورکړي او که یو بل ته عیب جن شی ورکړي، نو شریعت ورته د دې اختیار ورکوي چې مال یې بیرته ور رد کړي، ترڅو د ده څخه ضرر دفع شي او داسې څه وربانديې لازم نه شي چې هغه ته پکې تاوان وي.[2]

د عیب پټول

په حدیث کې رسول الله ﷺ فرمايي: (مسلمان د مسلمان ورور دی، او مسلمان ته دا روا نه ده چې په خپل ورور باندې عیبجن شی وپلوري، مگر دا چې د هغه عیب ور په گوته کړي).
او فرمايي: (که بایع او مشتري په بیعه کې صداقت وکړي او حقیقت بیان کړي، په دې بیعه کې به یې برکت واچول شي او که دروغ وواېي او عیب یې پټ کړي، نو د بیعې برکت به یې له منځه ولاړ شي).[3]

د خیار عیب حکم

د متعاقدینو هر یو ارخ چې په مبیعه یا ثمنو کې په عیب خبر شي، کولای شي چې هغه شی بیرته رد کړي.

د خیار عیب د ثبوت شرطونه

١. عیب باید مخکې له عقد څخه موجود وي. که چېرې عیب له تسلیمولو او سپارلو څخه وروسته، له مشتري سره پیدا شي، په دې صورت کې د خیار عیب واک نه لري.
٢. د هغه عیب په هکله مشتري او یا بایع ته د خیار عیب واک ورکول کېږي چې د عقد او قبض په وخت کې په هغه عیب خبر نه وي او که چېرې د عقد او یا قبض په وخت کې وربانديې خبر وي، نو بیا ورته خیار نه شته. ځکه په هغه وخت کې دی دلالتاً وربانديې راضي و.
٣. مشتري باید د عقد پر وخت کې له عیبونو څخه ابرا نه وي کړي، خو که چېرې یې له عیب سره مبیعه

١- البحر الرائق شرح کنز الدقائق - (ج ١٥ / ص ٣٩٨)
٢- العنایة شرح الهدایة.
٣- تبیین الحقائق - (ج ١٠ / ص ٣٦٥)- رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ- والحاکم والطبراني وأحمد .

قبوله کړي وه بیا مشتري ته خیار نه شته، ځکه چې په دې حالت کې ده په خپله خپل حق له منځه وړی دی.[1]

د خیارعیب احکام

۱. که چېرې مشتري په بیعه کې له عیب څخه خبر شي، نو دی اختیار لري:
که غواړي مبیعه واخلي، نو په ټولو ثمنو (یاد شوي قیمت) به یې اخلي، د عیب په صورت کې مبیعه رد کولای هم شي، خو دا حق نه لري چې مبیعه وساتي او د عیب په مقابل کې له بایع څخه تاوان وغواړي، مگر دا چې مقابل لوری یې ورسره ومني.[2]

۲. که چېرته مبیعه د مشتري په لاس کې عیبجنه شي او بیا وروسته په هغه عیب هم خبر شي چې له بایع سره د موجودیت په وخت کې و، نو مشتري دا حق لري چې له بایع څخه د عیب د نقصان غوښتنه وکړي، او مال دې بېرته نه ورکوي، مگر دا چې بایع له عیب سره په بیرته ردولو راضي وي.

فعالیت

شاکر له ذبیح الله څخه یو موټر واخیست او د دې موټر ماشین په هره اونۍ کې یو لیتر موبلایل کموي، نو شاکر دعوه کوي چې دا عیب دی او ذبیح الله منکر دی، نو د دې مسئلې حل څه دی؟

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. خیارعیب تعریف کړئ.

۲. د مشروعیت حکمت یې څه دی؟

۳. څه شی عیب بلل کېږي؟

٤. د خیارعیب د ثبوت شرطونه کوم دي؟

ب- د صحیح جملو په وړاندې دا (√) نښه او د غلطو جملو په وړاندې دا (X) کېږدئ:

۱. کله چې مشتري په اخیستل شوي مال کې عیب پیدا کړي، اختیار لري، که خوښه یې وه د ټولو پیسو په مقابل کې یې دې قبول کړي او که خوښه یې نه وه بېرته دې یې رد کړي، خو له ساتلو سره د نقصان د غوښتلو حق نه لري. ( ).

۲. که مال د مشتري په لاس کې عیبجن شي او بیا وروسته خبر شي چې په هغه کې د بایع په وړاندې بل عیب هم موجود و، مشتري کولای شي چې مال بېرته رد کړي. ( )

کورنۍ دنده

د خیار عیب په هکله یوه مقاله ولیکئ.

۱- العناية شرح الهداية - (ج ۹ / ص ۲۷)

۲- الفقه الإسلامي وأدلته - (ج ٤ / ص ٦١٥)

منعه شوې بيعې
(باطله بيعه)

وروسته له دې چې صحيحې او روا بيعې مو وپېژندلې، غواړو منعه شوې او ناروا بيعې هم وپېژنو،
ناروا بيعې په درې ډوله دي: باطله بيعه، فاسده بيعه او مکروه بيعه.

د باطلې بيعې تعريف

په لغت کې باطل: د حق ضد ته وايي.(۱)

په اصطلاح کې باطله بيعه: هغه بيعه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسې چې د انعقاد په کوم شرط کې يې خلل وي، لکه د ليوني او يا د کوچني ماشوم بيعه او يا دا چې مبيعه مال نه وي، لکه د خنزير د غوښې پلورل .(۲)

حکم يې:

په دې بيعه باندې ملکيت نه ثابتيږي. که مشتري (اخيستونکی) مبيعه قبض کړې وي او يا يې نه وي قبض کړې.(۳)

د باطلې بيعې د احکامو توضيح:

- هرهغه شی چې د بيعې په رکن کې خلل رامنځ ته کړي، هغه باطلوونکی دی، لکه: په اوسنۍ زمانه کې د انسان خرڅول.(٤)
- د هغه شي خرڅول چې مال نه وي او مبيعه يې وګرځوي، دا بيعه باطله ده، ځکه چې دلته د بيعې رکن نشته چې هغه په مال باندې د مال بدلول دي.

۱- البحر الرائق (ج۱٦/ ص۳۰) تبيين الحقائق (۱۰/ ص۴۲۳). مختار الصحاح - (۱ / ۷۳)
۲- درر الحكام في شرح مجلة الأحكام - (ج ۱ / ص ۲۰۱) - تبيين الحقائق (۱۱/ ص٥٦).
۳- مجلة الأحكام ۷۳. رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۲٤۱)
٤- درر الحكام - (ج ٦ / ص ۲٤۹)- العناية شرح الهداية - (ج ۹ / ص ۹۰). البحر الرائق ۲۱\۱٦)

• په پیسوباندې د غیرمتقوم مال لکه د خنزیر او شرابو اخیستل باطله بیعه ده، ځکه مقصد په بیعه کې د مبیعې ذات دی چې په هغې باندې نفعه اخیستل کیږي. [1]

• د بې څښتنه شي پلورل باطله بیعه ده، لکه د بحر په اوبوکې د ماهي پلورل، او یا په هواکې د مرغه پلورل. [2]

ارزونه

أ-لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱.باطله بیعه تعریف کړئ.

۲. د باطلې بیعې حکم څه دی؟

۳. د باطلې بیعې درې حکمونه بیان کړئ؟

کورنۍ دنده

د باطلې بیعې په هکله یوه مقاله ولیکئ.

۱- هداية : ۵۳\۳- مجمع الأنهر - (ج ۵ / ص ۲۴۳). رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۲۲۷)

۲- مجمع الأنهر في شرح ملتقى الأبحر - (ج ۵ / ص ۲۴۱)

شلم لوست

اسلام ته ښکاره بلنه (دعوت)

د ښکاره بلنې پیل

کله چې د مسلمانانو شمېر دې اندازې ته ورسېده چې د مشرکانو د مقابلې توان یې پیدا کړ او له بلې خوا د مکې مشرکانو د اسلام د مقدس دین او مسلمانانو په هکله ډول ډول خبرې اورېدلې او ځینې مسلمانان د خپل دین په خاطر ځورېدل؛ نو له دې امله د بعثت په څلورم کال اسلام ته بلنه په څرګنده او ښکاره بڼه پیل شوه او لاندې آیت نازل شو.

((فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ)) الحجر: 94

ژباړه: هغه څه به ډاګ کړه چې تاته پدې امر کېږي او له مشرکانو مخ واړوه.

د خپلوانو بلنه

کله چې پورتنی آیت نازل شو، نو پېغمبرﷺ خپل قوم (بني هاشم) راوبلل او وروسته له حمد او ثنا څخه یې هغوی ته وفرمایل:

((دیو قوم لارښوونکی هېڅکله هم خپل قوم ته دروغ نه وایي، قسم په الله ﷻ چې زه تاسو او نورو خلکو ته رالېږل شوی یم، قسم په الله ﷻ چې تاسې به داسې مړه شئ، لکه څنګه چې مو خوب وړي او داسې به راژوندي شئ، لکه څنګه چې له خوب څخه راپورته کېږئ. بیا به د خپلو کړنو پوښتنه در څخه کېږي، یا به تل پاتې جنت ته ځئ او یا به دوزخ ته)).

په دې مهال ابوطالب وویل: موږ په ډېره مېړانه ستا ملاتړ کوو، ستا لارښووني او نصیحتونه منو، ستا د خبرو تصدیق کوو، دلته د قوم ټول مشران راټول شوي دي چې زه هم یو له هغو څخه یم او تر ټولو زیاتې مې ستا خبرې خوښېږي، نو په کومه لاره چې مامور شوی یې پر هغې ولاړ شه، قسم پر خدای ﷻ ترڅو چې زه ژوندی یم له تا څخه به ساتنه او دفاع کوم، خو هېڅکله هم له خپل پلرنی

دین څخه زړه نه شم صبرولی.

ابولهب وویل: قسم په خدای ﷻ چې دا د شرم کار دی، مخکې له دې چې نور یې مخه ونیسي، تاسو د هغه مخنیوی وکړئ.

ابو طالب وویل: قسم په خدای ﷻ ترڅو چې ژوندی یم له هغه څخه به دفاع کوم.

د صفا غونډۍ پر سر

کله چې رسول الله ﷺ د ابو طالب له ملاتړ څخه ډاډه شو، نو بله ورځ د صفا غونډۍ پرسر وخوت او په لوړ آواز یې ناري کړې: ای خلکو! پاڅېږئ راویښ شئ او ځان له دښمن څخه وژغورئ! لکه څرنګه چې قریش د داسې غږ په اورېدو سره راټولېدل، دلته هم ټول یو ځای راغونډ شول.

رسول الله ﷺ دوی ته وفرمایل: که چېرې زه تاسو ته ووایم چې د مکې د غرونو تر شا یو لوی لښکر راغونډ شوی دی او غواړي چې پر تاسو یرغل وکړي، نو تاسې به زما خبره ومنئ؟

هغوی وویل: هو! موږ تر اوسه له تا څخه پرته له رښتیا بل څه ندي اورېدلي، رسول الله ﷺ وفرمایل: همدارنګه زه تاسې له یو یقیني راتلونکي عذابه ویروم. خپل ځان د دوزخ له اوره وژغورئ.

بیا یې وفرمایل: ای بني کعبو! ای بني مره و! ای بني عبدالمطلبو! تر دې چې د خپلې لور فاطمې نوم یې هم واخیست او هغوی ته یې وویل: په ایمان راوړلو سره ځان د دوزخ له اوره وژغورئ، زه ستاسو لپاره هېڅ کولای نه شم، مګر دا چې په دنیا کې له تاسو سره خپلوي ولرم او ښېګڼه درسره وکړم، خو په اخرت کې زه ستاسو هېڅ مرسته نه شم کولی.

د ابو لهب غبرګون

پر دغه مهال ابو لهب رسول الله ﷺ ته وویل: برباد او تباه شې، **آیا** تا موږ د دې لپاره راټول کړي یو؟ نو بیا دا آیت ((تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ(١) مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ(٢))) چې د ابو لهب پر دایمي هلاکت او تباهي څرګند دلیل و، نازل شو.

فعالیت

له خپلوانو څخه د بلنې د پیل حکمت څه و؟ څرګند یې کړئ.

اسلامي دعوت سره د قريشو دښمني

قريشو له دې وېرې چې پلرنی دود، دستور او معتقدات يې له منځه ولاړ نشي او د بت پرستۍ د دين مشري او ګټې يې له لاسه ونه وځي، په مخالفت او ډېر سخت غبرګون لاس پورې کړ.

د دې لوست ګټې:

۱ـ د اسلامي دعوت اصلاحي کړنلارې بايد د وخت د شرايطو او حالاتو سره سمون ولري.

۲ـ د هرې اصلاحي کړنلارې د پلي کولو لپاره د مرستندويو او پلويانو شتون اړين دی.

۳ـ د اصلاحي کړنلارو د پلي کولو په وړاندې د ځينو مغرضينو مخالفت بايد د مايوسۍ او پښېمانۍ لامل نه شي.

ارزونه

الف: لاندېنيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ـ رسول الله ﷺ د انذار آيت له نازلېدو وروسته تر هرڅه د مخه څه وکړل؟

۲ـ د صفا غونډۍ پرسر قريشو ته د رسول الله ﷺ د ويناوو مفهوم په لنډ ډول بيان کړئ.

۳ـ په اسلامي دعوت سره د قريشو د مشرانو د دښمنۍ لامل څه و؟ څرګند يې کړئ.

ب: د صحيح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱ـ د ((وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الأَقْرَبِين)) آيت له نازلېدو څخه وروسته پيغمبر ﷺ خپلوان راټول کړل او هغوی يې په ټولنيزه توګه اسلام ته راوبلل. (   )

۲ـ پيغمبر ﷺ د صفا غونډۍ پرسر د قريشو مختلف قبايل اسلام ته راوبلل. (   )

۳ـ د هجرت په څلورم کال اسلام ته بلنه په ښکاره ډول پيل شوه. (   )

کورنۍ دنده

د لوست مطالب په لنډ ډول وليکئ او مناسب عنوان ورته وټاکئ.

يوويشتم لوست

د حق دعوت له اوریدو څخه د مکې مکرمې د زایرینو منع کول

د دعوت له ښکاره کېدو څخه څه زیاته موده نه وه تېره شوې چې قریش د یوې بلې غمیزې سره مخامخ کېدونکي وو او هغه مکې مکرمې ته د زایرینو د راتګ مراسم وو، هغوی پوهېدل چې دغه زایرین د جزیرة العرب له مختلفو سیمو څخه مکې مکرمې ته راځي او رسول الله ﷺ به ارومرو له هغوی سره کتنه کوي. د هغوی غوږونو ته به د اسلامي دعوت خبرې رسیږي، نو مخکې له دې چې هغوی د محمد ﷺ له خبرو متاثره شي، لازمه ده چې داسې احتیاطي تدابیر ونیول شي، ترڅو د دې کار مخنیوی پرې وشي.

د ولید بن مغیره سره مشوره

د دې خبرې لپاره ټول ولید بن مغیره ته د مشورې لپاره ورغلل. ولید وویل: د محمد ﷺ په هکله باید په یوه خبره راغونډ شو او بېلې بېلې خبرې ونه کړو، ټولو وویل:

ته ښه وایې.

ولید وویل: تاسې خپل نظر وړاندې کړئ، زه به یې واورم.

هغوی وویل: موږ وایو چې محمد ﷺ کوډګر دی.

ولید وویل: قسم په الله ﷺ چې هغه کوډګر نه دی، موږ کوډګران لیدلي دي، دی هغو ته ورته والی نه لري.

قریشو وویل: موږ به ووایو چې لېونی دی.

ولید وویل: هغه لېونی نه دی، موږ لېونیان لیدلي دي، لېونتوب پېژنو، نه یې خوده دی او نه یې واکه او نه یې ځایه خبرې کوي.

هغوی وویل: و به وایو چې شاعر دی.

ولید وویل: شاعر هم نه دی، موږ شعر او د شعر ټول ډولونه پېژنو، د ده خبرې هېڅکله هم شعر ته

ورته نه دي.
هغوی وویل: موږ په دا ووایو چې ساحر دی.
ولید وویل: نه، هغه ساحر هم نه دی، موږ ساحران لیدلي دي، د هغه کړنې او حرکات د ساحرانو په څېر نه دي.

د قریشو اتفاق پر دې چې محمدﷺ ته ساحر ووایي

قریشو وویل: نو څه ووایو؟
ولید وویل: قسم په اللهﷻ چې د ده خبرې ډېرې خوږې، ریښتینې، ژورې او څانګې یې مېوه لرونکي دي، تاسې چې د ده په هکله څه وایئ له ډاګه بریښي چې خبره مو غلطه ده.
یوازې یوه خبره د ده په هکله ویلی شو او هغه دا چې ووایو: هغه ساحر دی.
داسې یو سحر یې له ځان سره راوړی دی چې پلار له زویه، ورور له وروره، مېړه له ښځې او سړی له خپلوانو څخه جلا کوي اویو د بل دښمن یې ګرځوي، د ټولو دا خبره خوښه شوه او سره خپاره شول.

ولید بن مغیره د وحې په هنداره کې

د ولید بن مغیره په هکله د مدثر سورت څو آیتونه نازل شول چې د ده کړنې په کې ذکر شوې دي. الله تعالی فرمایي: ((إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ١٨ فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ١٩ ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ٢٠ ثُمَّ نَظَرَ ٢١ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ٢٢ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ٢٣ فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلاَّ سِحْرٌ يُؤْثَرُ ٢٤))
ژباړه: هغه فکر وکړ اندازه یې ولګوله (چې څه طعنه ورکړي) په دې اندازه لګولو دې دی تباه شي، بیادې په دې اندازه لګولو تباه شي. بیا ښه څیر شو، بیا یې تندی تریو او خوله یې کږه کړه، بیا یې شا کړه او لویي یې وکړه او ویې ویل: دا قرآن هغه اغېزمن جادو او سحر دی چې له خورا پخوا زمانو څخه پاتې دی.[1]

د قریشو د دسیسې پلې کول

د دې لپاره چې قریش خپله دسیسه او توطئه په سمه توګه پلې کړي، نو زیات شمېر خلک یې وټاکل، ترڅو د کعبې شریفې زایرین پر محمدﷺ باندې بدګومانه کړي چې د دې کار د پرمخ بیولو زیات مسؤولیت د ابولهب پر غاړه و.

د ابولهب دریځ

کله به چې رسول اللهﷺ د دعوت لپاره د زایرینو خیمو، تم ځایونو او د سیمې بازارونو ته ورتلو، ابولهب به د ده ترشا خلکو ته ویل: د محمدﷺ خبرې ونه منئ، هغه خپل پلرنی دین پرېښی دی او دروغ وایي.

۱- دا فقره په آزموینه کې شامله نه ده، یواځې د زده کوونکو د علمي زېرمې لپاره ده.

په جزیرة العرب کې د بعثت د خبر خپرېدل

د قریشو ظالمانه هڅو هغوی ته هېڅ ګټه ونه رسوله، رسول اللهﷺ د دعوت کار تر هغه ځایه ورساوه چې قریشو یې تصور هم نه کاوه، هغه دا چې ټول زایرین د رسول اللهﷺ له دعوت او بلنې څخه خبر شول او د هغوی په ستنېدو سره د بعثت خبر په جزیرة العرب کې خپور شو.

د لوست ګټې

۱. د حق دعوت منکران پدې هڅه کې وو، ترڅو نورو ته د حق اواز د رسېدو مخنیوی وکړي.

۲. د خپل توان په اندازه د حق دعوت د رسولو لپاره هڅه او هاند او په دې لاره کې د هر ډول ممکن فرصت څخه استفاده کول.

۳. د منکرینو له دسایسو سره سره، د حق دعوت بیا هم پر مخ ځي او خپله لاره پرانیزي.

ارزونه

الف: لاندېنیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ـ د مکې مکرمې زایرینو ته د حق دعوت د رسېدو د مخنیوي لپاره قریشو څه تدابیر ونیول؟

۲ـ د دې لوست ګټې څرګندې کړئ.

۳ـ ولید بن مغیره قریشو ته څه مشوره ورکړه؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ـ قریش د مشورې لپاره (   ) ته ورغلل.

۲ـ د قریشو غوښته شوې خبره دا وه چې ووایي (   ) دی.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱ـ قریش د مشورې لپاره ابوجهل ته ورغلل. (   )

۲ـ د رسول اللهﷺ د بعثت خبر د مکې مکرمې د زایرینو په مرسته په جزیرة العرب کې خپور شو.
(   )

کورنۍ دنده

د دې لوست د مطالبو په هکله په خپل تعبیر او خپلې ژبه یوه لنډه مقاله ولیکئ.

دوه ويشتم لوست

د مخالفينو لخوا د دعوت د خپرېدو مخنيوی

د دعوت د مخنيوي لپاره د قريشو نورې دسيسې

کله چې قريش په دې خبره پوه شول چې محمدﷺ له خپل دعوت څخه نشو گرځولی، نو يوځل بيا اندېښمن شول او د اسلامي دعوت د مخنيوي لپاره يې لاندينۍ دسيسې وکارولې.

۱ـ ملنډې، ټوکې کول، سپک او دروغجن گڼل: مشرکينو په دې توگه د مسلمانانو د سپکاوي او د دوی د معنوياتو د ضعيفولو هڅه کوله او پيغمبرﷺ ته به يې سپکې سپورې ويلې کله به يې لېونی او کله به يې دروغجن او جادوگر باله.

۲ـ د رسول اللهﷺ د لارښوونو په هکله بدگماني او شکونه پيدا کول او د خلکو په وړاندې يې بې اغېزه ښکاره کول.

۳ـ قرآن کريم به يې زړو کيسو ته ورته او مشابه گاڼه.

د مشرکينو يوه بله هڅه

مشرکانو د دعوت د مخنيوي لپاره ډېرې هلې ځلې وکړې چې له دغو هلو ځلو څخه يوه هم رسول اللهﷺ ته د قريشو د استازي عتبه بن ربيعه وړانديز و، عتبه رسول اللهﷺ ته د ډېر مال، د قريشو د مشرۍ او د هر ډول دنيوي غوښتنو د بشپړولو وړانديز وکړ، خو رسول اللهﷺ د هغه په ځواب کې وويل: زه د دې لپاره نه يم رالېږل شوی چې ستاسو مالونه واخلم او يا پرتاسو مشري وکړم، بلکې زه الله تعالیٰ ستاسو لپاره رسول رالېږلی يم، پر ما د الله ﷻ کتاب نازل شوی دی او ماته امر شوی دی چې تاسو ته د جنت زيری درکوونکی او له دوزخ نه وېروونکی اوسم.

د دې لوست گټې

۱.کله چې يو بلونکی (داعي) سپېڅلی وي، هېڅ ډول تورونه او افتراگانې نشي کولی د هغه د دعوت مخه ونيسي.

۲.که چېرې مسلمانان د دعوت په لاره کې له ستونزو سره مخ شي، نو لازمه ده چې ثبات او استقامت ولري او په صبر او حکمت سره د ټولنې د اصلاح لپاره هڅه وکړي.

۳.د ټولنې اصلاح د اسلام د مبين دين د لارښوونو په پلي کولو سره د دنيا د هر مال او متاع څخه لوړ او غوره کار دی او دا نه ښايي چې د دنيوي امتيازاتو لپاره له هغې تنازل وشي.

ارزونه

۱ـ قريشو د رسول اللهﷺ په وړاندې له نورو کومو دسايسو کار واخيست؟

۲ـ عتبه بن ربيعه رسول اللهﷺ ته د څه وړانديز وکړ؟

۳ـ رسول اللهﷺ د عتبه بن ربيعه وړانديز ته څرنګه ځواب ورکړ؟

٤ـ د دې لوست ګټې په لنډ ډول بيان کړئ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډه توګه وليکئ.

درويشتم لوست

ابوطالب ته د قريشو د پلاوي ليږل

قريشو په ډېر جديت سره د دعوت د مخنيوي لپاره هڅه کوله، خو په دې نه پوهېدل چې د داسې ستر شخصيت په وړاندې کوم چې ابوطالب ته ډېر گران او عزتمن و، څه تدابير ونيسي. وروسته له ډېر فکر او مشورې دې پايلې ته ورسېدل چې ابوطالب ته ورشي او د هغه په مرسته د حضرت محمدﷺ د دعوت مخه ونيسي.

ابوطالب ته د قريشو پلاوی

څرنگه چې ابوطالب د قوم سپين ږيری و، له دې امله يې په قوم کې ډېر عزت او لوړ مقام درلود او خبرې يې منل کېدلې، له بلې خوا هغه د رسول اللهﷺ ملاتړ، حمايت او پلوي کوله، نو د دې لپاره چې قريش په داخلي اختلافاتو کې ښکېل نشي ابو طالب ته ورغلل، ترڅو د دعوت د مخنيوي لپاره د هغه قناعت او رضا حاصله کړي او د قريشو او محمدﷺ ترمنځ داسې يو تړون لاسليک کړي چې د هغه پر بنسټ محمدﷺ د خلکو له دعوت څخه لاس واخلي او په مقابل کې يې چې هر امتياز غواړي هغه ته به ورکړل شي.

ابو طالب خپل وراره محمدﷺ راوغوښت او هغه ته يې وويل: گرانه وراره!

دوی ستا د قوم مشران دي او د دې لپاره راغلي، ترڅو تاسو ته ژمنه درکړي او له تاسو ژمنه واخلي.

ابوطالب ته د رسول اللهﷺ وړانديز

کله چې رسول اللهﷺ له خپل تره څخه د مشرکينو غوښتنې واورېدلې، نو هغه ته يې وويل: زه دوی يواځې يوې کلمې ته رابولم، که دوی ومنله، نو خدای تعالی به دوی ته په دواړو جهانونو کې عزت او سرلوړي ور په برخه کړي.

ابو جهل په دې خبره خوشحاله شو چې د يوې کلمې په ويلو به د ټولو امتيازاتو خاوند شي.

ابوطالب وويل: هغه کلمه څه ده؟ پيغمبرﷺ وفرمايل: تاسو د (لا اله الا الله) کلمه ووايئ. د دې خبرې

په اوربدو سره د قريشو مشران مايوسه او نااميده شول او ويې ويل:

په الله جل جلاله سوګند چې دى به هېڅكله هم ستاسو غوښتني ونه مني.

په بل روايت كې راغلي دي، كله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د ابوطالب خبرې واورېدلې، نو په دې فكر شو چې شايد تره يې د ده له ملاتړ څخه لاس اخيستلى دى، نو خپل تره ته يې داسې وويل: ګرانه كاكا! قسم په خداى جل جلاله دى كه چېرې دوى لمر په ښي لاس او سپوږمۍ په كيڼ لاس كې راته كېږدي (يعنې د ځمكې او د هغې د چاپېريا ل واك او اختيار راكړي) او له ما نه وغواړي چې د توحيد دعوت پرېږدم، نو زه به هېڅكله دا دعوت پرې نږدم او تر هغه به دوام وركړم چې يا زه بريمن او يا په دې لار كې شهيد شم.

ابو طالب د دې خبرې په اورېدو سره هغه ته د مرستې او ملاتړ ډاډ وركړ او ورته يې وويل: قسم په خداى جل جلاله هېڅكله به دې هيچا ته ونه سپارم.

د لوست ګټې

۱. د اسلام د مقدس دين متابعت او هغه ته بلنه، د دنيا له ټولو امتيازاتو څخه غوره ده، مسلمان لره دا نه ښايي چې د دنيوي امتيازاتو لپاره ورڅخه تنازل وكړي.

۲. ابوطالب د قريشو له خواټول تكاليف وزغمل، خو د رسول الله صلی الله علیه وسلم له ملاتړ څخه لاس په سر نه شو.

ارزونه

الف: ابوطالب ته د قريشو د پلاوي د لېږلو كيسه په لنډ ډول بيان كړئ.

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو كلمو ډك كړئ.

۱ـ قريش دې پايلې ته ورسېدل چې (   ) ته ورشي.

۲ـ كه چېرې دوى (   ) په ښي لاس او (   ) په كيڼ لاس راته كېږدي.

ج: د صحيح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه كيږدئ.

۱ـ د قريشو يوه ډله ابوجهل ته ورغله. (   )

۲ـ ابو طالب محمد صلی الله علیه وسلم ته وويل: قسم په خداى جل جلاله هېڅكله به دې هيچا ته ونه سپارم. (   )

كورنۍ دنده

د دې درس مطالب د يوې لنډې مقالې په ترڅ كې په خپلې ژبې او تعبير سره وليكئ او يو مناسب عنوان وركړئ.

څلرویشتم لوست

د حبشې په لور هجرت

وروسته له دې چې حضرت محمدﷺ د بعثت په څلورم کال په ښکاره ډول بلنه پیل کړه، د قریشو ظلم او تېری هم پر مسلمانانو پیل شو.
د قریشو دغه ظلم او تېری د پنځم کال تر نیمايي خپلې لوړې پوړې ته ورسېد او مکه مکرمه پر مسلمانانو تنګه شوه او له دې ستونزو څخه دخلاصون په لټه کې شول.
حضرت محمدﷺ ته دا معلومه وه چې د حبشې پاچا (نجاشي) یو ډېر عادل سړی دی، نو مسلمانانو ته يې د دین د ژغورلو په هیله د حبشې په لور د هجرت امر وکړ.

د حبشې په لور د مسلمانانو لومړنی هجرت

د نبوت په پنځم کال د رجب په میاشت کې د مسلمانانو لومړنۍ ډله چې له دولسو سړیو او څلورو ښځو څخه جوړه شوې وه د حضرت عثمان بن عفانرضي الله عنه په مشرۍ د رسول اللهﷺ د لور بي بي رقیه رضی الله عنها په ګډون حبشې ته روانه شوه.
د دې لپاره چې قریش يې مخه ونه نیسي دا کاروان د شپې له لورې د شعیبه د بندرګاه په لور روان شو، هلته دوې سوداګریزې کښتۍ ولاړې وې چې دوی يې سپاره کړل او د حبشې په لور روانې شوې.
قریش ډېر ژر د مسلمانانو له دې کار څخه خبر شول او د دوی د راګرځولو لپاره يې بندرګاه ته خپل کسان ولېږل، خو د مسلمانانو ډله د دوی له رسېدو د مخه له هغه ځایه وتلې وه چې په دې توګه د مسلمانانو دغه ډله د مشرکانو له ظلم او تېرې څخه په امان شوه.

فعالیت

په دغې ډلې کې د حضرت محمدﷺ د نیږدې خپلوانو څخه څوک و؟ نومونه يې واخلئ.

د قریشو د مشرانو د مسلمانېدلو خبر

د حبشې مهاجرینو ته دا خبر ورسېد چې د مسلمانانو او قریشو تر منځ تاوتریخوالی کم شوی دی او هغه داسې چې د قریشو مشرانو په حرم کې د نجم سورت د څو آیتونو له اورېدو وروسته له مسلمانانو سره یو ځای سجده وکړه او داسې حالات رامنځ ته شوي چې د قریشو مشرکان به مسلمانان نه ازاروي، نو له دې امله هغوی د بېرته راتګ نیت وکړ او د مکې په لور راروان شول، کله چې مکې مکرمې ته د یوې ورځې مزل په واټن نژدې شول، نو پوه شول چې خبره هسې نه ده او د قریشو ظلمونه د پخوا په څېر دوام لري، نو زیات شمېر مهاجرین بېرته حبشې ته ولاړل او یواځې څو تنه یې په پټه مکې مکرمې ته ننوتل.

د حبشې په لور د مسلمانانو دویم هجرت

د حبشې د مهاجرینو د بېرته راتګ وروسته د قریشو ظلم او تېری نور هم زیات شو، نو له دې امله رسول الله ﷺ نورو مسلمانانو ته هم اجازه ورکړه، ترڅو په پټه د دویم ځل لپاره حبشې ته هجرت وکړي.

د مسلمانانو شمېر دا ځلې (۱۰۲) تنه و چې (۸۳) تنه یې سړي او (۱۹) تنه یې ښځې وې، د دې ډلې مشري جعفر بن ابي طالب رضي الله عنه کوله.

د لوست ګټې

۱. هجرت کول د پیغمبر ﷺ له سنتو څخه دی چې د مسلمانانو لپاره مشروع ګرځېدلی دی، ترڅو د ظالمانو له ظلم او تېري څخه په امن شي او وکولای شي خپل دیني شعایر پرته له کوم ډار او خوف څخه ترسره کړي.

۲. د الله جل جلاله په لار کې هجرت کول او له ایمان او عقیدې څخه حفاظت د بشري تاریخ په اوږدو کې د لویو تحولاتو لامل شوی دی.

۳. مسلمان لره ښایي چې په بې بنیاده خبرو، اوازو او شایعاتو ونه غولېږي او خپل معلومات او پوهه له موثقو منابعو څخه ترلاسه کړي.

٤. مسلمان باید تل د صبر او زغم په ګاڼه سمبال وي او په ځانګړې ډول کله چې حالات خراب او کړکېچن وي.

ارزونه

۱. حبشې ته د مسلمانانو د لومړني او دویم هجرت لنډه یادونه وکړئ.

۲. د حبشې په دواړو هجرتونو کې د مهاجرینو شمېر وښایاست.

۳. د دې لوست ګټې څرګندې کړئ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مهم ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

پنځه ویشتم لوست

د حبشې د مهاجرينو پرخلاف د قريشو دسيسه

حبشې ته د استازو لېږل

دا چې مهاجرين هوسا ټاټوبی ولري، ترڅو د هغوی ځان، مال او دين په امن وي، دا کار د قريشو د مشرکانو لپاره د زغم وړ نه و، نو له دې امله يې عمرو بن العاص او عبدالله بن ربيعه چې هوښيار او کار پوهه کسان وو، د خورا غوره او قيمتي ډاليو سره نجاشي ته ولېږل، دواړو استازو قيمتي ډالۍ دربار ته نږدې سردارانو ته ورکړې او هغه دلايل يې هم ورته وويل چې د هغو له مخې مسلمانان بايد له حبشې څخه وشړل شي، د دربار سرداران په يوه خوله شول چې نجاشي به د مهاجرينو په ويستلو رضاکړي، دوی ټول د نجاشي دربار ته ولاړل او خپلې ډالۍ يې وړاندې کړې او نجاشي ته يې وويل:

زموږ څو تنه ناپوهه ځوانان ستاسې پاچايی ته په پټه راغلي دي، دوی خپل دين پرېښی دی او ستاسو دين يې هم نه دی منلی، نوی دين يې جوړ کړی دی چې نه يې موږ پېژنو او نه يې هم تاسې، موږ د قوم مشرانو تاسو ته رالېږلي يو، ترڅو تاسې زموږ فراريان موږ ته وسپارئ.

د درباريانو سپارښتنه

د دربار سردارانو وويل: د پاچا سر دې سلامت وي، دا استازي رېښتيا وايي، سرې يې وروسپارئ چې له ځان سره يې بوځي، خو نجاشي وويل:

دا موضوع بايد ښه وڅېړل شي او د دواړو اړخونو دلايل واورېدل شي. مسلمانان يې خپل دربار ته راوغوښتل او له هغوی څخه يې پوښتنه وکړه: دا کوم دين دی چې له خپل قوم څخه پرې جلا شوي ياست؟ نه مو زموږ دين منلی او نه د نړۍ کوم بل دين؟

د مسلمانانو وياند

د مسلمانانو وياند جعفر بن ابي طالب وويل:

قدرمنه پاچا! موږ ناپوهه وو د بتانو عبادت مو کاوه او مرداري مو خوړه، زنا موږ کې ډېره وه، خپلوی مونه پاللې، گاونډي مو ربړول او زموږ زورور په کمزوري تېری کاوه، موږ دغه ناوړه عادات درلودل چې پاك الله تعالی زموږ له منځ څخه خپل استازی غوره کړ، نسب يې موږ ته معلوم دی، په رښتينولی، امانتداری او نورو ښو اخلاقو سره زموږ په منځ کې مشهور دی، موږ ته يې د يو الله ﷻ د عبادت بلنه راکړه او د هغو بتانو او کاڼو له عبادت څخه يې منع کړو د کومو چې زموږ پلرونو عبادت کاوه، موږ ته يې لارښوونه وکړه چې تل بايد رښتيا ووايو، امانت پوره ورکړو، خپلوي وپالو، له گاونډيانو سره ښه ژوند وکړو، له ناروا او وينو تويولو څخه لاس واخلو، موږ يې له زنا کولو، دروغو ويلو، د يتيم د مال له خوړلو او په پاك لمنو ښځو د تور لگولو څخه منع کړو.

موږ ته يې امر وکړ چې د يو الله ﷻ عبادت وکړو، هيڅ شی ورسره شريك او سيال ونه گڼو، حلال يې حلال او حرام يې حرام وگڼو، نو زموږ قوم له موږ سره په همدې خبرو دښمن شو او موږ يې سخت وربړلو، ترڅو موږ اسلام پرېږدو او بېرته د بتانو عبادت پيل کړو او هغه ناروا کارونه وکړو چې وړاندې مو کول، کله چې دوی پر موږ ظلم او تېری پيل کړ او ځمکه يې رابانديې تنگه کړه، نو ستا پاچايي ته مو هجرت وکړ او له ټولو خلکو څخه مو تاسې غوره وگڼلې او ستاسو په گاونډ کې موږ ته ژوند ښه ښکاره شو، اوس هيله لرو ترڅو ستاسو په خوا کې پر موږ ظلم ونشي.

فعاليت

د زده کوونکو څخه دې يو تن د جعفر رضي الله عنه د وينا مهم ټکي په خپلو الفاظو ووايي.

د نجاشي غبرگون

نجاشي وويل: آيا هغه څه چې ستاسو پيغمبر راوړي له ځانه سره لرئ؟

جعفر رضي الله عنه ځواب ورکړ: هو! بيا يې د قرآن عظيم الشان د مريم سورت څو آيتونه تلاوت کړل، نجاشي د قرآن کريم د آيتونو په اورېدو سره ډېر وژړل، تر دې چې ږيره يې لنده شوه او د دربار مذهبي مشرانو يې هم وژړل چې د ژړا له امله يې په لاسونو کې نيولي کتابونه هم لانده شول، بيا نجاشي دوی ته وويل: دا او هغه څه چې عيسی عليه السلام راوړي وو دواړه د يو څراغ رڼا ده.

عمرو بن عاص او د هغه ملگري ته يې وويل: ولاړ شئ، قسم په الله ﷻ چې هېڅکله به هم دا خلك تاسو ته ونه سپارم.

د نجاشي د ذهنيت د خرابولو کوښښ

د هغه حسد او کينې له مخې چې د قريشو استازو په زړه کې درلوده پاچا ته يې وويل:

دوی د عيسیٰ عليه السلام په هکله بې ځايه خبرې کوي. هغه مسلمانان راوغوښتل او له هغو څخه يې پوښتنه وکړه، جعفر رضي الله عنه ورته وويل: موږ د حضرت عيسیٰ عليه السلام په هکله هغه څه وايو چې زموږ پيغمبر موږ ته راوړي دي. هغه د خدای جل جلاله بنده، د خدای جل جلاله پيغمبر او د خدای جل جلاله روح او کلمه ده چې پاکې او پېغلې بي بي مريم ته يې القاکړه. نجاشي د ځمکې څخه يو ډکی راپورته کړ او ويې ويل: قسم په الله جل جلاله چې د عيسیٰ عليه السلام حقيقت د دې ډکي په اندازه هم ستاسو له خبرو څخه زيات نه دی.

نجاشي مسلمانانو ته وويل: ولاړ شئ! زما د پاچاهۍ په حدودو کې په بشپړ ډاډ سره ژوند کولی شئ، چا چې تاسو ته ناوړه خبرې وکړي، نو زه به ارو مرو هغه ته سزا ورکړم.

د لوست ګټې

۱. څوك چې د چانمايندګي کوي، لازمه ده چې هغه پوه، زيرکه، باخبره او د منطق خاوند وي.

۲. د حضرت عيسیٰ عليه السلام په هکله د واقعي مسيحيت او اسلام ترمنځ کوم توپير نه ليدل کيږي.

۳. پر قاضيانو او حاکمانو لازمه ده مخکې له دې چې نهايي فيصله صادره کړي د دعوې د جانبينو دلايل او نظريات واوري.

٤. که د اسلام دښمنان ډېر زيات چالاکه او زيرکه هم وي، بيا هم د پوه او هوښيار مسلمان د منطق او استدلال په وړاندې ماتې خوري.

فعاليت

د دې لوست څخه چې نورې ګټې اخيستل کيږي هغه بيان کړئ.

ارزونه

الف: لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ـ د دې لوست مهم ټکي په لنډ ډول بیان کړئ.

۲ـ عمرو بن عاص او عبدالله بن ربیعه د مهاجرو مسلمانانو د دین په هکله نجاشي ته څه وویل؟

۳ـ جعفر بن ابي طالب رضي الله عنه نجاشي ته د اسلام د ښېګڼو په هکله څه وویل؟

٤ـ عمرو بن عاص او عبدالله بن ربیعه د عیسٰی علیه السلام په اړوند د مسلمانانو د نظر په هکله څه وویل؟

٥ـ جعفر بن ابي طالب رضي الله عنه د عیسٰی علیه السلام په هکله څه وویل؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ـ دا او هغه څه چې عیسٰی علیه السلام راوړي دي دواړه د یو (   ) رڼا ده.

۲ـ موږ د عیسٰی علیه السلام په هکله هغه څه وایو چې زموږ (   ) موږ ته راوړي دي.

۳ـ نجاشي له ځمکې څخه یو نرۍ (   ) راپور ته کړ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب د یوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او ژبه ولیکئ.

شپږ ویشتم لوست

د حمزهرضي الله عنه اسلام راوړل

حمزهرضي الله عنه د بعثت په شپږم کال د ذوالحجې په میاشت کې اسلام راوړ، یوه ورځ رسول اللهصلی الله علیه وسلم د صفا غونډۍ سره ناست و، د جهل پلار ابو جهل رسول اللهصلی الله علیه وسلم ډېر وربرېاوه، تر دې چې هغه يې په کاڼي وویشت او داسې یې زخمي کړ چې وينې ترې رواني شوې، وروسته بیا ابو جهل د کعبې خوا ته ولاړ او د قریشو په غونډه کې شریک شو. د عبدالله بن جدعان وینځې چې دغه زړه دردوونکی حالت په خپلو سترګو لیدلی و، حضرت حمزهرضي الله عنه ته چې تازه له ښکار څخه راغلی و او لیندۍ یې هم په لاس کې وه، بیان کړ.

له ابو جهل څخه بدله

حضرت حمزهرضي الله عنه چې د قریشو ترټولو زړور پیاوړی او تکړه ځوان و د خپل وراره له مظلومیت څخه یې غیرت په جوش راغی، پرته له کوم ځنډه په ابوجهل پسې د کعبې ساحې ته ورغی، د ابوجهل په سر ودرېد او ورته یې په ډېر قهر او غوسه وویل:

ای بې غیرته! ته زما وراره ته بدرد وایې او له دې څخه خبر نه یې چې زه د هغه په دین یم؟ بیا یې په لیندۍ وویشت او ډېر سخت یې زخمي کړ او په دې ترتیب سره حضرت حمزه بن عبدالمطلبرضي الله عنه د اسلام په مبارک دین مشرف شو او په پوره میړانه یې له اسلام او پیغمبرصلی الله علیه وسلم څخه دفاع وکړه.

د لوست ګټې

۱- رسول اللهصلی الله علیه وسلم د اسلام د دین په تبلیغ کې له ابو جهل څخه ډېر تکالیف او ستونزې ولیدلې، خو بیا یې هم د هغو په وړاندې له صبر او زغم څخه کار واخیست.

۲- د اسلام دښمنان تل د اسلامي دعوت د مخنیوي لپاره له هر ډول وسایلو څخه کار اخلي، د

اسلامي دعوت گرانو شکنجه کول او تعذیبول د اسلامي دعوت د مخنیوي په لار کې د دوی له تل پاتې وسایلو څخه دي.

۳- له مظلومانو او اسلامي مقدساتو څخه په مېړانه دفاع کول د مسلمانانو په ځانګړې توګه د ځوانانو مسلمانانو یوه ځانګړتیا ده.

فعالیت

له دې لوست څخه که نورې ګټې اخیستل کېدای شي څرګندې یې کړئ.

ارزونه

الف: لاندېنیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱_ د حضرت حمزه‌رضي‌الله‌عنه د اسلام منلو لامل څه و؟

۲_ ولې حضرت حمزه‌رضي‌الله‌عنه پر ابوجهل په قهر شو؟

۳_ حضرت حمزه‌رضي‌الله‌عنه ابو جهل ته د وهلو پر مهال څه وویل؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱_ حضرت حمزه‌رضي‌الله‌عنه د بعثت په (   ) کال د ذوالحجې په میاشت کې مسلمان شو.

۲_ حضرت حمزه‌رضي‌الله‌عنه د قریشو تر ټولو (   ) ځوان و.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱_ حضرت حمزه‌رضي‌الله‌عنه د بعثت په اتم کال مسلمان شو. (   )

۲_ د حضرت حمزه‌رضي‌الله‌عنه د مسلمانېدو لامل د ابوجهل ظلم پر حضرت محمدﷺ باندې و. (   )

۳_حضرت حمزه‌رضي‌الله‌عنه د خپل اسلام اعلان په مسجدالحرام کې وکړ. (   )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب د یوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او ژبه ولیکئ.

د حضرت عمر رضي الله عنه مسلمانېدل

حضرت عمر رضي الله عنه د حضرت حمزه رضي الله عنه له مسلمانېدو څخه درې ورځې وروسته د بعثت په شپږم کال د ذوالحجې په میاشت کې مسلمان شو.

د عمر رضي الله عنه او نعیم رضي الله عنه تر منځ خبرې

حضرت عمر رضي الله عنه د هغې دښمنۍ له مخې چې د حضرت محمد ﷺ سره یې درلوده یوه ورځ د محمد ﷺ د وژلو په تکل له خپل کور څخه ووت.

د لارې په اوږدو کې د نعیم بن عبدالله العدوي سره مخامخ شو، هغه پوښتنه وکړه:

عمره! چېرته ځې؟ عمر رضي الله عنه وویل: غواړم چې محمد ووژنم.

نعیم وویل: که محمد ووژنې، نو د بني هاشمو او بني زهرؤ له دښمنۍ څخه به څرنګه ځان وژغورې؟

عمر رضي الله عنه وویل: معلومېږي چې خپل دین دې پرېښی دی او بې دینه شوی یې.

نعیم ورته وویل: عمره! یوه حیرانونکې خبره درته وکړم؟ ستا خور او د خور خاوند (اوښی) دې هم بې دینه شوي دي.

د دې خبرې په اورېدو سره د عمر رضي الله عنه څېره له غوسې سره شوه، د هغوی د کور په لور روان شو.

خباب رضي الله عنه چې هغوی ته د قرآن تعلیم ورکاوه د عمر رضي الله عنه په لېدو ځان ګوښه کړ او د عمر رضي الله عنه خور فاطمې رضي الله عنها له عمر رضي الله عنه څخه د قرآن پاڼه پټه کړه، څرنګه چې عمر رضي الله عنه کور ته د ننوتلو پر مهال د خباب رضي الله عنه قرائت اورېدلی و، نو پوښتنه یې وکړه: دا وروغږ د چا و؟

هغو ځواب ورکړ: هېڅ نه و، موږ په خپلو کې خبرې کولې.

عمر رضي الله عنه وویل لکه چې بې دینه شوي یاست .

د خور او اوښي ځواب

اوښي يې وويل: عمره! که چېرې ستا له دين ښخه پرته بل دين حق وي؟

عمر رضي الله عنه په خپل اوښي سعيد بن زيد رضي الله عنه بريد وکړ او هغه يې ډېر زيات وواهه، خور يې راغله او غوښتل يې چې خپل خاوند له ورور ښخه خلاص کړي. عمر رضي الله عنه هغه هم په درنه څپېړه ووهله چې له مخ ښخه يې وينې روانې شوې. خور يې د قهر او غوسې په حال کې وويل: عمره! حق ستا د دين ښخه پرته په بل دين کې دی، بيا يې د توحيد کلمه په جهر سره وويله.

د عمر رضي الله عنه په زړه کې د اسلام ځای نيول

عمر رضي الله عنه چې کله د اسلام په دين باندې د دوی ټينګار او ثبات وليد او له بلې خوا يې د خپلې خور مظلوميت او وينې ولېدلې، خورا پښېمانه شو او په مات زړه يې پوښتنه وکړه:

ښه ده، ستاسې کتاب راکړئ چې زه يې ولولم.

خور يې چې ډېره کړېدلې وه، عمر رضي الله عنه ته داسې وويل: ته ناولی يې او قرآن کريم بايد په پاکو لاسونو واخيستل شي، که غواړې چې قرآن ولولې، نو پاځه غسل وکړه. عمر رضي الله عنه پاڅېده او غسل يې وکړ، قرآنکريم يې راواخيست او شروع يې وکړه، د عمر رضي الله عنه سترګې په (بسم الله الرحمن الرحيم) ولګېدې، ويې ويل: دا ښومره پاك او سپېڅلي نومونه دي؟ بيا يې د (طٰه) سورت تلاوت پيل کړ، ترڅو د (إِنَّنِيٓ أَنَا ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعۡبُدۡنِي وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ لِذِكۡرِيٓ) د طه سورت ۱۴آيت ته ورسېد.

ژباړه: (يقيناً همدا زه الله يم، له ما پرته بل برحق معبود نشته، نو همدا زما عبادت وکړه او زما په ياد لمونځ اداکړه.)

بيا يې وويل: دا ښومره ښې او ښکلې خبرې دي؟ ماته محمد صلی الله علیه وسلم راوښيئ.

د حضرت عمر رضي الله عنه لارښوونه دار ارقم ته

خباب رضي الله عنه چې کله د حضرت عمر رضي الله عنه خبرې واورېدلې، ځان يې ښکاره کړ او ويې ويل: هيله من يم چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم دعا ستا په حق کې قبوله شوې وي.

حضرت عمر رضي الله عنه بيا خپله توره راواخيسته او د نبي اکرم صلی الله علیه وسلم په وړاندې د اسلام د منلو لپاره دار ارقم ته روان شو.

حضرت عمر رضي الله عنه په دار ارقم کې

دار ارقم ته په رسېدو سره حضرت عمر رضي الله عنه دروازه وټکوله، يوه صحابي عمر رضي الله عنه وليد چې له خپلې

توري سره ولاړ دی، پیغمبرﷺ یې خبر کړ، حضرت حمزهؓ وویل: دروازه ورته خلاصه کړئ، که د خیر په نیت راغلی وي خیر به ورته ورورسي او که په بد نیت راغلی وي، نو په خپله توره به یې سر غوځ کړم.

کله چې حضرت عمرؓ د رسول اللهﷺ حضور ته ورغی پیغمبرﷺ هغه له ګرېوان څخه ونیو او خپلې خواته یې راکش کړ او ورته یې وویل: عمره! ته له مخالفت څخه لاس نه اخلې، غواړې چې د ولید بن مغیره په څېر پایله ولرې؟

حضرت عمرؓ وویل: (اشهد ان لا اله الاالله و انک رسول الله) او د اسلام سپېڅلی دین یې قبول کړ.

حضرت عمرؓ ته د فاروق لقب ورکول

کله چې عمرؓ مسلمان شو رسول اللهﷺ ته یې وویل آیا موږ د ژوند او یا مرګ په دواړو حالاتو کې په حقه نه یو؟ رسول اللهﷺ ورته وفرمایل: قسم مې دې په هغه ذات وي چې زما ژوند د هغه په لاس کې دی، تاسې په حقه یئ که تاسې مړه شوی او یا ژوندي.

حضرت عمرؓ وویل: نو بیا ولې خپل اسلام نه څرګندوو؟ سوګند مې دې په هغه ذات وي چې ته یې په ریښتیا رالیږلی یې موږ به خامخا اسلام خلکو ته څرګندوو.

هماغه و چې مسلمانان د رسول اللهﷺ په ملتیا په دوو کتارونو کې د حرم په لور ووتل او حرم ته ورسېدل، قریشو دوی ته کتل، خو د حضرت عمرؓ او حضرت حمزهؓ شتون د قریشو غرور مات کړ، هغوی دوی ته هېڅ ډول ضرر ونه رساوه، رسول اللهﷺ په همدې ورځ حضرت عمرؓ ته د فاروق لقب ورکړ.

د لوست ګټې

۱. د پیاوړو، مخلصو او مخورو مسلمانانو په یووالي سره د مسلمانانو لیکې ټینګښت مومي.

۲. څوک چې د حقیقت په لټه کې وي ضرور به اسلام ته مخه کوي، که څه هم د اسلام د سرسختو مخالفینو څخه وي.

۳- د اسلامي دعوت په لارکې استقامت او صبرکول د ریښتینو مسلمانانو له صفاتو څخه دي.

فعالیت

د دې لوست څخه که نورې ګټې اخیستل کېږي، څرګندې يې کړئ.

ارزونه

الف: لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ـ حضرت عمر‌رضي‌الله‌عنه د بعثت په کوم کال مسلمان شو؟

۲ـ د حضرت عمر‌رضي‌الله‌عنه د اسلام قبلولو لامل څه و؟

۳ـ حضرت عمر‌رضي‌الله‌عنه د خپلې خور په کور کې د کوم سورت آيتونه تلاوت کړه؟

٤ـ ولې حضرت عمر‌رضي‌الله‌عنه ته د فاروق لقب ورکړل؟

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ـ کله چې حضرت عمر‌رضي‌الله‌عنه د رسول الله‌صلی‌الله‌علیه‌وسلم د وژلو په نيت توره په لاس وووت، په لاره کې (   ) په مخه ورغی.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د يوې مقالې په ترڅ کې په خپله ژبه او خپل ځانګړې تعبير وليکئ.

هر اړخيز پرېکون

هغه پېښې چې مشرکان يې اندېښمن کړل

د څلورو اونيو څخه په لږه موده کې مشرکان له څلورو لويو پېښو سره مخ شول، دغو پېښو مشرکان هک پک حيران کړل چې هغه عبارت دي له:

۱. د حضرت حمزهرضي الله عنه مسلمانېدل.

۲. د حضرت عمررضي الله عنه مسلمانېدل.

۳. د حضرت محمدﷺ له اړخه د مشرکانو د روغې جوړې د وړانديزونو نه منل.

٤. د حضرت محمدﷺ د دفاع او ملاتړ لپاره د بني هاشم او بني عبدالمطلب ترون.

دې پېښو مشرکان په اندېښنه کې واچول او په دې پوه شول که چېرې دوی حضرت محمدﷺ ته لاس اوږد کړي، نو د مکې لارې او کوڅې به د دوی په وينو رنګ شي، له دې امله يې د حضرت محمدﷺ له وژلو څخه لاس واخيست او يو بل ډول ظلم او تېرې ته يې ملا وتړله.

د ظلم او تيرې تړون

د بعثت په اووم کال د قريشو مشرکان په بني کنانه کې راټول شول او داسې پرېکړه يې وکړه چې له دې وروسته به د بني عبدالمطلب او بني هاشم سره (پرته له ابو لهب څخه)، نه ځوک خپلوي کوي نه به پرې څه خرڅوي، نه به ورسره راشه درشه کوي او نه به ورسره خبرې کوي، ترڅو يې چې رسول اللهﷺ د وژلو لپاره دوی ته نه وي سپارلی، همدارنګه ورزياته يې کړه چې د هاشم له کورنی سره به هېڅ ډول روغه جوړه، نرمي او خوا خوږي نه کېږي، بيا يې دغه تړون د کعبې شريفې په منځ کې راوځړاوه، د يادونې وړ ده چې د دې تړون د ليکونکي لاسونه هماغه مهال شل شول.

هماغه و چې د دغه تړون ټول غړي (مسلمان او کافر) د بعثت په اووم کال د محرم د مياشتې په لومړۍ ورځ د ابوطالب په وادي (شعب ابي طالب) کې محاصره شول. محاصره ورځ په ورځ سختېده، د خوراک او څښاک ټول وسايل پر مسلمانانو بند شول، مشرکانو هېڅ شی نه پرېښود چې مسلمانانو ته ورسېږي، په پای کې مسلمانان دې زړه بوږنوونکي حالت ته ورسېدل چې د ونو پاڼې او د حيواناتو

وچ پوستکي وخوري.

د کوچنیانو او ښځو ژړاګانې له لیرې ځایونو څخه اورېدل کېدی.

د بندیز درې کاله تېر شول، د بعثت په لسم کال د محرم په میاشت کې د محاصرې د تړون ناخوښه کسان د حجون په سیمه کې د دې ظالمانه بندیز د ماتولو لپاره راټول شول، زهیر وویل: سبا به زه لومړی کس یم چې د قریشو ټولنې ته به په دې هکله خبره کوم.

له وعدې سره سم هر سرې خپل ځان حرم ته ورساوه، زهیر چې نوې جامې یې اغوستې وې، لومړی یې د کعبې طواف وکړ، بیا یې خلکو ته مخ کړ او ویې ویل: ای د مکې خلکو! دا کوم انصاف دی؟ موږ په مړه ګېډه خوراکونه کوو، نوې جامې اغوندو او د هاشم کورنی له لوږې هلاکېږي، قسم په الله جل جلاله چې د دې ظالمانه تړون پاڼه به ارومرو شکوم.

ابوجهل چې د مسجد په یوه څنډه کې ناست و، ورغبرګ کړ: تا دروغ وویل، قسم په الله جل جلاله چې دا پاڼه به هېڅکله هم نه شکېږي.

وروسته بیا زمعة بن الاسود، ابوالبختري، مطعم بن عدي او هشام بن عمرو په خپل وار سره د زهیر خبرې تائید کړې او د پاڼې د شکولو خبرې یې وکړې او ابوجهل یې پرله پسې مخالفت کاوه.

د بندیز د ختمولو په هکله د ابوطالب وړاندیز

ابوطالب هم په دغه غونډه کې موجود و او د دې لپاره راغلی و، ترڅو خلکو ته ووایي چې الله تعالیٰ رسول الله صلی الله علیه وسلم ته خبر ورکړی چې په دې پاڼه وینه (چینجی) اخته شوی دی او پرته د الله جل جلاله له نوم څخه یې نورې د ظلم او تېرې ټولې کلمې خوړلې دي، که چېرې د هغه خبر ې دورغ وي، نو زه به له منځه ووځم، تاسې پوه شه او هغه، که چېرې زما د وراره خبره سمه او ریښتیا وه، نو تاسې باید په موږ ظلم او تېری بند کړئ او بندیز ختم کړئ.

قوم وویل: د انصاف خبره دې وکړه.

وروسته له دې چې د قوم د خلکو او ابوجهل ترمنځ خبرې تاوې راتاوې شوې مطعم بن عدي پاڅېده، ترڅو لیکلې پاڼه وشکوي، ګوري چې چینجو ټوله خوړلې ده او یوازې د الله تعالیٰ پاک نوم پاتې دی، په دې ترتیب تړون لیک وشکېده، رسول الله صلی الله علیه وسلم او ملګري یې له محاصرې څخه خلاص شول، مشرکانو د رسول الله صلی الله علیه وسلم د نبوت د ریښتینولی ډېر لوی او ستر دلیل په غړېدلو سترګو ولید.

د لوست ګټې

۱ . اقتصادي بندیز مسلمانان په ډول ډول تکالیفو او ستونزو اخته کړل.

۲ . په انسانانو باندې د خوراکي توکو بندول هغه ظالمانه منطق دی چې د تاریخ په اوږدو کې مستبدو او ناترسو ظالمانو کارولی دی.

۳ . د اسلام د سپېڅلي او مقدس دین د ساتلو لپاره مسلمانانو ډېرې ستونزې ګاللې دي.

٤ . اقتصادي محاصره داسې یو ناروا کار دی چې د ضمیر او وجدان لرونکي مشرکانو هم د هغې مخالفت وکړ.

ارزونه

الف: لاندېنیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ ــ د تړون مهم ټکي ولیکئ.

۲ ــ د ظلم او تېري تړون څومره موده دوام وکړ؟

۳ ــ د دې تړون د ماتولو بهیر څرنګه و؟ څرګند یې کړئ.

٤ ــ د دې تړون لیکونکي ته څه پېښ شول؟ بیان یې کړئ.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ ــ د مسلمانانو محاصره د بعثت په (　　　) کال د محرم د میاشتې له لومړۍ نېټې پیل شوه.

۲ ــ د مسلمانانو محاصره د بعثت په (　　　) کال د محرم په میاشت کې ختمه شوه.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱ ــ د دغه تړون پرېکړه لیک د کعبې په منځ کې وځړول شو. (　)

۲ ــ پرېکړه یې داسې وه چې مسلمانان به په مدینه منوره کې محاصره وي. (　)

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډه توګه د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او خپله ژبه ولیکئ.

د غم کال (عام الحزن)

د ابو طالب مړینه

د نبوت په لسم کال کله چې محاصره ختمه شوه او مسلمانان بېرته مکې مکرمې ته راستانه شول، د همدې کال د رجب په میاشت کې ابوطالب چې د مسلمانانو لپاره د ډال حیثیت درلود، وفات شو.

ابوطالب د هغې سترې کلا په څېر و چې مسلمانان یې د مشرکانو له ظلم او تېري څخه ژغورلي وو، خو بدبختانه په خپله یې ترې ګټه وانخیسته او د خپلو نیکونو په زاړه دین مړ شو.

له پیغمبر ﷺ سره د ابوطالب له مړینې وروسته د قریشو له خوا ظلم او تېری

د ابوطالب له مړینې وروسته په رسول الله ﷺ د مشرکانو د ظلم او تیري جرئت لا زیات شو او هغه یې د ډېرو ستونزو، غمونو او کړاوونو سره مخ کړ، یوه ناپوهه قریشي په رسول الله ﷺ باندې مرداري خاورې واچولې، پیغمبر ﷺ په هماغه حالت کور ته ولاړ، فاطمې رضي الله عنها چې د ده دا حالت ولید په ژړا شوه او سر یې ورته ومینځه، رسول الله ﷺ ورته وویل: لورکۍ! مه ژاړه، پاک الله ﷻ به ارو مرو ستا پلار ژغوري. رسول الله ﷺ به ویل: ماله قریشو څخه د ابوطالب په ژوندکې داسې بد چې زه یې ځورولم، نه وو لیدلي.

خدیجه الکبرىٰ رضي الله عنها د الله تعالىٰ د رحمت په لور

خدیجه الکبرىٰ د ابوطالب له مرګ څخه څه موده وروسته وفات شوه. خدیجه الکبرىٰ رضي الله عنها د الله ﷻ له لورې رسول الله ﷺ ته یوه ستره پیرزوینه وه چې د یوې پېړۍ څلورمه برخه یې ورسره تېره کړه چې د غم په وخت به یې پر رسول الله ﷺ شفقت او مهرباني کوله او د دعوت په خپرولو کې یې ملګرې وه. رسول الله ﷺ د هغې په هکله فرمایي: هغه وخت یې پر ما ایمان راوړ چې خلکو نه منلم، هغه وخت یې ریښتینی وګڼلم، چې نورو راته دروغجن ویل او هغه وخت یې په خپل مال کې برخمن کړم چې هیچا څه نه راکول او الله پاک ﷻ له هغې څخه اولاد راکړ.

د طايف په لور د پيغمبرﷺ سفر او له هغه سره بد سلوک

د څو اونيو په ترڅ کې چې کومې غمجنې پېښې منځته راغلې رسول اللهﷺ يې ډېر دردولی و، د ابوطالب له مړينې وروسته د اسلام د دښمنانو تېرى نور هم زيات شو، رسول اللهﷺ پرته له دې چې طايف ته (چې مکې مکرمې ته تر ټولو لنډ ښار دی) سفر وکړي بله کومه چاره نه درلوده، ترڅو له دې لارې وکولی شي د طايف خلک اسلام ته را وبولي او هغوى د ده ملاتړ وکړي، خو د طايف خلکو نه يواځې دا چې د رسول اللهﷺ بلنه يې ونه منله، بلکې ده ته يې ډېرې ستونزې او تکليفونه ورسول، د کاڼو په ويشتلو يې دى ډېر ژوبل کړ، تر دې چې پښې يې له وينو ډکې او بدن مبارک يې په وينو سور شو.

د لوست ګټې

۱- د الله تعالٰى له ازموينو څخه دا دى چې اسلامي دعوتګران په تکليفونو او ستونزو اخته کوي، تر څو وکولی شي د دعوت دروند پېټى او دنده په سمه توګه پرمخ بوځي.

۲- په اسلامي دعوت او د ټولنې په اصلاح کې د مسلماني ښځې رول ډېر ارزښناک دی او بايد مسلمانه ښځه د اسلامي دعوت په وړاندې خپل رسالت اداء کړي.

ام المؤمنين خديجه رضي الله عنها د رسول اللهﷺ څخه پنځلس کاله مشره وه، خو د هغې د حقې لارې ملګرتيا او د رسول اللهﷺ سره مخلصانه همدردي او خوا خوږي، رسول اللهﷺ دې ته اړ باسه ترڅو د نورو ازواجو په پرتله د هغې ښېګڼې وستايي.

صالحه ښځه په اسلامي ټولنه کې ډېر مهم رول لوبولی شي.

ارزونه

الف: د دې لوست مهم ټکي په مختصر ډول ووایاست.

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ــ ابوطالب د بعثت په ( ) کال د ( ) په مياشت کې وفات شو.

ج: د صحيح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱ــ ابوطالب د رسول اللهﷺ نيکه و. ( )

۲ــ د بعثت اتم کال د غم په کال ونومول شو. ( )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په مختصر ډول د يوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او خپله ژبه وليکئ.

دیرشم لوست

طایف ته د رسول اللهﷺ د سفر تفصیل

د بعثت په لسم کال کله چې رسول اللهﷺ له خپل قوم څخه مایوسه شو، په دې هیله طایف ته روان شو چې د طایف خلک به یې بلنه ومني. طایف د مکې مکرمې په (۷۰) کیلومترۍ کې پروت دی.
په دې ستونزمن سفر کې زید بن حارثه هم له ده سره ملګری و. رسول اللهﷺ به چې په هر کلي تېرېده، هغوی به یې اسلام ته رابلل.

له طایف څخه د رسول اللهﷺ ویستل

رسول اللهﷺ لس ورځې په طایف کې تېرې کړې، د طایف له ټولو مشرانو سره یې خبرې وکړې او هغوی یې د اسلام سپېڅلي دین ته راوبلل، خو هغوی په یوه خوله په ډېر ذلت او سپکاوي، ازار او تکلیف ورکولو له طایف څخه د رسول اللهﷺ د ویستلو پرېکړه وکړه، هماغه و چې دوی خپل ناپوهان په رسول اللهﷺ پسې راوپارول، ترڅو هغه ته بدې خبرې وکړي هغه پسې چغې ووهي او په کاڼو یې وولي، چې په پایله کې رسول اللهﷺ په کاڼو وویشتل شو او پښې مبارکې یې په وینو رنګ شوې.
زید بن حارثهرضي الله عنه به هڅه کوله تر څو له رسول اللهﷺ څخه دفاع وکړي او خپله د ډېرې مخ ته ودرېږي. چې پایله کې په سر او مخ زخمي شو.
ناپوهانو خپلو ویشتلو ته دوام ورکړ تر دې چې رسول اللهﷺ دې ته اړ شو، څو د عتبه او شیبه باغ ته چې له طایف څخه څلورنیم کیلومتره لرې پروت و، پناه یوسي.

د پیغمبرﷺ دعا

رسول اللهﷺ وروسته له دې چې د عتبه او شیبه باغ ته خواشینی ننوت د انګورو تاک ته یې تکیه وکړه او داسې یې وویل: (یاالله! زه ډېر ضعیف او ناتوان یم، هیڅ مې په وس کې نشته، خلک هم په سپکه

راته ګوري، ای ارحم الراحمین! ته د بې وسو خدایﷻ یې او زما هم رب یې، ته مې چاته سپارې؟ پردي ته چې سختي راسره کوي؟ یا کوم دښمن ته چې زما واک تا په لاس کې ورکړی دی؟ که ته راباندې په غوسه نه یې هېڅ باک مې نشته، ستا ښښنه خورا پراخه ده، ستا په هغه روښانه مخ چې تیارې پرې رڼا او د دنیا او اخرت ورانې پرې سمېږي، ستا له قهر څخه پناه غواړم، له خپل غضب څخه مې وژغوره، تا ته مې پناه دروړي ده چې ته راضي شې، له ګناه څخه ځان ژغورل او په طاعت صبر او استقامت کول ستا له توفیق پرته ناشوني دي.

د عداس سره پېژندګلوي

کله چې د ربیعه زامنو رسول اللهﷺ په ډېر مظلوم حالت ولید زړونه یې پرې وخوږېدل، عداس نومي خپل نصراني غلام ته وویل چې د انګورو یو وږی رسول اللهﷺ ته یوسي، کله چې عداس د انګورو وږی د رسول اللهﷺ په وړاندې کېښود، رسول اللهﷺ لاس اوږد کړ او د بسم الله په ویلو یې په خوراک پیل وکړ.

عداس وویل: د دې وطن خلک دا کلمات نه وایي. پېغمبرﷺ ورته وویل: ته د کوم وطن یې؟ او په کوم دین یې؟

عداس وویل: زه نصراني یم، له نینوا څخه.

پېغمبرﷺ ورته وویل: د نېک سړي یونس بن متیعليه السلام له کلي څخه؟ عداس پوښتنه وکړه: یونس بن متیعليه السلام څه پېژنې؟

رسول اللهﷺ ځواب ورکړ، هغه زما ورور دی، هغه پېغمبر و او زه هم.

عداس د دې خبرې په اورېدو سره منډه کړه او د رسول اللهﷺ لاسونه او پښې یې ښکل کړې.

د ربیعه زامنو عداس ولید، کله چې عداس راغی نو هغوی ورته وویل: هلاک شې، دا دې څه وکړل؟

عداس وویل: د ځمکې په سر له ده څخه بل ځوک غوره نشته، ماته یې داسې خبرې وکړې چې پرته له انبیاؤ څخه یې بل ځوک نشي کولی.

هغوی وویل: هلاک شې له دین څخه دې وانه ړوي، ځکه ستا دین د هغه له دین څخه غوره دی.

رحمة للعالمین پېغمبرﷺ

پېغمبرﷺ خورا ستړی او خواشینی د مکې لور ته روان شو، د لارې په اوږدو کې ورته جبرائیلعليه السلام وویل: الله تا سره ستا د قوم په کړنو خبر دی، که غواړې، نو د مکې غرونه به پر دوی یو ځای کړم.

رسول الله ﷺ ځواب ورکړ: زه هیله من یم چې پاک الله ﷻ به د دوی په راتلونکي نسل کې مسلمانان پیدا کړي او داسې دعا یې وکړه: (اللهم اهد قومي فانهم لایعلمون).
ژباړه: خدایه! ته زما قوم ته هدایت وکړه، دوی ناپوهان دي.

اسراء او معراج

په همدغه شپو او ورځو کې چې پیغمبر ﷺ ډېر غمجن او خواشیني و، د اسراء او معراج پېښه رامنځته شوه.
رسول الله ﷺ د جبرائیل عليه السلام په ملتیا له مسجد الحرام څخه بیت المقدس ته یوړل شو او بیا هماغه مهال له بیت المقدس څخه آسمانونو ته پورته شو.
د رسول الله ﷺ تګ له مسجدالحرام نه بیت المقدس ته په قرآن عظیم الشان ثابت دی، بیا له بیت المقدس څخه آسمانونو ته ختل په مشهورو احادیثو ثابت دی.

د لوست ګټې

۱- رسول الله ﷺ ته ستونزې او تکالیف پېښېدل، د هغو مصلحینو او داعیانو لپاره یو ښه درس دی کوم چې د ټولنې د دعوت او اصلاح په لار کې له ستونزو سره مخامخ کېږي.
۲- د اسلام نعمت چې د هغه له برکته د نړۍ ټول مسلمانان په امن، سوکالۍ او وروګلوۍ سره ژوند تېروي، د ډېرو ستونزو، تکالیفو او ربړونو (چې ترټولو وړاندې پیغمبر ﷺ ګاللي دي) په زغملو خپور شوی دی، نو لازمه ده چې هر وخت پر رسول الله ﷺ باندې درود او سلام ووایو.
۳- پیغمبر ﷺ رحمة للعالمین دی، هېڅکله یې هم پر نورو د ظلم او تېري پلوي نه ده کړې او هر وخت به یې هڅه کې و ترڅو د نورو د ظلم او تېري په مقابل کې له نېکۍ، ترحم او بښنې څخه کار واخلي.
٤- د اسراء او معراج د ارزښت بیانول او د پیغمبر ﷺ د عروج د ځای او د مسلمانانو د لومړنۍ قبلې (مسجد اقصی) لوړ مقام په ګوته کول چې باید د مسلمانانو له لوری یې ساتنه وشي.

فعالیت

زده کوونکي دې د مضمون د ښوونکي په مرسته د مسجد اقصی د ارزښت او د مسلمانانو د لومړنۍ قبلې او نبي کریم ﷺ د عروج د ځای په اړه د مسلمانانو د مکلفیتونو په هکله یو له بل سره مباحثه وکړي.

ارزونه

الف: لاندېنیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

کله چې پیغمبر ﷺ له خپل قوم څخه مایوسه شو، نو چېرته ولاړ؟

د طایف په سفر کې د پیغمبر ﷺ ملګری څوک و؟

پیغمبر ﷺ په کوم کال طایف ته ولاړ؟

د اسراء او معراج په هکله خپل معلومات څرګند کړئ.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

طایف له مکې مکرمې څخه (   ) کیلومتره لیرې دی.

رسول الله ﷺ (   ) ورځې په طایف کې تېرې کړې.

ج: د سم عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه ولیکئ.

مکه مکره له طایف څخه (۳۰) کیلومتره لیرې ده. (   )

عداس وویل: زه نصراني یم له نینوا څخه. (   )

د پیغمبر ﷺ تګ له مسجدالحرام نه بیت المقدس ته په قرآن عظیم الشان ثابت دی او د هغه تګ له بیت المقدس نه آسمانونو ته په مشهورو احادیثو ثابت دی. (   )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او خپله ژبه ولیکئ.

د عقبې لومړنی بيعت

له بيعت څخه د مخه

عقبه په مکه مکرمه کې د يو ځای نوم دی چې د مسجدالحرام په پنځه کيلومترۍ کې د جمراتو (کوم ځای کې چې شيطانان ويشتل کيږي) ترڅنګ پروت دی، د جزيرة العرب د خلکو به دا عادت و چې د حج په موسم کې به د کعبې شريفې د زيارت لپاره مکې مکرمې ته راتلل، د نبوت په يوولسم کال هم د مدينې منورې شپږ تنه مشران مکې مکرمې ته راغلل، له رسول اللهﷺ سره يې وعده وکړه چې د ده پيغام به خپلو خلکو ته رسوي.

د عقبې لومړنی بيعت

د بعثت په (۱۲) کال د مدينې منورې (۱۲) تنه اوسېدونکي چې پنځه تنه يې تېر کال هم راغلي وو، د رسول اللهﷺ په خدمت کې حاضر شول او په عقبې نومې ځای کې يې له رسول اللهﷺ سره غونډه وکړه او هم يې له هغه سره بيعت وکړ چې دغه بيعت د عقبې په لومړني بيعت ونومول شو.

د بيعت ټکي:

عبادة بن صامترضي الله عنه د عقبې د لومړني بيعت په هکله داسې وايي: رسول اللهﷺ موږ ته داسې وفرمايل: راشئ زماسره په دې خبره بيعت وکړئ چې:

۱ـ له اللهجل جلاله سره به هېڅ شريک نه نيسئ.

۲ـ غلا او زنا به نه کوئ.

۳ـ اولادونه به مو نه وژنئ.

٤ـ په خلکو به تور نه لګوئ.

٥ـ په نيکۍ کې به زما نافرماني نه کوئ.

عباده وايي: موږ د رسول اللهﷺ سره په همدې امورو بيعت وکړ.

په مدينه منوره کې د قرآن کريم او اسلامي روزنې ښوونکی

وروسته له دې چې بيعت ترسره شو او د حج موسم هم پای ته ورسيد، رسول اللهﷺ يو مسلمان زلمی

د بیعت کوونکو سره یثرب ته ولېږه، ترڅو مسلمانانو ته د اسلام احکام ورزده کړي او په دین یې پوه کړي او هم د اسلام د سپېڅلي دین لپاره دعوت وکړي چې د دې ستر کار لپاره یې مصعب بن عمیر رضي الله عنه غوره کړ چې یو پوه او هوښیار مسلمان زلمی و.

مصعب بن عمیر یو بریالی داعي

مصعب بن عمیر رضي الله عنه د اسعد بن زراره په کور کې استوګنه پیل کړه، دوی دواړو په مېړانه او نه ستړي کېدونکو هلو ځلو سره په یثرب کې اسلام خپراوه، مصعب بن عمیر رضي الله عنه په یثرب کې د قرآن کریم په معلم مشهور شو.

نورو ته په قناعت ورکولو کې د اخلاص او استدلال تاثیر

یو ورځ مصعب رضي الله عنه او اسعد رضي الله عنه د بني ظفر د کلي په لور روان شول او د بني ظفر په یوه باغ کې چې ډېر مسلمانان هلته راټول شوي وو، کښېناستل. سعد بن معاذ او اسید بن حضیر چې د یثرب مشران وو او لاتر اوسه یې اسلام نه و راوړی، د دوی په راتګ خبر شول. سعد اسید ته وویل: ولاړ شه او دغو دوو تنو ته چې زموږ ناپوهه خلک بې لارې کوي په قهر سره ووایه چې زموږ د کورونو لور ته رانشي، اسید توره په لاس کې واخیسته او په ډېر قهر د هغوی په لور ورغی، کله چې هغوی ته ورسېد، ویې ویل: ولې دلته راغلي یئ؟ غواړئ چې زموږ ساده ګان وغولوئ، که د ځان خیر غواړئ، نو بیا دلته رانشئ.

معصب رضي الله عنه ورته وویل: ډېر ښه، آیا ته نه غواړې چې زموږ خبرې واورې؟

که خوښې دې شوې ویې منه او که خوښې دې نه شوې، نو په زور یې څوک په تا نشي منلی.

اسید ورته وویل: خبره دې روغه ده، بیا یې توره په ځمکه وټومبله او کښېناست، مصعب رضي الله عنه ورته د اسلام په هکله خبرې وکړې او قرآن کریم یې تلاوت کړ.

مصعب رضي الله عنه وایي: قسم په الله جل جلاله چې د ده په مخ کې د اسلام د نور روښانتیا مخکې له دې چې دی خبرې وکړي، موږ ولیده، بیا اُسَید وویل: دا څومره ښکلی او په زړه پورې دین دی! دې دین ته د داخلېدو لاره څه ده ماته یې راوښیئ.

دواړو ورته وویل: لومړی به غسل وکړې او بیا به پاکې جامې واغوندې او د شهادت کلمه به ووایې او دوه رکعته لمونځ به وکړې. همغه و چې پاڅېده غسل یې وکړ، پاکې جامې یې واغوستلې، د توحید کلمه یې وویله او دوه رکعته لمونځ یې ادا کړ.

اسید وویل: زما یو بل ملګری هم شته که چېرې مسلمان شو، نو د قوم ټول خلک به مسلمانان شي.

هغه سعد بن معاذ دی، زه به یې همدا اوس تاسو ته راولېږم.

د سعد بن معاذ رضي الله عنه اسلام راوړل

اسید خپله توره واخیسته او د سعد په لوري چې د قوم په منځ کې ناست و، ورغی. سعد د قوم خلکو

ته وویل: قسم په الله ﷻ چې اسید په کومه بنه تللی و، په هغه نه دی راغلی. اسید چې د غونډې ځای ته ورسېد، سعد ترې پوښتنه وکړه څه دې وکړل؟
ده وویل له هغوی سره مې خبرې وکړې، قسم په الله ﷻ ما په هغو کې څه بد ونه لیدل، خو بیا هم ما منع کړل، هغوی وویل: موږ به هغه څه کوو چې ستا خوښه وي، خو په لار کې مې واورېدل چې د حارثه کورنۍ راوتلې ده چې اسعد بن زراره د دې لپاره ووژني چې هغه ستا د ترور زوی دی، سعد د دې خبرې په اورېدو سره ډېر په قهر شو، توره يې واخیسته او د هغو دواړو په لور روان شو، کله يې چې هغوی دواړه ولیدل، نو پوه شو چې اسید غوښتل ترڅو زه هم د دې دواړو خبرې واورم، بیا يې په ډېر قهر او غوسه اسعد ته وویل: ای ابو امامة! قسم مې دې په الله ﷻ وي که چېرې زما او ستا ترمنځ خپلوي نه وای روغ به راڅخه نه وې تللی. آیا ته زموږ کور ته هغه څه راوړې چې موږ يې نه خوښوو؟
مصعب رضي الله عنه سعد ته وویل: آیا ته نه کښېنې ترڅو زموږ خبرې واورې؟
که دې خوښې شوې نو ويې منه او که نه په زور خو يې په تا نشو منلی.
سعد وویل: خبره مو روغه ده، بیا يې توره په ځمکه نېغه ودروله او کښېناست، مصعب رضي الله عنه ورته اسلام بیان کړ، بیا يې ورته قرآن کریم تلاوت کړ.
مصعب رضي الله عنه وايي: قسم په الله رضي الله عنه چې له خبرو وړاندې يې موږ په مخ کې د اسلام نښې ولیدې چې ځلېدې او رڼا يې کوله.
سعد رضي الله عنه وویل: غواړم مسلمان شم څه وکړم؟ هغې ورته وویل: غسل به وکړې، بیا به پاکې جامې واغوندې او د توحید کلمه به ووايې، بیا به دوه رکعته لمونځ وکړې.
سعد همداسې وکړل.

د سعد رضي الله عنه خبرې له خپل قوم سره

سعد رضي الله عنه خپله توره واخیسته او د خپل قوم په لور روان شو، کله چې خپل قوم ته ورسېد، نو ويې ویل: ای د اشهل اولادې! تاسې ما ته په کوم نظر ګورئ؟
ټولو وویل: ته زموږ مشر او لارښود يې.
سعد وویل: زه به ستاسې له نر او ښځو سره تر هغې خبرې ونه کړم، ترڅو چې تاسې په الله ﷻ او رسول الله ﷺ ایمان نه وي راوړی. مخکې له دې چې ماښام شي د قوم ټول نر او ښځې پرته له یو تن څخه (چې هغه هم وروسته مسلمان شو) مسلمان شول.
مصعب بن عمیر رضي الله عنه چې د اسعد بن زراره رضي الله عنه په کور کې استوګن و يې وکولای شول له دغه ځای څخه په ټوله مدینه منوره کې اسلام خپور کړي.
مصعب بن عمیر رضي الله عنه د نبوت د دیارلسم کال د حج له موسم څخه وړاندې مکې مکرمې ته ستون

شو او رسول اللهﷺ ته يې د کاميابۍ زېرى، د قبايلو تود او ګرم هر کلى، د هغوى نيکې او پاکې هيلې او د ملاتړ ډاډ له ځان سره راووړ.

د لوست ګټې

۱- د اسلامي دعوت د خپروني او د ټولنې د اصلاح لپاره بايد داسې کسان وټاکل شي چې له يوې خوا مخلص وي او له بلې خوا په اسلام کې پوهه ولري.

۲- د ټولنې د مشرانو او متنفذينو په اصلاح سره کولى شو د ټولنې په اصلاح کې لويه ونډه واخلو.

۳- اسلام ته بلنه بايد د نرمۍ، نيکو خبرو، حکمت او استدلال له لارې مخ ته لاړه شي تر څو زړونو ته لاره پيدا او مسخر يې کړي.

فعاليت

د نبوي سيرتﷺ د کتابونو په مرسته له دې لوست څخه که نورې ګټې تر لاسه کېږي، څرګندې يې کړئ.

ارزونه

آ. لاندېنيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱. د عقبې لومړنى بيعت په کوم کال ترسره شو؟

۲. په لومړني بيعت کې د بيعت کوونکو شمېر څو تنه و؟

۳. د اسيد بن حضيرؓ او سعد بن معاذؓ د مسلمانېدو کيسه په لنډ ډول بيان کړئ.

ب. لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱. د نبوت په يوولسم کال د حج په موسم کې د يثرب (   ) تنه مسلمان شول.

۲. مصعب بن عميرؓ په يثرب کې په (   ) مشهور شو.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د يوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او الفاظو وليکئ.

د عقبې دويم بيعت

د بعثت ديارلسم کال

د بعثت په ديارلسم کال د حج په موسم کې د يثرب له مشرکانو سره څه د پاسه (۷۰) تنه مسلمانان هم د حج لپاره راغلل، کله چې دوی مکې مکرمې ته راغلل له رسول الله ﷺ سره يې په پټه رابطه ونيوله چې په پايله کې په دې خبره متفق شول، ترڅو د تشريق د ورځو په لړ کې د شپې په تياره کې په عقبه کې غونډه جوړه کړي.

د عقبې د دويم بيعت په هکله د کعب بن مالک رضي الله عنه څرګندونه:

کعب بن مالک رضي الله عنه فرمايي

سره له دې چې موږ له رسول الله ﷺ سره د ليدنې خبره له مشرکانو پټوله، خو يواځې عبدالله بن حرام ته مو (چې د مدينې منورې نوميالی مشر و) ووېل او هغه ته مو د اسلام بلنه ورکړه، هغه قبوله کړه او اسلام يې راوړ، هماغه و چې د عقبې د بيعت له ګډون څخه برخمن او بيا وروسته نقيب (نماينده) وټاکل شو.

کعب رضي الله عنه وايي: په دې شپه له نورو خلکو سره يو ځای په خپلو ځايونو کې ويده شو، دريمه برخه شپه چې تېره شوه، نو له رسول الله ﷺ سره د وعدې په خاطر په ورو ورو راپورته شول او ټول په عقبې کې راغونډ شول او د رسول الله ﷺ د راتګ په انتظار وو.

عقبې ته د پيغمبر ﷺ راتګ

هماغه و چې پيغمبر ﷺ راښکاره شو او تره يې عباس بن عبدالمطلب چې تر اوسه د خپل قوم په پخواني دين و، هم ورسره و او ارينه يې وګڼله تر څو د خپل وراره په خاطر په مجلس کې ګډون وکړي او د بيعت په اهميت او خطرناکو پايلو له ګډون والو سره خبرې شريکې کړي.

د بیعت د مسؤولیت او دروندوالي په هکله د عباسؓ څرګندونې

د غونډې په پیل کې عباسؓ خبرې وکړې او د یثرب مسلمانانو ته یې هغه لوی او درووند مسؤولیت ور په ګوته کړ چې له دې تړون څخه وروسته به د دوی په اوږو پروت وي او داسې یې وویل:

ای خلکو! ... دی (حضرت محمدﷺ) په خپله غوره ګڼې له تاسو سره ولاړ شي او هلته ژوند وکړي، که تاسې باور لرئ چې له ده سره کړې وعدې پوره کولای شئ او له دښمنانو یې ژغورلای شئ، نو تاسې یې له ځان سره بوځئ او که اټکل کوئ چې دښمن ته به یې سپارئ، نو همدا اوس یې پریږدئ، ترڅو دی په خپل قوم کې په عزت او ډاډ ژوند تېر کړي.

د غونډې د ګډونوالو څرګندونې

کعب بن مالکؓ عباس ته وویل: ستا خبرې مو واورېدلې، بیا د غونډې ګډون والو رسول اللهﷺ ته وویل: ای د اللهﷻ رسوله! د خدایﷻ او د خدایﷻ د رسولﷺ (ځان) لپاره چې څه ژمنې غواړې وېې غواړه، بیا رسول اللهﷺ خبرې وکړې او د بیعت ټکي یې څرګند کړل او بیعت ترسره شو.

د بیعت بندونه

جابرؓ فرمایي: موږ رسول اللهﷺ ته وویل: په څه درسره بیعت وکړو؟ پېغمبرﷺ وفرمایل:

په سختیو او آسانیو کې د اوامرو اورېدل او منل (یعني هر وخت).

په تنګ لاسۍ او پراخۍ کې د الله تعالی په لار کې خپل مال لګول.

په نیکیو امر کول او له بدیو څه منع کول.

د اللهﷻ په لاره ثابت درېدل او د هېڅ ملامتوونکي له ملامتۍ څخه نه وېرېدل.

او دا چې کله زه درغلم (مدینې منورې ته)، نو ملاتړ به مې کوئ او لکه څرنګه چې د خپلو ښځو او اولادونو ساتنه کوئ همغسې به زما ساتنه هم کوئ، که داسې مو وکړل جنت به مو ځای وي.

د بیعت کوونکو کلک او قاطع دریځ

براء بن معرور د رسول اللهﷺ لاس ونیو او وېې ویل: هو! په همدې شرطونو درسره بیعت کوم، قسم مې دې په هغه ذات وي چې ته یې په رېښتیا پېغمبر رالېږلی یې، موږ به دې له هغو څېزونو ساتو له کومو چې خپل ځان ساتو، ای د اللهﷻ رسوله! زموږ په بیعت باور ولره، قسم په اللهﷻ چې موږ ډېر جنګیالي، تورزن او مېړني خلک یو او دا کار راته له پلرونو او نیکونو څخه په میراث پاتې شوی دی.

د بیعت کوو نکو شرطونه

براء بن معرورﷺ له رسول اللهﷺ سره خبرې کولې چې ابوالهیثم په خبرو کې ورګډ شو او ویې ویل: ای د خدایﷻ رسوله! زموږ او د دې خلکو (یهودیانو) ترمنځ اړیکې دي، موږ اوس له دوی سره اړیکې پرې کوو، هسې نه چې نن موږ دا کار وکړو او سبا چې اللهﷻ تاته بری درکړي، نو ته موږ پرېږدې او خپل قوم ته ولاړ شې؟

د اللهﷻ رسول تبسم وکړ او ویې فرمایل: وینه د وینې لپاره توئېږي او اړیکې د اړیکو په بدل کې پرې کېږي، زه ستاسو یم او تاسې زما یئ، له هغو سره به جنګېږم چې تاسې ورسره په جګړه کې یئ او له هغو سره به روغه کوم چې تاسې ورسره روغه کول غواړئ.

وروسته له دې چې د بیعت کار بشپړ شو، نو رسول اللهﷺ له خلکو څخه غوښتنه وکړه چې له خپل منځ څخه دولس تنه نقیبان (نماینده ګان) وټاکي، ترڅو د خپل قوم او د ترون د موادو د عملي کېدو څارنه وکړي، هغوی خپل دولس تنه مشران معرفي کړل چې نهه تنه یې د خزرج له قبیلې او درې تنه یې د اوس له قبیلې څخه وو.

فعالیت

د لومړني او دویم بیعت ترمنځ څه توپیر و؟ څرګند یې کړئ.

د دې لوست ګټې:

۱ـ مشران باید په هره پرېکړه کې د نمایندګانو نظر او موافقه واخلي.

۲- لارښود باید غیرتمن وي او له خپلو خلکو سره رېښتوني واوسي.

فعالیت

له دې لوست څخه که نورې ګټې اخیستلی شئ، څرګندې یې کړئ.

ارزونه

الف: لاندینیو پوښتو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ـ د عقبې دویم بیعت په کوم کال ترسره شو؟

۲ـ د عقبې په دویم بیعت کې د بیعت کوونکو شمیر څو تنو ته رسیده؟

۳ـ د بیعت بندونه بیان کړئ.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلماتو ډک کړئ.

۱ـ د یثرب له مشرکانو سره څه دپاسه (   ) مسلمانان هم حج ته راغلل.

۲ـ د نمایندګانو له ډلې څه نهه تنه (   ) او درې تنه (   ) و.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کیږدئ.

۱ـ د عقبې دویم بیعت د بعثت په څوارلسم کال ترسره شو. (   )

۲ـ د عقبې په دویم بیعت کې د رسول الله ﷺ تره عباس هم برخه درلوده. (   )

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د ښوونځي کتابتون ته ولاړ شي او د نبوي سیرت ﷺ د کتابونو په اړه دې یو لیست جوړ کړي چې لږ تر لږه شپږ کتابونه د مؤلفینو له لنډې پیژندنې سره په کې ځای پرځای کړي وي.

ظلم تور تم او تيارې دي

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.) متفق عليه

د کلماتو معنا

١- الظُّلْمُ: جفا او له حد څخه تېرېدل.

٢- ظُلُمَاتٌ: تيارې، مراد ورڅخه تشويشونه او سختی دي.

د حديث شريف معنا

له عبد الله بن عمر رضی الله تعالی عنهما څخه روايت دی چې رسول اکرم صلی الله عليه وسلم وفرمايل: (ظلم د قيامت په ورځ تيارې دي).

د حديث شريف حکمت

ظلم د سختيو، دښمنيو، کينې او انتقام اخيستلو لامل ګرځي چې د خلکو آرامي او اطمينان له منځه وړي، نو لازمه ده چې د هر ډول ظلم مخه ونيول شي او ظالم انسان له ټولو عذابونو څخه د سخت عذاب مستحق ګرځي.

د حديث شريف ګټې

۱-د ظلم حرمت: د خلکو په ځان، مال او آبرو باندې ظلم او تېرى کول حرام او لويه ګناه ده.

۲-ظالم به د قيامت په ورځ د خپل ظلم سزا خامخاويني: الله تعالی هغه انسان نه ښښي چې د نورو خلکو پر حقوقو تېرى کوي، خو که چېرې د خلکو حقونه خاوندانو ته وسپاري او هغوى ده ته ښښنه وکړي، هيله ده چې الله تعالی يې وښښي، له دې څخه پرته به ظالم د قيامت په ورځ د خپل ظلم سزا ارو مرو ويني.

ارزونه

۱- پورتنی حديث شريف معنا کړئ.

۲- د پورتني حديث شريف د راوي په هکله څرګندونه وکړئ.

۳- د پورتني حديث شريف ګټې ووایاست.

کورنۍ دنده

۱- د ظلم د نړوونکو تاثيراتو په اړه يوه مقاله وليکئ.

۲- د حديث شريف دغه برخه ياده کړئ. (الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ).

څلورديرشم لوست

د نرم خوى فضيلت

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا قالت: ((كُنْتُ عَلَى بَعِيرٍ صَعْبٍ فَجَعَلْتُ أَضْرِبُهُ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَلَيْكِ بِالرِّفْقِ فَإِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ، وَلَا يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ.)) رواه أحمد

د راوي پيژندنه

نوم يې حضرت عايشه رضي الله عنها د حضرت ابوبكر صديق ﷺ لور او د پيغمبر ﷺ ميرمن او د مسلمانانو مور ده. د هجرت په دويم كال پيغمبر ﷺ ور سره نكاح وكړه. خورا فقيهه او عالمه وه، په ځانګړي ډول د پيغمبر ﷺ د ژوندانه له جزئياتو څخه يې پوره آګاهي درلوده، له پيغمبر ﷺ څخه يې زيات شمېر احاديث روايت كړي دي او د هجرت په (٥٨) كال وفات شوه.

د كلماتو معنا

١. بَعِيرٍ صَعْبٍ: شوخ اوښ

٢. فَجَعَلْتُ أَضْرِبُهُ : د هغه په وهلو مې پيل وكړ.

٣. عَلَيْكِ بِالرِّفْقِ: پر تا لازمه ده تر خو نرمي او لطف وكړې.

د حدیث شریف معنا

له حضرت عایشې صدیقې(رضی الله عنها) څخه روایت دی چې زه یوه ورځ په شوخ او ناآرامه اوښ سپره وم، او ما د هغه اوښ په وهلو پیل وکړ تر څو هغه اوښ آرامه شي، پیغمبرﷺ راته وویل: پر تا لازم دي چې له دې اوښ سره د نرمۍ او لطف څخه کار واخلې، ځکه چې هر کار په نرمۍ او لطف سره ښائسته کېږي او هر کار چې نرمي او لطف پکې نه وي، ښه نه ښکاري او پای یې ناوړه وي.

د حدیث شریف حکمت

سختي او تېزي د ټولو ظلمونو، دښمنیو، جګړو او خفګانونو اساس دی، مګر نرمي او لطف هېڅکله هم د داسې ستونزو لامل نه ګرځي، بلکې انسان کولی شي په نرمۍ او لطف سره ټولې ستونزې له منځه یوسي، په همدې بناء پیغمبرﷺ په نرمۍ، لطف او شفقت امر کړی دی.

د حدیث شریف ګټې

۱.په وینا او کړنو کې نرمي: انسان باید په خپلو خبرو کې محتاط اوسي او کوښښ وکړي چې مهرباني، شفقت او نرمې خبرې خپل عادت وګرځوي تر څو الله تعالی او د هغه بندګان ورسره محبت وکړي. په یو بل حدیث شریف کې راغلي دي: ((نرمي او مهرباني د الله تعالی صفت دی او هغه نرمي او مهرباني خوښوي)).

۲.پر حیواناتو نرمي او شفقت کول: پر ټولو ژوندیو ژوو شفقت او مهرباني کول لازم دي، آن تر دې چې د هغه سرغړوونکي حیوان سره چې د خطر وېره ترې هم کېږي باید په نرمۍ چلن وشي.

۳.له قهر، غوسې او بدخویۍ څخه ځان ژغورل: د قهر او بدخویۍ په حالت کې انسان خپل اعصاب له لاسه ورکوي او کله ناکله ډېر خطرناك او ناوړه کارونه ورڅخه ترسره کېږي چې بیا ورباندې پښېمانه وي. ډېر وختونه سختي او بد خویي په مقابل لوري کې هم سختي پیدا کوي او د دې کار پایلې داسې اندازې ته ورسېږي چې یو لوری هم ورباندې خوښ نه وي. په همدې اساس په کار ده چې سختي او بد خویي پرېږدو او خپل ځانونه په لطف، مهربانۍ او حوصلې عادت کړو، تر دې

پورې چې د سختۍ په مقابل کې له حوصلې او نرمۍ څخه کار واخلو.

٤. د نرمۍ او مهربانۍ له کبله هر کار ښائسته کېږي: انسان کولای شي چې د نرمۍ او لطف نتيجه په خپلو سترګو ووينې هغه داسې چې په لطف او مهربانۍ سره هر کار ښائسته او په ډېره غوره اوسمه توګه سرته رسېږي.

ارزونه

۱. لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:

بَعِيرٍ صَعْبٍ:   فَإِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ:

۲. د حديث شريف اجمالي معنا بيان کړئ.

۳. د حديث شريف ګټې بيان کړئ.

کورنۍ دنده

۱. لاندې عبارتونه له معنا سره حفظ کړئ:

عَلَيْكَ بِالرِّفْقِ   فَإِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ

۲. د لوست د حديث شريف په اړه يوه مقاله وليکئ او د خپلې مقالې له پاره يو مناسب عنوان وټاکئ.

زغم او حوصله

عَن أَبِي هُرَيرَة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلي الله عليه وسلم: (لَيسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرعَةِ، إِنَّمَا الشَّدِيدُ اَلَّذِي يَمِلِكُ نَفسَهُ عِندَ الغَضَبِ.)
متفق عليه

د کلماتو معنا

الشَّدِيدُ : قوي او پهلوان.

بِالصُّرعَةِ: د مقابل لوري په خملولو.

اَلَّذِي يَمِلِكُ نَفسَهُ: هغه کس چې ځان په کنترول کې ساتي.

د حديث شريف معنا

له حضرت ابوهريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې پیغمبر صلی الله علیه وسلم وفرمایل: هغه څوک قوي نه دی چې په پهلوانۍ کې خپل مقابل لوری خملوي، بلکې رښتنی قوي هغه څوک دی چې د غوسې پر مهال ځان کنترول کړي.

د حدیث شریف حکمت

د انسان له بدو خصلتونو څخه یو غوسه ده چې د غوسه کوونکي په اخلاقي کمزورتیا او ناوړه تربیت دلالت کوي او خورا بدې پایلې لري؛ ځکه انسان د غوسې په وخت کې ځان نشي کنټرولولای او خپل اعصاب کنټرول کولای نشي. او په ډېرو وختونو کې د خپل غچ اخیستلو په فکر کې وي او خپل خیر او زیان په نظر کې نه نیسي، چې په پایله کې نه جبرانېدونکي کارونه ورڅخه تر سره کېږي.
له همدې امله پیغمبرﷺ انسانانو ته داسې لارښوونه کوي چې د غوسې په حالاتو کې هم پر خپل ځان کنټرول ولري او د غچ اخیستلو او زور آزمایېنې په فکر کې ونه اوسي.

د حدیث شریف ګټې

۱. قوي او پهلوان هغه کس دی چې حوصله ولري: د قهرمانۍ او پهلوانۍ لقب له هغه چا سره ښايي چې د غوسې په وخت پر خپل ځان کنټرول او واک ولري او داسې څه ورڅخه ترسره نه شي چې له هوښیارۍ او عقل څخه لرې وي اوپه راتلونکي کې د خفګان او پښېمانۍ لامل وګرځي.
۲. د غوسې پر وخت باید حوصله ولرو: څرنګه چې د هر انسان غوښتنه وي چې د غوسې پر وخت خپل ځان پهلوان ښکاره کړي او د مقابل لوري د ځملولو په فکر کې وي تر څو د زور ازمایلو له لارې خپل هدف ته ورسېږي او خپل حق تر لاسه کړي، مګر د الله تعالی پیغمبرﷺ دغه عمل ناسم بولي او توصیه کوي چې زور ازمایل په حوصله او صبر کې دی.
۳. په خلکو کې د پیغمبرﷺ د دې پیغام خپرول: پر خپل ځان باندې د دې حدیث شریف په تطبیقولو دې بسنه ونه شي، بلکې لازمه ده چې نور خلک هم له دې پیغام څخه خبر کړل شي، په ځانګړې ډول هغه ځوک چې د انتقام او غچ اخیستلو او زور ازمایلو په فکر کې وي او د دې امکان هم وي چې پر نورو خلکو ظلم او تیری وکړي. بناءً لازمه ده چې هغوی په ښه او غوره طریقه له دې حدیث شریف څخه خبر کړل شي، ځکه د ضرورت پر وخت د علم پټول ستره ګناه ده.
٤. په صبر او حوصلې سره د انسان حقوق له منځه نه ځي: د قهر او غوسې په حالت کې زیات انسانان

یوه لاره نیسي چې ښې پایلې نه لري، مګر د حوصلې له برکته انسان ته ټولې لارې خلاصې وي او کولای شي چې په ژور فکر، دقت او تدبیر سره داسې لار غوره کړي چې د ټولو پکې خیر وي او هېڅ ډول نقصان او پښېمانتیا ونه لري.

ارزونه

۱. د لوست حدیث معنا کړئ.

۲. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:

لَیسَ الشَّدِیدُ بِ......... إنّمَا الشَّدِیدُ اَلَّذِي .... نَفسَهُ عِندَ الغَضَبِ.

۳. د حدیث شریف ګټې ووایاست.

کورنۍ دنده

۱. د لوست حدیث شریف حفظ کړئ.

۲. د لوست د حدیث شریف د موضوع په اړوند یوه مقاله ولیکئ.

بد خویونه (۱)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللهِ إِخْوَانًا.) متفق علیه

د کلماتو معنا

۱- إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ: له بدګومان څخه ځانونه وساتئ.

۲- لَا تَحَسَّسُوا: د نورو د بدو عملونو پلټنه مه کوئ.

۳- لَا تَجَسَّسُوا: د خلکو عیبونه مه څېرئ.

۴- لَا تَنَاجَشُوا: د توکو نرخ مه لوړوئ. په دې ډول چې خپله يې نه اخلي.

۵- لَا تَحَاسَدُوا: یوله بل سره حسد مه کوئ.

۶- لَا تَبَاغَضُوا: یو له بل سره کینه مه کوئ.

۷- لَا تَدَابَرُوا: یو له بل سره دښمني مه کوئ او اړیکې مه پرې کوئ

د حدیث شریف معنا

له حضرت ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبر ﷺ وفرمایل: یو پر بل بدګماني مه کوئ؛ ځکه چې بدګماني لوی دروغ دی. د یو او بل کمزوري مه بیانوئ، عیبونه يې مه رابرسیره کوئ او په نرخ کې دوکه مه کوئ او یو له بل سره حسد، کینه او دښمني مه کوئ. اې د الله بنده ګانو په خپلو کې سره ورونه شئ.

د حدیث شریف حکمت

بدګوماني، د عیبونو لټول، کینه او بغض ساتل، مقاطعه او دښمني کول او نورو ته دوکه ورکول هغه ناوړه خویونه دي چې د وګړو د بدنامۍ لامل ګرځي او د ټولنې وګړي په بې ځایه ویناوو او کړنو مصروفوي، کله ناکله خبره دومره سختو دښمنیو ته ورسېږي چې فیصله کول یې هم ناشوني وي.

د حدیث شریف ګټې

١. بدګوماني حرامه ده: بې له کوم دلیله پر چا بدګومانه کېدل حرام دي، کله داسې هم کېږي چې په یو چا پورې تهمت وتړل شي چې دا یو ناروا او حرام کار دی.

په اصل کې هر انسان عادل او پاک دی او بدي یو عارضي شی دی چې په انسان کې پیدا کېږي، باید هر انسان ته د خپل اصلیت په نظر وکتل شي او تر څو پورې چې د یو انسان بدي د دلائلو او علامو په رڼا کې څرګند نشي، هغه یو پاک او عادل شخصیت دی او هېڅوک دا حق نه لري چې په خپلو اټکلونو، تشو ګومانونو او بې ځایه آوازو د چا په حق کې د بدۍ قضاوت او فیصله وکړي.

فعالیت

په خپلو منځونو کې د بدګومانیو د ضررونو او ورڅخه د خلاصون د لارو چارو په هکله بحث وکړئ.

٢. تحسس او د نورو د ښو او بدو پلټل ښه کار نه دی.

تحسس د خلکو د پټو رازونو پلټلو ته وایي، محسس انسان هغه چا ته وایي چې شپه او ورځ په دې لټه کې وي تر څو د خلکو د کورونو له پټو رازونو او پټو کړو وړو څخه ځان خبر کړي او بیا خپل لیدلي او اورېدلي معلومات نورو ته بیان کړي.

٣. تجسس هم ناروا عمل دی

تجسس د خلکو تر منځ د پټو رازونو را ټولولو ته وایي، تر څو نورو ته ورسول شي، تجسس د مجلسونو مصئوونیت له منځه وړي، انسانان دې ته اړ کوي چې ځینې ویناوې او جایزې کړنې (په ځانګړې ډول د کور داخلي کارونه) د خاصو خلکو او مجلسونو د غړو تر منځ پټې وساتي، نو داسې ډول معلومات راټولول حرام عمل دی، لازم دي چې له داسې کار څخه ځان وساتل شي. البته د دولت د کشفي او استخباراتي شبکو له لوري د دښمنانو د دسیسو او پلانونو تعقیبول تر څو د مجرمینو

او د هغوی د طرحو مخه ونیسي، همدا راز له اداري فساد، ټولنیزو او اخلاقي فسادونو څخه ځان خبرول د دې حدیث له حکم څخه مستثنی دي، بلکې په ټولنه کې ځینې وخت د داسې کارونو ترسره کول فرض کفایي حسابیږي چې له دې څخه سربېره ټولنه د لوی فساد په لمن کې لوېږي.

٤. تناجش حرام کار دی

تناجش ډېر د مزایدې په بیعه کې منځ ته راځي او هغه داسې وي چې د بازار د جنسونو د یو جنس د قیمت د اوچتولو په غرض یو کس له بل کس سره په دې خبره اتفاق وکړي چې د پېرودونکي په وړاندې به یو کس د پېرودونکي او بل د پلورونکي نقش اداء کړي او پېرودونکی به د دې لپاره چې نورو ته دوکه ورکړي یو جنس په ډېر اوچت قیمت ورڅخه واخلي چې داکار له یوه پلوه فریب او دوکه ده او له بل پلوه د یو ځو دوکه بازو په وسیله د اجناسو د قیمتونو لوړول ټولې ټولنې ته ضرر رسول دي.

فعالیت

زده کوونکي دې د ښوونکي په مرسته د نجش ((مزایدې بیعه)) تمثیل کړي.

ارزونه

١. د لوست د حدیث شریف معنا بیان کړئ.

٢. لاندې کلمې معنا کړئ:

إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ:　　　لَا تَحَسَّسُوا:　　　لَا تَدَابَرُوا:

٣- د پورتنی حدیث شریف ګټې په لنډ ډول بیان کړئ.

کورنۍ دنده

لاندې عبارتونه حفظ کړئ:

١. إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ .

٢. لَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا.

بد خویونه (۲)

٤- یو له بل سره کینه او حسد کول جواز نه لري:

په تېرو لوستونو کې مو د دې موضوع په اړه مفصل معلومات تر لاسه کړي دي.

٥- کینه او بغض حرام دي:

کینه او بغض دوستي او ملګرتیا له منځه وړي، د خلکو تر منځ اړیکې پرې کوي، د جګړو او اختلافاتو لامل ګرځي، له همدې امله د اسلام مقدس دین بغض او هغه څه چې د بغض لامل ګرځي، حرام ګرځولي دي.

فعالیت

حسد تعریف او له غبطې سره څه توپیر لري؟ بیان یې کړئ.

٦- د اړیکو پرې کول او یو له بل سره دښمني کول حرام کارونه دي. دا چې اسلام سوله ایز ژوند، او د ټولنیزو اړیکو ټینګښت ته ځانګړې پاملرنه کوي، له دې امله د اړیکو پرې کول او دښمني کول د اسلام له روحیې سره مخالف کارونه دي.

په یو بل حدیث شریف کې چې بخاري او مسلم روایت کړی دی راغلي دي: (د یو مسلمان لپاره دا روا نه دي چې له بل مسلمان سره له درېو ورځو څخه زیاته مقاطعه وکړي، کله چې له یو بل سره مخامخ شي، نو یو له بل څخه مخ اړوي، په دوی کې غوره هغه څوک دی چې پر بل باندې د سلام په اچولو کې لومړیتوب وکړي).

له بل پلوه له یو چا سره د خبرو نه کول مغرضو او فاسدو خلکو ته د دې زمینه برابروي چې له یو چا څخه بل چا ته تحریف شوې خبرې ورسوي چې بالاخره خبره لویې دښمنی ته رسېږي.

۷- د الله تعالی بندګي

انسانان باید عاجز او متواضع وي او دا سوچ وکړي چې که هر څومره د قدرت، لوړ مقام او ډېرې پانګې خاوند وي، بیا هم د الله تعالی عاجز بنده دی، نو په کار نه ده چې د الله تعالی له حکمونو څخه سرغړونه وکړي.

۸- د ورورولۍ ژوند

په کار ده چې د مسلمانانو تر منځ د وروروولۍ اړیکې ټینګې او را ژوندۍ کړای شي چې له وروروولۍ څخه هدف همغه نژدې همدردي، خیر غوښتل او زړه خوږي وي، لکه: د یو بدن د اعضاوو په څېر چې د یوې عضوې په درد سره ټولې اعضاوې د نا ارامۍ احساس کوي او د هغې په راحت سره ټولې اعضاوې د راحت احساس کوي.

ارزونه

۱. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:

إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ .... أَكْذَبُ الْحَدِيثِ وَلَا .... وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا .... وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا.

۲. د حدیث شریف کوم عبارت د بغض په حرمت دلالت کوي؟

۳. د حدیث شریف کوم عبارت د مقاطعې په حرمت دلالت کوي؟

٤. د حدیث شریف کوم عبارت د بدګومانۍ په حرمت دلالت کوي؟

کورنۍ دنده

۱. لاندې عبارتونه حفظ کړئ:

لَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا

وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا.

۲. د یو مناسب عنوان لاندې د لوست د حدیث شریف په اړه یوه مقاله ولیکئ.

اته دېرشم لوست

نېشه يي توکي

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ، وَمَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ)) رواه ابن ماجة.

د کلماتو معنا

مَا أَسْكَرَ: کوم شی چې نيشه راولي

كَثِيرُهُ: ډېر يې

قَلِيلُهُ: لږ يې

د حديث معنا

له حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دی چې پيغمبر ﷺ وفرمايل: هر هغه څه چې مستي او نېشه راولي، حرام دي او هر هغه څه چې زيات يې نيشه راولي لږه اندازه يې هم حرامه ده.

د حديث شريف حکمت

نيشه يي توکي وګړي او ټولنه له خورا سختو زيانونو سره مخ کوي: لکه ديني زيانونه، روغتيايي زيانونه، ټولنيز زيانونه، اقتصادي زيانونه، سياسي زيانونه، امنيتي زيانونه، روحي زيانونه او داسې نور.

په همدې اساس په سالمه ټولنه کې بايد د نېشه يي توکو له استعمال څخه په کلکه ډډه وشي.

د نيشه اي توکو تعريف

نيشه يي توکي هغه توکي دي چې متداوم استعمال يې د مرکزي اعصابو د فعاليت سيستم ته تغير ورکوي او زيات استعمال يې د بدني او روحي روږدوالي لامل ګرځي.

د نیشه اي توکو ډولونه

نیشه اي توکي هم په طبعي توګه وجود لري، لکه: اپین چې د کوکنارو له بوټو څخه لاس ته راځي او هم په مصنوعي او کیمیاوي ډول چې په لابراتوارونو کې جوړېږي، لکه: هیرویین، مورفین، کوکائین، کودین او داسې نور.

د نیشه اي توکو ضررونه

د نیشه يي توکو استعمال ډېر جسمي او روحي زیانونه لري، په لاندې ډول یې بیانوو.

۱. د بدن د دفاعي سیستم کمزوري کول.

۲. د مرکزي اعصابو د فعالیت سستول.

۳. د زړه د ټکان زیاتوالی .

٤. د ستوني او بلوډو سرطان

٥. د لید کمزوري کول.

٦. د وینې د فشار لوړول.

۷. په وینه کې د غوړوالي زیاتوالی.

۸. د زړه درېدل.

۹. د تنفسي سیستم خرابیدل.

۱۰. روحي تشویشونه، لکه: (خفګان، اضطراب، ځانته ناستی، په ځان باندې بې باوري او نا امیدي) پیداکیدل.

ارزونه

۱. د حدیث شریف معنا واضحه کړئ.

۲. د نیشه يي توکو مهم ضررونه بیان کړې.

۳. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:

((کُلُّ مُسْکِرٍ ....))

((مَا أَسْکَرَ کَثِیرُهُ فــ......... حَرَامٌ))

کورنۍ دنده

حدیث شریف له معنا سره حفظ کړئ.

د نیشه اي توکو د زیانونو په اړه یوه مقاله ولیکئ چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

فاسده بيعه

په نولسم لوست کې مو باطله بيعه وپېژندله،اوس غواړو چې په فاسده بيعه وپوهېږو.

د فاسد تعريف

فاسد په لغت کې: د صالح ضد دی يعني نا سم.

په اصطلاح کې: فاسده بيعه هغه ده چې په اصل کې مشروع او روا وي، خو د صفت له مخې صحيحه نه وي يعني د انعقاد شرطونه يې موجود وي، خو د صحت له شرطونو څخه يې کوم شرط مختل شوی وي.

مثلا په بيعه کې داسې شرط کېښودل شي، چې عقد د هغه تقاضا نه کوي او ورسره موافق نه وي، لکه په دې شرط د يو کور خرڅول چې په کرايه به يې نه ورکوي.[1]

حکم يې

مبيعه او مال په قبض کولو سره ملك ګرځي، تصرف په کې نافذ دی، خو هر يو د متعاقدينو کولای شي چې بيعه فسخه کړي او اخيستی مال بيرته رد کړي، ترڅو فساد له منځه ولاړ او د شخړو مخه ونيول شي.[2]

د فاسدې بيعې ځينې احکام

- په فاسده بيعه کې يواځې د عقد په کولوسره ملك نه ثابتيږي ترڅوچې له عقد سره سم د بايع په اجازه قبض شوی نه وي.
- که چيرې په فاسده بيعه کې بايع مشتري ته مبيعه تسليم کړي او په عقد کې دواړه عوضه (مبيعه او ثمن) مال وي، پدې صورت کې مشتري د مبيعې مالك ګرځي او بايع د ثمن مالك ګرځي.[3]

١- البحر الرائق (ج ١٦ / ص ٢٩)- مجمع الانهر - (ج ٥ / ص ٢٤٠)- رد المحتار - (ج ٢٠ / ص ١٠٠)

٢- الجوهرة النيرة: ١/ ٢٩٣

٣- الجوهرة النيرة - (٢ / ٢٦٩)- العناية شرح الهداية - (٩ / ١٨٨)

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱- فاسده بیعه **لغةً** او اصطلاحاً تعریف کړئ؟

۲- د فاسدې بیعې حکم څه دی؟

کورنۍ دنده

د باطلې او فاسدې بیعې تر مینځ توپیر څه دی؟ په کتابچو کې یې ولیکئ.

مکروه بیعه

له منعه شویو بیعو څخه مو باطله او فاسده بیعه وپیژندله، اوس غواړو چې په مکروه بیعه وپوهېږو.[1]

د مکروه بیعې تعریف

مکروه په لغت کې: د محبوب ضد دی ، یعني بدګڼل شوی.

او شرعاً: هغه بیعه ده چې اصلا او وصفاً روا وي، خو د یوه بل شي له کبله ورڅخه د ډېرو کولو حکم شوی وي، لکه د جمعې د آذان په وخت کې اخیستل او خرڅول.[2]

حکم یې

په مکروه بیعه کې له قبض څخه مخکې ملکیت ثابتېږي او د قیمت ورکول واجبېږي.[3]

د مکروه بیعې مهم ډولونه:

۱. نجش

نجش په لغت کې: د جال لور ته د مرغانو هی کولو ته وایي.

او د شریعت په اصطلاح کې: د دریم ګړي له لوري د مال قیمت لوړول، پداسې حال کې چې په خپله یې اخیستونکی نه وي، بلکې یوازې د نورو د هڅولو لپاره یې قیمت لوړول غواړي، نجش بلل کېږي.

ددې بیعې حکم: دا بیعه مکروه بیعه ده. ځکه دا د یو مسلمان ورور د ضرر لپاره یوه حیله جوړول دي، له دې امله شریعت ورڅخه منعه کړې ده.

۲. د ورور په بیعه باندې بیعه کول:

ددې صورت داسې دی چې دوه کسان (بایع او مشتري) د یوې سلعې (سامان) په بیعه کولو لګیا وي، بایع خپل شی قیمت کړي ، په دې وخت کې بل مشتري راشي او د دوی په بیعه کې ځان ورګډ کړي او هغه شی له بایع څخه یا په زیات قیمت او یا په هغو یادوشویو ثمنو واخلي.

۱- د امام صاحب رح په آند تحریمي مکروه: هغه ده چې په ظني دلیل چې شبهه پکې موجوده او ثابته وي، او حرامو ته ورنږدې وي. (فتح القدير: ۵/ ۲۳۹ ، والبحر الرائق (ج۱۶/ص۳۰)، وتبيين الحقائق(ج۱۰/ص۴۲۳).

۲- رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۲۰۶)

۳- الهداية(حاشية) (۱۹). ۵۶ - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۹۳

د دې بيعې حکم: دغه بيعه مکروه ده، ځکه رسول اللهﷺ فرمايي: (دا پکار نه ده چې يو مسلمان د خپل ورور په بيعه کې د ځان لپاره ورګډ شي) او دا ځکه چې په دې بيعه کې بل مسلمان ورور ته اذيت او ضرر رسيږي.[1]

۳. د قافلې مخې ته ورتګ

صورت يې دا دی چې يو څوك د داسې قافلې په راتګ خبر شي چې ډېر سامان (لکه غنم) يې را بار کړي وي او يو سړی ورشي او ټول هغه څه ورڅخه واخلي چې قافلې راوړي وي او بيا يې ښار ته راوړي او د خپلې خوښې د قيمت مطابق يې خرڅوي او يا دا چې ښاري سړی صحرايي ته ووايي: مال دې زما سره کېږده، په مناسب وخت کې به يې په ښاريانو درته په لوړ قيمت خرڅ کړم.

د دې بيعې حکم: دغه اخيستل مکروه دي، ځکه د يوه روايت له مخې رسول اللهﷺ فرمايي: (تاسو د قافلې مخې ته د تجارت لپاره مه ورځئ)[2]، دغسې کول هلته مکروه دي چې د منطقې اوسيدونکي په قحطی اوتنګ لاسي کی وي او دا کار ورته ضرر رسوي او که يې ضرر ورته نه رساوه بيا ګناه نه لري.[3]

۴. د جمعې د آذان په وخت کې بيعه کول

د بيعې مکروهه وخت له جمعې د آذان څخه پيل کيږي: الله تعالى فرمايي: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ }[4]." اې مؤمنانو ! کله چې د جمعې په ورځ د لمانځهَ لپاره أذان وشي، نو د الله د ذکر خواته وځغلئ، اخيستل او خرڅول پرېږدئ" .

د دې بيعې حکم: دغه بيعه مکروه ده، ځکه له دې سره غيرمشروع شی څيرمه شوی دی چې هغه د جمعې د لمانځه او يا د خطبې نه پاتې کيدل دي.

پدې ټولو صورتونوکې بيعه مکروه ده خو عقد او تړون وربانديې نه فاسديږي.

فعاليت

ذکر شوې بيعې شرعاً مکروه دي، حکمت يې وواياست چې ولې مکروه ګرځول شوې دي ؟

۱- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ١١ / ص ٤٩٠)

۲- {صحيح البخارى ٣٦٧/٥}

۳- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ١١ / ص ٤٨٩)

٤- سورة الجمعة

ارزونه

أ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱- مکروه بیعه تعریف کړئ.

۲- د مکروه بیعې حکم څه دی؟

۳- په لنډه توګه د مکروه بیعې مهم ډولونه وښایاست.

ب- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کیږدئ:

۱. د نجش حکم: نجش بیعه مکروه ده (   ).

۲. د جمعې د اذان په وخت کې بیعه مکروه نه ده (   ).

۳. له مکروهاتو سره عقد نه فاسدېږي (   ).

کورنۍ دنده

د مکروهه بیعو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

یو څلویښتم لوست

اقاله

محمود له یوه دکان څخه یوه جامه واخیستله چې کله خپل کورته ولاړ، د جامې په اخیستلو پښیمانه شو، نو پلورنکي ته راغی او ورڅخه یې وغوښتل چې جامه بیرته واخلي او ده ته خپلې پیسې ورکړي، د دکان خاوند دا وړاندیز قبول کړ. خپله جامه یې واخیسته او ده ته یې خپلې پیسې ورکړې.

د اقالې تعریف

اقاله په لغت کې: پورته کولو، او لرې کولو ته وایي.(١)

او په اصطلاح کې: د متعاقدینو په خوښه د بیعې له منځه وړلو ته اقاله ویل کیږي.(٢)

د اقالې د روا والي حکمت

اقاله د دې لپاره روا شوې ده، ترڅو د خلکو لپاره آسانتیا رامنځ ته شي، ځکه کله داسې پیښیږي چې یوسړی په پیسو یو څه واخلي او بیا وګوري چې دې پیسو ته اړتیا لري او کله چې یو شی خرڅ کړي بیا وګوري چې دې هغه شي ته اړتیا لري او په بیعه پښیمانه شي، نو اسلامي شریعت د اقالې اجازه ورکړې ده، او د عقد مقابل لوری یې دې خبرې ته تشویق کړی دی چې هغه قبوله کړي.

د اقالې حکم

په بیعه کې اقاله جائزه ده، ځکه له رسول اللهﷺ څخه روایت دی، فرمایي: { مَنْ اَقَالَ نادماً، اَقَالَهُ اَللهُ عَثْرَتَهُ }(٣). (څوک چې له یوه پښیمانه انسان سره اقاله وکړي (بیعه له منځه یوسي) الله تعالی به یې ګناوې له منځه یوسي).

او بل دا چې د بیعې عقد کول د دواړو اړخونو (بایع او مشتري) حق دی، نو د دې حق هم لري چې هغه له منځه یوسي.

د اقالې شرطونه

١- په اقالې کې باید دواړه اړخه راضي اوخوښ وي.

٢- مبیعه باید د اقالې په وخت کې موجوده وي، ځکه اقاله دعقدلرې کول دي، محل او ځای یې مبیعه ده.

١- فتح القدير - (ج ١٥ / ص ٢٠٠).

٢- تبيين الحقائق: ١١\٦٥.

٣- رَوَاهُ أَبُو دَاوُد، وَابْنُ مَاجَه، وَصَحَّحَهُ اِبْنُ حِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ .

فعالیت

احمد په سلو افغانیو له محمود څخه د چای یو ترموز واخیست، له اخیستلو وروسته محمود پښیمانه شو او له احمد څخه یې وغوښتل چې خپل مال یې بیرته ورکړي ، احمد ومنله خو لس افغانۍ ګټه یې هم ورڅخه واخیسته، اوس ووایاست چې دغه معامله اقاله ده او که نه؟

د دې باب اړوند مسائل

۱. اقاله کول د فسخې په معنا ده، مګر دا چې فسخه کول متعذر او ناشوني شي دی او هغه دا چې په مبیعه کې له قبض څخه وروسته جلا زیات والی راشي(لکه کوم څاروی چې بچي وزېږوي).

۲.که چېرې تر لومړنیو ثمنو په زیات قیمت اقاله وکړي، او یا د لومړني ثمنو د جنس په خلاف اقاله وکړي، پدې صورتونو کې دا عقد اقاله نه بلکې له سره نوې بیعه ده.

۳.د ثمنو ضایع کیدل او له مینځه تلل د اقالې کولو د صحت مانع نه ګرځي، خو د مبیعې هلاکیدل او له منځه تلل د اقالې د صحت مانع ګرځي.

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱. د (مَنْ اَقَالَ نادماً، اَقَالَهُ اللهُ عَثْرَتَهُ) معنی بیان کړئ.

۲. د اقالې د رواوالي حکمت او ګټه څه ده؟

۳. د اقالې حکم څه دی؟

ب. لاندې تش ځایونه ډک کړئ:

اقاله په لغت کې: ....ته وایي.

او په شریعت کې: ....

ج. د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:

۱. دا شرط نه دی چې د اقالې دواړه اړخه به په اقاله کولو راضي او خوښ وي ( ).

۲. دا شرط نه دی چې مبیعه دې د اقالې په وخت کې موجوده وي ( ).

کورنۍ دنده

رسول الله ﷺ فرمایي: (مَنْ اَقَالَ نادماً اَقَالَهُ اللهُ عَثْرَتَهُ) دغه حدیث شریف په خپلو کتابچو کې شرح کړئ؟

دوه څلوېښتم لوست

د مرابحې بیعه

د مرابحې تعریف

لغتاً: مرابحه ګټې او ډېروالي ته وايي.

او شرعاً:

په معلومه ګټه باندې د مال خرڅولو ته د مرابحې بیعه ویل کېږي.

ددې بیعې د جواز سبب او حکمت

ډېر داسې مشتریان شته چې په سوداګرۍ کې مهارت نه لري او یا د بازار له قیمت څخه خبر نه وي، نو دا خوښوي چې له یو چا څخه په معلومه ګټه یو شی واخلي، مثلا ورته وايي: په سلو کې پنځه افغانۍ ګټه درکوم.

نو په دې طریقه په ډاډه توګه بیعه کولای شي.

د مرابحې حکم:

د مرابحې د بیعې عقد او تړون شرعاً جایز دی، ځکه د جواز ټول شرطونه پکې شتون لري.

د مرابحې د صحت شرطونه:

۱. د اخیستلو اصلي قیمت باید معلوم وي.

۲. د ګټې اندازه باید معلومه وي.

د دې باب اړوند احکام

•په اصلي قېمت باندې د دوبي، رنګ ورکوونکي، طراز (نقش او نګار کوونکي) او مزي (تاوونکي)، او د حمل (بارولو، نقلولو) او خوراك پیسې ورزیاتیدل جواز لري، خو د خرڅولو په وخت کې به داسې وايي: دا شی په دومره راته تمام شوی دی او داسې به نه وايي چې ما په دومره اخیستی دی.

•د امام ابوحنيفه(رحمه الله) په وړاندې که چېرې د مرابحې په بيعه کې مشتري په کوم خيانت پوه شو، نو دی اختيار لري که يې خوښه وي په ټولو ثمنو دې واخلي او يا دې بيرته ورکړي.

فعاليت

د مرابحې بيعه په مختلفو صورتونو تمثيل کړئ.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

١. د مرابحې بيعه تعريف کړئ؟

٢. حکم يې څه دی؟

٣. د مرابحې شرطونه څه دي؟

٤. د مرابحې د بيعې د جواز سبب ذکر کړئ.

٥. د مرابحې دوه حکمونه ذکر کړئ.

کورنی دنده

د مرابحې د بيعې په هکله عمده ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ؟

دري څلوېښتم لوست

د تولیې بیعه

په تېر لوست کې مو د مرابحې بیعه وپېژندله چې ګټه پکې کېږي، اوس غواړو چې د تولیې بیعه وپېژنو.

د تولیې تعریف

تولیه په لغت کې: بل چا ته د ولایت او واک ورکولو ته وایي.

اصطلاحاً: په خپل سر (په اخیستل شوي قیمت) د شي پلورلو ته وایي .

په تولیه کې بایع نه ګټه کوي او نه نقصان.[۱]

د تولیې د بیعې د مشروعیت دلیل

په یو روایت کې راغلي دي چې: ابوبکر رضي الله عنه دوه اوښان واخیستل، رسول الله ﷺ ورته وفرمایل (وَلِّني أَحدَهُمَا) یعنی یو اوښ په خپل سر راکړه، یعنې په هغو ثمنو (قیمت) یې راکړه چې تا پرې اخیستی دی.[۲]

د تولیې د بیعې د روا والي حکمت

خلک تولیې ته اړ دي، ځکه په خلکو کې داسې کسان شته چې د شیانو په قیمتونو نه پوهېږي، نو له داسې چا څخه مرسته غواړي چې هغه وربانديې پوهېږي، تر څو په ډاډه زړه بیعه تر سره کړي.[۳]

د تولیې د صحت شرطونه

۱- عوض او بدل باید مِثْلِي او یا قِیَمِي وي.

۲- عوض او بدل باید د مشتري مملوك (خپل مال) وي.[۴]

فعالیت

د تولیې د بیعې مختلف صورتونه تمثیل کړئ.

۱- رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ٤٨٤)

۲- مجمع الأنهر في شرح ملتقى الأبحر - (ج ٥ / ص ٣٣٢)

۳- الفقه الحنفي وأدلته: ۲- ٥۲

٤- رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ٤٨٤)

د تولیه بیعې احکام

• د امام ابوحنیفه(رحمه الله) په نظر، که چېرته اخیستونکی د تولیې په بیعه کې په خیانت خبر شي، نو بیا دې په هماغه اندازه له ثمنو څخه (قیمت) کم کړي.

• په تولیه چې به وزن (تله) او پیمانه باندې اندازه کېږی کې موزون او مکیل شیان باید بیا له سره وزن او پیمانه شي، له هغې وروسته دې مشتري ته ورکړل شي، تر څو دواړه طرفه د هغې له اندازې څخه مطمئن شي.[1]

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. د تولیې بیعه تعریف کړئ.

۲. د تولیې بیعې حکم څه دی؟

۳. د تولیې شرطونه کوم دي؟

٤. د تولیې بیعې د مشروعیت دلیل ذکر کړئ.

٥. د تولیې حکمونه ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

د مرابحې او تولیې فرق په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

۱- مختصر القدوري: باب المرابحة والتولية

ربا (سود)

د احمد زوی ډېر سخت مریض شو، د هغه د علاج لپاره (۱۰۰۰۰) افغانیو ته اړتیا لري ، محمود ورته وایي: زه به دغه پیسې درکړم، خویوه میاشت پس به (۱۲۰۰۰) افغانۍ راکوې، او که را دې نه کړې، نو بیا به د هرې میاشتې په تیریدو سره ماته دوه دوه زره افغانۍ اضافه راکوې. یعنې یو کال پس به احمد له محمود څخه (۳٤۰۰۰) افغانۍ پورورې وي.

د ربا تعریف

ربا په لغت کې: زیاتوالي ته وایي.

او په اصطلاح کې: بې عوضه زیاتوالی ربا بلل کیږي.[1]

د ربا د حرمت دلیل

الله تعالی ﷻ فرمایی: { وَاَحَلَّ اللهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا }.[2]

ژباړه: او الله تجارت روا، او سود یې ناروا کړی دی.

د ربا (سود) د تحریم حکمت

په سود کې د بیوزلو او تنګ لاسو له ضعف څخه ډېره ناوړه استفاده کیږي، د دې پر ځای چې په دوی باندې ترحم او مهرباني وشي او له دوی سره بډایان مرسته وکړي او یا کم تر کمه هغوی ته قرض حسنه ورکړل شي، د هغوی پاتې جایدادونو او شتمنیو ته یې هم سترګې نیولې وي او په پای کې یې له هغو نه هم خلاص کړي، او یا دا چې ټول عمر یې خپل غلام وګرځوي.(دغه حقیقت د جاهلیت په دوره کې وجود درلوده)

د ربا حکم: په شریعت کې ربا (سود) مطلقاً حرام دی.

۱- رد المحتار(ج ۲۰ / ص ۹۸)

۲- [البقرة/۲۷۵]

د ربا صورتونه

۱. کله چې په مال کې د قدر او جنس دواړه صفتونه موجود شي په دې صورت کې هم زيادت په کې حرام دی او هم نسيه، لکه: د (سل گرامه) طلا تبادله په يو سل او شل گرامه طلا باندې.

۲. کله چې په مال کې له دې دواړو (قدر يا جنس) صفتونو څخه يو (زائل) شي په هغې کې زيادت روا دی، خو نسيه پکې حرامه ده، لکه: د څلورو منو غنمو خرڅول په پنځه منه اوربشو باندې چې دا لاس په لاس روا خو نسيه يې حرامه ده.

فعاليت

که يو څوک د يوه پسه په عوض کې يو پسه او يو وری واخلي، آيا دا سود بلل کېږي؟

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱. په شريعت کې د ربا (سود) حکم څه دی؟

۲. د ربا او سود د حرمت حکمت څه دی؟

۳. د ربا څو صورتونه بيان کړئ.

کورنۍ دنده

د ربا او سود د حرمت او ټولنې ته د هغې د ضررونو په هکله يوه مقاله وليکئ.

پنځه څلوېښتم لوست

قرض

رسول اللهﷺ فرمايي: { څوک چې د يو مسلمان د ژوند مشکل آسانه کړي، الله تعالی به د ده مشکل آسانه کړي...... ، او الله تعالی تر هغه د ده مرسته کوونکی دی تر هغه چې دی د خپل ورور مرسته کوي }[1].

د قرض تعريف

لغةً: غوڅولو او پرې کولو ته وايي، په قرض کې هم يو څوک له خپل مال څخه يوه برخه پرې کوي او بل ته يې ورکوي، قرض ته سَلَف هم وايي.

شرعاً: يوه چاته د مثلي مال ورکول دي چې هغه ګټه ورڅخه واخلي او مثل يې بيرته قرض ورکوونکي ته ورکړي.[2]

د قرض رکن

رکن يې ايجاب او قبول دی.

د قرض د مشروعيت دليل: قرض په قرآن، سنت او اجماع ټولو دلائلو باندې ثابت دی.

۱. **د کتاب الله دليل**: الله تعالی فرمايلي: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى فَاكْتُبُوهُ}[3]. "اې مؤمنانو، کله چې د کومې ټاکلې نيټې له پاره تاسې په خپلو منځو کې د پور معامله کوئ ، نو هغه وليکئ".

۲. **د سنت دليل**: رسول اللهﷺ فرمايي: ((هر مسلمان چې بل مسلمان ته دوه ځلې قرض ورکړي، خدای به ده ته د يو ځل قرض په اندازه د صدقې کولو اجر ورکوي.))[4]

د دې مبارک حديث مفهوم دادی چې د قرض پنځوس په سلو کې ورته د صدقې په شان محاسبه کېږي.

۱- شعب الإيمان. بيهقي - (٦ / ١٠٤).

۲- رد المحتار - (ج ٢٠ / ص ٧٤) .

۳- {البقرة : ٢٨٢}.

٤- مسند الصحابة - (٢٦ / ٩٥)، ابن ماجه او ابن حبان له عبدالله ابن مسعود څخه روايت کړی دی.

۳. **د اجماع دليل**: ټول اهل علم د قرض ورکولو په جواز متفق دي.[۱]

د قرض د روا والي حکمت

کله داسې اقتصادي ستونزه انسان ته پېښېږي چې د بل چا نقدي مرستو ته اړ کېږي او خلك ده ته په وړيا توګه پيسې نه ورکوي او دی هم د نورو صدقې نه قبلوي، نو يوا ځينی لاره همدغه ده چې د يوې مودې لپاره د چا نه پور (قرض) واخلي او بيا يې بيرته ورکړي.

ځکه خو شريعت قرض روا کړی دی او خلك يې دې ته هڅولي دي چې محتاجو او اړو کسانو ته قرض ورکړي.

د قرض حکم

د قرض اخيستونکي ملکيت سمدلاسه په (قرض) اخيستل شوی مال کې ثابتېږي او د ده په ذمه (په غاړه) سمدلاسه د هغه مثل ثابتيږي چې بايد قرض ورکوونکي ته يې په راتلونکې کې ورکړي.[۲]

د قرض شرطونه

۱. قرض ورکوونکي ته راجع شرط دا دی چې قرض ورکوونکی بايد د تبرع (احسان کولو) اهليت ولري، نو که يو مميز هلك يو چاته قرض ورکړي دا صحت نه لري، ځکه چې شريعت ده ته د داسې تصرف جواز نه دی ورکړی چې په هغه کې د ضرر احتمال وي، لکه هبه او داسې نور.[۳]

۲. قرض (قرض ورکړ شوي مال) ته راجع شرطونه دا دي:

ا- قبض کول يې.

ب- قرض ورکړل شوی شی بايد مثلي وي، لکه پيمانه کيدونکي او تلل کېدونکي شيان، يا سره نژدې شميرل کيدونکي شيان، نود داسې شي قرض ورکول چې د هغه مثل نه وي جواز نه لري، ځکه هغه بيا د شخړو لامل ګرځي.[٤]

۳. په قرض باندې به ګټه نه اخيستل کېږي، ځکه اصل په قرض کې د ثواب او اجر حاصلول دي او له قرض اخيستونکي سره احسان کول دي، نو که قرض ورکوونکی په قرض اخيستونکي معلومه ګټه کېږدي دا جواز نه لري، ځکه دا د ربا (سود) شبهه پيدا کوي.

خو که قرض اخيستونکی په خپله خوښه له اخيستل شوي شي ښه شی ورکړي، بيا کومه

۱- العناية شرح الهداية - (ج ۹ / ص ۲۸۸)- الفقه الإسلامي وأدلته - (ج ٥ / ص ٤۳۹)
۲- بدائع الصنائع (ج ۱۷ / ص ٤۲٥)
۳- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۷ / ص ٤۱٦)
٤- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۷ / ص ٤۱۸)

پروا نه لري، بلکې دا د قرض ښه ادا او ښه کار دی، رسول اللهﷺ فرمايي: {خيرالنَّاسِ أَحْسَنُهُمْ قَضَاءً}[1]، "ِ ښه او غوره د خلکو هغه دی چې قرض په ښه توګه اداء کوي.

فعالیت

١- ستاسو په سیمو کې څه ډول پورونه ورکول کېږي، ددې لوست په رڼا کې د هغه څرنګوالی په ګوته کړئ.

٢- د قرض د شرطونو په هکله له یو بل سره مباحثه وکړئ.

ارزونه

أ.لاندې پوښتنوته ځوابونه ورکړئ:

١.قرض لغةً او اصطلاحاً تعريف کړئ.

٢.د قرض د مشروعيت دليل څه دی؟

٣.د قرض حکم څه دی؟

٤.د قرض رکن او شرطونه څه دي؟

ب.د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کيږدئ:

١.د قرض رکن ايجاب دی فقط(   ).

٢. قرض په هر شی کې جواز لري( ).

کورنۍ دنده

د قرض عمده مطالب په خپلو کتابچو کې وليکئ.

١- المعجم الكبرى .طبرانی ١/٤ ٩ ٣

د صرف بيعه

د صرف تعريف

په لغت کې: د يو شي د مخ اړول له يوې خوا نه بلې خوا، ته وايي.[1]

اوپه شريعت کې: صرف د نقودو بيعه ده په نقودو باندې. که يې جنس يو وي او يا توپير سره ولري.

او له نقودو څخه مراد: سره زر، سپين زر او هغه څه دي چې د دې دواړو پر ځای درېږي، لکه مروجې پيسې.[2]

د نومولو وجه

دغه عقد په (صرف) باندې ځکه ونومول شو چې په دغې بيعې کې غالباً هر جانب خپلې پيسې له يوه حالت څخه بل حالت ته اړوي، مثلاً: ريال يا ډالر يا کلدارې په افغانۍ اړوي.

د صرف د بيعې حکم

کله چې د صرف د بيعې شرطونه پوره شي په هغه صورت کې جائزه ده.

د صرف د بيعې شرطونه

۱. د جانبينو له جداکېدو مخکې (له يوه او بل څخه) د مال قبضول.

ځکه چې قيمتونه هره لحظه تغيير مومي او بيا نزاع او شخړې ته لاره هوارېږي.

۲. پدې بيعه کې خيار شرط وجود نه لري، ځکه چې خيار شرط اضافي وخت ته اړتيا لري او د صرف په عقد کې تاخير او تاجيل د شخړو سبب ګرځي.

۳. همدارنګه تاجيل به هم پکې نه وي.

د صرف د بيعې احکام

۱. د سپينو زرو په سپينو زرو او د سرو زرو په سرو زرو خرڅول جواز نه لري، مګر دا چې د دواړو اندازه په يو شان وي، لاس په لاس وي نېټه به پکې نه وي.

۱- (لسان العرب)

۲- مجمع الأنهر في شرح ملتقى الأبحر - (ج ٥ / ص ٤٤٦).

۲. که چیرې سره زر په سپینو زرو خرڅ کړل شي، پدې صورت کې تفاضل او زیاتوالی جواز لري او له بیلیدو مخکې قبض کول واجب دی او که چېرې د صرف په بیعه کې عاقدین د بدلینو له قبضولو مخکې سره بیل شي، نو دا عقد باطل دی .
۳. د صرف په بیعه کې مخکې له دې چې عوضین قبض شي، تصرف کول پکې جواز نه لري.
٤. رایجې پیسې د نقدینو حکم لري.[۱]

فعالیت

په بازار کې د صرف د بیعې موجوده بیلګې او نمونې یې له حکم سره بیان کړئ.

ارزونه

۱. د صرف بیعه تعریف کړئ.
۲. له نقودو څخه مراد څه دی؟
۳. د صرف د بیعې حکم څه دی؟
٤. شرطونه یې څه دي؟

کورنۍ دنده

د دې لوست خلاصه په خپلو کتابچو کې ولیکئ .

۱- الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۱۳)

د سَلَم بیعه

محمود د غنمو بزګر دی، دی پیسو ته ضرورت لري، احمد هغه ته پیسې ورکوي، خو له هغه نه (٥٠٠) کیلو ګرامه غنم اخلي،اما غنم فعلا وجود نه لري، مګر د غنمو مقدار او نور ټول مشخصات یې معلوم کړل، ترڅو چې په راتلونکې کې د دوی ترمنځ کوم اختلاف او شخړه واقع نه شي.

د سلم تعریف

سلم په لغت کې: تسلیمولو او سپارلو ته وايي.

او اصطلاحاً: په عاجل مبلغ باندې د آجل [1] مال تبادلې ته وايي. [2]

د سلم بیعې اړوند اصطلاحات

رب السلم: مشتري ته وايي.

مسلَم إلیه: بایع ته وايي.

مسلَم فیه: مبیعې ته وايي.

راس المال: هغه مبلغ ته ویل کېږي چې مخکې بایع ته ورکول کېږي.

د سلم د مشروعیت دلیل

سلم په کتاب الله ، سنت مطهره او د امت په اجماع باندې ثابت دی:

دکتاب الله دلیل: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى فَاكْتُبُوهُ} [3].

"اې مؤمنانو، کله چې د کومې ټاکلې نیټې له پاره تاسې په خپلو منځوکې د پور د راکړې ورکړې معامله کوئ، نو هغه ولیکئ".

د سنت مطهره دلیل

روایت شوی دی چې رسول الله ﷺ د هرهغه شی له بیعې څخه منعه کړې ده چې له انسان سره موجود نه وي، خو سلم ته یې اجازه ورکړې ده. [4]

همدارنګه پیغمبر اکرم ﷺ فرمایلي دي: که څوک سلم کوي، نو باید د جنس اندازه (وزن او یا پیمانه په کې

١- (هغه مال چې د یوې ټاکلې مودې وروسته په لاس ورشي).

٢- رد المحتار - (ج ٢٠ / ص ٢٢٩)- مجمع الأنهر - (ج ٥ / ص ٣٩٧). ٨٦- {البقرة : ٢٨٢}

٣- العناية شرح الهداية - (٩ / ٣٨٥). تبيين الحقائق شرح كنز الدقائق - (ج ١١ / ص ٢٥١

٤- المرجع السابق

معلومه وي او همدارنګه باید د جنس د تسلیمۍ وخت هم معلوم وي.[۱]

د اجماع دلیل

د ټول امت علماء د سلم په جواز متفق دي.

د سلم د مشروعیت حکمت

د سلم په روا کولو کې د بایع د حاجت رفع کول په نظر کې نیول شوي دي او د دې پر ځای چې حاجتمند شخص سود کوونکو ته پناه ورورې او په سود ورڅخه پور واخلي، هغه له وخت څخه مخکې خپل محصول د سلم له لارې خرڅوي او له دې لارې مال لاس ته راوړي. همدارنګه ممکنه ده چې مشتري د ثمن له کم والي څخه ګټه واخلي.

د سلم حکم: د بایع لپاره په ثمنو کې او د مشتري لپاره په مبیعه کې د ملکیت ثابتیدل دي.

د سلم شرطونه

د سلم بیعه تر هغه صحت نه پیداکوي تر څو په هغې کې اووه (۷) شرطونه پوره نشي:[۲]

۱. جنس به معلوم وي.(چې غنم دي که اوربشې)

۲. نوعه (ډول) به يې معلوم وي. (لکه آبي یا للمي).

۳. صفت به یې معلوم وي.(لکه اعلی او ادنی)

٤. اندازه به يې معلومه وي.

٥. وخت او موده به يې معلومه وي.

٦. د ثمن یا راس المال مقدار او مشخصات باید معلوم وي.

۷. د مال د تسلیمولو ځای ټاکل چې بایع به یې مشتري ته تسلیموي، (مخصوصاً که چېرې جنس داسې شی وي چې د هغه په انتقالولو باندې مصارف راځي).

د سلم اړوند احکام

• سلم پداسې شی کې جائز نه دی چې هغه شی د عقد له وخته د ترون تر پای پورې په بازارونو کې پیدا نه شي.

• سلم تر هغه صحت نه پیدا کوي تر څو چې ثمن (یا رأس المال) د عاقدینو تر جدا کیدلو

۱- المرجع السابق

۲- المرجع السابق

مخکې د بايع له خوا قبض نه شي.

• په هر هغه شي کې سلم جائز دی چې د صفت او اندازی پيژندل يې په دقت سره وکړل شي او کوم شی چې د صفت تعين او د اندازی پيژندل يې ممکن نه وي، په هغه کې سلم جائز نه دی.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. سلم تعريف کړئ؟

۲. د سلم د مشروعيت حکمت او دليل څه دی؟

۳. د سلم شرطونه کوم دي؟

٤. د سلم حکمونه بيان کړئ؟

د صحيح (✓) نښه د صحيحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کېږدئ:

۱. مسلم فيه چې د عقد له وخته نيولی د عقد تر پايه په بازارونو کې و موندل شي، سلم په کې جواز نه لري( ).

۲. سلم تر هغه پورې صحت نه پيدا کوي، ترڅو چې د عاقدينو له جدا کيدلو څخه مخکې بايع ثمن قبض نه کړي.( ).

کورنۍ دنده

د سلم په هکله يوه مقاله وليکئ.

رهن (گروي)

يو كس يو بكس په مؤجل ثمن(قرض) واخيست، ولې بايع ورڅخه غواړي چې هغه خپل ساعت ورته په گروي پرېږدي، كله يې چې پيسې راوړي، نو بيا به ورته د هغه ساعت وركړي، دغه صورت د گروي گڼل كېږي.

د رهن تعريف

{رهن په لغت كې}

د يوه شی حبس او بندولوته وايي.

{او په اصطلاح كې}:

د يوه شي بندول دي د يوه حق د لاس ته راوړلو لپاره [١]

د رهن د مشروعيت دليل

رهن په كتاب الله، سنت نبوي او اجماع ثابت دی:

د كتاب الله دليل: الله تعالی فرمايي:{وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَقْبُوضَةٌ} [٢]. "كه تاسې د پرديسی په حال كې ياست او د سند ليكلو له پاره كوم ليكونكی پيدا نه شو، نو د شيانو په گرو اخيستلو معامله وكړئ".

د سنت نبوي دليل:

له بي بي عايشې رضی الله عنها څخه روايت دی: {رسول اللهﷺ له يو يهودي څخه طعام واخيست، اوهغه ته يې د اوسپنې زغره په گرو وركړه}.[٣]

د رهن د مشروعيت حكمت

د رهن د روا والي حكمت د پور كره كول، له هېريدلو، انكار، د پوروړي د افلاس (ناداری) څخه د قرض وركوونكي د مال ساتنه، ځان ته اطمينان پيدا كول او د پور د ژر وركولو لپاره د پوروړي هڅول دي.[٤]

١- رد المحتار - (ج ٢٧ / ص ٢٩١)- العناية - (ج ١٤ / ص ٤٤٧)- مجمع الأنهر - (ج ٨ / ص ٣١٠)

٢- [البقرة: ٢٨٣]

٣- {بخاری اومسلم روايت كړی}.

٤- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ١٣ / ص ٣٨٥)

راهن: د مرهون اصلي مالک ته ویل کېږي.
مرتهن: هغه چا ته ویل کېږي چې مرهونه ورسره گرو (بندي) وي.

مرهون یا مرهونه یا رهن:

هغه شي ته ویل کېږي چې په گرو ورکول کېږي.

د رهن حکم

د پور د پرې کیدو تر وخته مرتهن د مرهون د حبس او ساتنې واک لري.[1]

د رهن رکن

د گروی رکن ایجاب او قبول دي، کوم چې د راهن او مرتهن تر منځ ترسره کیږي، لکه: نور عقود او تړونونه، نو رهن په ایجاب او قبول ترسره کېږي او په قبض کولوسره بشپړېږي.[2]

د رهن د صحت شرطونه

۱.مرتهن باید د قبض کولو اهلیت ولري، یعنې عاقل وي.
۲.د (مرهونې) قبض به د راهن په اجازه ترسره کېږي.
۳.مرهونه باید مشاعه (شریکه) نه وي .ځکه د مشاع شي قبضول او بندول صحیح نه دي.

د رهن احکام

۱. مرتهن دا حق لري چې له راهن څخه خپل پور وغواړي او په همدې خبره یې بندي کړي.
۲. که چېرې راهن(اصلي مالک) د مرتهن له اجازې پرته رهن خرڅ کړي. دغه بیعه د مرتهن تر اجازې پورې موقوفه ده، که هغه ورته اجازه ورکړي بیا د ده بیعه صحت پیداکوي، همدارنگه که راهن خپل پور مرتهن ته ورکړ بیا هم بیعه صحت پیداکوي.
۳. که چېرې راهن (اصلي مالک) مړ شي، نو د ده ورثه دې مرهون خرڅ کړي او د ده پور دې وربانديې پرې کړي.[3]

دودیزه گروي (بیع الوفاء)
په دې بیعه کې داسې شرط اېښودل کېږي چې: بایع حق لري کله چې وغواړي ثمن مشتري ته بیرته ورکړي او مبیعه ترېنه واخلي.
دغه بیعه خلک د دې لپاره کوي چې له گروۍ څخه د استفادې لپاره یوه لاره جوړه کړي.

۱- بدائع الصنائع في ترتیب الشرائع - (ج ۱۳ / ص ۳۸٤)
۲- العنایة شرح الهدایة - (ج ١٤ / ص ٤٤٨)- الفقه الإسلامي وأدلته - (ج ٦ / ص ٦٤)
۳- الكتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۱۹)

ځکه تر څو چې بایع د مشتري پور نه وي پرې کړی، مشتري (مرتهن) د مبیعې (ګرو شوي مال) څخه بلاعوضه ګټه اخلي.
یوه ډله د فقهاوو دغه بیعه جایزه بولي.

فعالیت

دودیزه ګروي (بیع الوفاء) له شرعي ګروی سره مقایسه او تمثیل کړئ.

ارزونه

أ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:
١.رهن لغةً او اصطلاحاً تعریف کړئ.
٢.د رهن حکم څه دی؟
٣.د مشروعیت حکمت او دلیل یې ذکر کړئ.
٤.رکن یې څه دی؟
٥.د صحت شرطونه یې ووایاست.
ب.د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کېږدئ:
١- د رهن د قبض لپاره اهلیت شرط نه دی(   ).
٢- د رهن قبضول به د راهن په اجازه ترسره کېږي(   ).

کورنۍ دنده

د رهن په هکله په خپلو کتابچو کې یوه مقاله ولیکئ؟

نهه څلوېښتم لوست

اجاره

احمد یو موټر ته ضرورت درلود، خو د موټر د اخیستلو توان یې نه درلود، له یوه شرکت سره یې قرارداد وکړ چې هره ورځ به د هغه شرکت په موټر کې خپلې وظیفې ته ځي او په مقابل کې به د میاشتې (۲۵۰) افغانۍ ورکوي، دغه عقد اجاره ګڼل کېږي.

د اجارې تعریف

په لغت کې: اجاره اسم مصدر دی، د (اجرت) یعنې: مزد او د کار عوض ته وایي.

په اصطلاح کې: د مال په مقابل کې د یو شخص او یا د یو شي نه ګټه اخیستلو ته اجاره وایي.[۱]

د مشروعیت دلیل یې

د سنت دلیل: رسول الله ﷺ فرمایي: ((مزدور ته مخکې له دې چې خولې یې وچې شي، خپله مزدوري ورکړئ.))[۲]

د اجماع دلیل

د امت په اجماع سره اجاره روا ده.

د مشروعیت حکمت یې

اجاره ددې لپاره روا شوې ده چې د خلکو اړتیاوې وربانديې پوره شي، ځکه هر یو شخص ټول هغه څه نه لري چې ورته اړتیا لري.

مستاجِـر

(د جیم په کسرې سره)هغه څوک دی چې د پیسو په مقابل کې ګټه تر لاسه کوي.

اجیر: هغه څوک دی چې پیسې اخلي او مقابل لورې ته کار کوي او ګټه ورته رسوي.

حکم یې

له عقد سره سم په منافعو کې د مستاجر ملکیت ثابتېږي او په ثمنو کې د اجیر ملکیت ثابتېږي.[۳]

۱- درر الحکام شرح غرر الأحکام - (ج ۷ / ص ۴۵)

۲- سنن کبرى –بیهقی ۱۲۱/۶

۳- تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۴ / ص ۳۳۷)

رکن يې

د اجارې رکن ايجاب اوقبول دی، په داسې لفظ سره چې په اجاره باندې د لالت وکړي.[1]

د اجيرانو ډولونه

۱- مشترک اجير . ۲- خاص اجير.

مشترک اجير

هغه څوك دی چې تر هغه د اجورې مستحق نه کېږي تر څو چې کار بشپړ نه کړي، لکه رنګ ورکونکی او دوبي (جامه مينځونکی).

خاص اجير

هغه څوك دی چې په (ټاکلې) موده کې د خپل ځان په تسليمولو د اجورې مستحق ګرځي، که څه هم کار ورڅخه وا نه خيستل شي، لکه يو څوك چې د يوې مياشتې کار لپاره په اجوره نيول شوی وي.

البته که کار يې نه کاوه او يا په کار نه پوهيده نوبيا دې شرطنامې مطابق عقد ورسره فسخه کېږي.[2]

د اجارې د صحت شرطونه

۱.د ترون دواړه اړخه بايد پرې رضايت ولري.

۲.معقود عليه (ګټه او منفعت چې اتفاق ورباندې شوی) بايد معلوم وي، څو د شخړو مانع وګرځي.

۳.معقود عليه به حقيقتاً او شرعاً د تسليميدلو وړ شی وي او خاوند به يې د تسليميدلو وس لري، نو د داسې يو شي په اجاره ورکول چې د هغه تسليمېدل حقيقتاً ناشونی وي جواز نه لري، لکه د تښتيدلي اوښ اجاره کول.

٤.کومه ګټه چې په هغې ترون شوې وي، هغه به شرعاً رواګټه وي.

٥.اجوره به معلومه وي.

فعاليت

اعاره له اجارې سره څه توپير لري؟ د استاذ په مرسته يې ځواب ورکړئ .

۱- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۹ / ص ۳۱۰)

۲- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۹ / ص ۳۱۰)

احکام

۱.کوم شی چې په بیعه کې ثمن کیدلای شي، هغه په اجارې کې اجوره کیدلای شي.
۲. د استوګنې لپاره د کورونو او دکانونو په اجاره نیول روا دي سره له دې چې د ګټې اخیستلو هدف يې څرګند نه وي.
۳. د کرنې لپاره د زراعتي ځمکو اجاره کول جائز دي، خو تر هغه وخته عقد نه صحیح کېږي تر څو چې د کښت نوعیت روښانه نه کړای شي او یا په پیل کې دا ووايي چې هر څه چې زړه مې وغواړي هغه به کرم.
۴. د سپرلی او بار لپاره د حیواناتو په اجاره نیول جائز دي.[1]

فعالیت

د اجارې مختلف صورتونه بیان کړئ

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:
۱. اجاره په لغت او اصطلاح کې تعریف کړئ؟
۲. د اجارې د مشروعیت دلیل او حکمت څه دی؟
۳. د اجارې حکم څه دی؟
ب. د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗)نښه د غلطو جملو مخې ته کیږدئ:
۱. په اجاره کې باید د ترون دواړه اړخه رضایت ولري ( ).
۲. معقود علیه چې هغه منفعت او ګټه ده، باید معلومه وي ( ).

کورنۍ دنده

د دې لوست عمده ټکي ولیکئ؟

۱- الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲٤۷)- درر الحکام شرح مجلة الأحکام - (۱ / ۳۷۳)